

משרד החינוך

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף מורשת, חברה ורוח
הפיקוח על הוראת היסטוריה בחינוך הממלכתי

תוכנית הלימודים
בהיסטוריה
לכיתות ו' – י"ב
לבית הספר היסודי והעל-יסודי הממלכתי

תוכן העניינים

3	רציונל
5	מטרות
10	עקרונות התוכנית
15	דרכי הערכה
19	כיתה ו'
27	כיתה ז'
55	כיתה ח'
66	כיתה ט'
86	חטיבה עליונה

חברי ועדת כתיבת התוכנית

בשנת הלימודים תשפ"ו עודכנה תוכנית הלימודים בהיסטוריה לחינוך הממלכתי. העדכון נשען על תוכנית הלימודים משנת 2003, ובהלימה לתוכנית הליבה בלימודי ההיסטוריה (2014), תוך התאמת יעדי הלמידה והמיומנויות ההיסטוריות לתפיסת דמות הבוגר. תחולת התוכנית: החל משנת הלימודים תשפ"ז - 2027. תודה מיוחדת לפרופ' ישראל ברטל על כתיבת התוכנית עליה מתבסס העדכון הנוכחי ועל עצה חכמה, נדיבה ומעמיקה שניתנה לאורך הדרך.

חברי ועדת התוכנית:

פרופ' דן אורבך – יו"ר הוועדה, חוקר ומרצה בחוג להיסטוריה באוניברסיטה העברית
ד"ר אורנה כץ-אתר – מפמ"ר היסטוריה עד נובמבר 2025, משרד החינוך
ד"ר אדי בן זאב – מפמ"ר היסטוריה החל מדצמבר 2025, משרד החינוך
נינה בן אהרון – ממנה תוכניות לימודים באגף מורשת חברה ורוח, משרד החינוך
פרופ' איילת אבן עזרא – חוקרת ומרצה להיסטוריה באוניברסיטה העברית
פרופ' חוי דרייפוס – מרצה וחוקרת שואה באוניברסיטת תל אביב
ד"ר אבי פיקאר – חוקר ומרצה להיסטוריה ולימודי א"י באוניברסיטת בר אילן
ד"ר אהובה שלר – מדריכה במקצוע היסטוריה, מכשירת מורים להיסטוריה במכללת בית ברל, מורה להיסטוריה בתיכון קציר ברחובות
ד"ר רונית כרמלי – מרצה וחוקרת בחוג להיסטוריה ומכשירת מורים להיסטוריה במכללת אורנים
רן ענבר – מנהל תיכון ע"ש יצחק שמיר בתל אביב
מרים עופר – מדריכה ארצית במקצוע היסטוריה, מורה להיסטוריה בתיכון הדסה נעורים
טליה לאון נסים – מורה להיסטוריה בבית חינוך אופק בקיבוץ עברון
אלעד דוויק – מורה להיסטוריה בתיכון רמות בת-ים
יונתן גולדפוס – מדריך בהוראת היסטוריה, מורה בתיכון כצנלסון בכפר-סבא
הדס סגל – מורה להיסטוריה בתיכון בן צבי בקרית אונו
גלעד מניב – מדריך ארצי בהוראת היסטוריה, מכשיר מורים, מורה בתיכון המשותף במעגן מיכאל
יובל קוברסקי – מדריך ארצי בהוראת היסטוריה, מרצה ומכשיר מורים באוניברסיטה העברית, רכז מגמת מדעי הרוח בתיכון יאסא

קראה והעירה:

עינת אוחיון – מנהלת אגף מורשת חברה ורוח, משרד החינוך

קראה, העירה ואישרה:

ד"ר טלי יניב – יו"ר המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך

כל הזכויות שמורות למשרד החינוך, התשפ"ז-2027.

רציונל

לימוד ההיסטוריה מעניק לתלמידים בישראל הזדמנות להכיר את העבר האנושי ואת המורשת של החברה הישראלית. באמצעות העיסוק בתהליכים ובאירועים מרכזיים ברמה המקומית והעולמית, התלמידים לומדים להבין את הגורמים שעיצבו חברות ותרבויות לאורך הזמן. לצד זאת, ללימוד ההיסטוריה תפקיד חשוב בעיצוב זהותם של התלמידים ובחזוק תחושת השייכות שלהם לחברה ולמדינה. העיסוק בתולדות העם היהודי ובתולדות מדינת ישראל מאפשר לתלמידים להכיר את שורשיהם ולפתח זיקה למורשת התרבותית והלאומית שבתוכה הם חיים.

לימוד ההיסטוריה הוא הניסיון להבין את תולדות האנושות, דרכי התפתחותה ואת הסיבות לתהליכים ולאירועים השונים. הכרת העבר מסייעת להבנת ההווה ולהיערכות לקראת העתיד. שפע אירועי העבר והמקורות העוסקים בהם אינו מאפשר התוודעות לכל ההיסטוריה, ולכן העיון ההיסטורי הוא סלקטיבי מעצם מהותו. גבולותיו נקבעים הן על פי טיב המקורות ההיסטוריים ששרדו ואשר הגיעו לידינו, והן על פי שיקולי דעת שונים של החוקרים – חלקם רעיוניים וחלקם טכניים. לאור זאת, על הלומדים להיות ערים לגישות השונות לחקר העבר ולמגבלות של כל אחת מהן.

מאחר שההיסטוריה האנושית היא אחת, וההיסטוריה היהודית לא מתרחשת בחלל ריק, בתוכנית זו יש שילוב בין ההיסטוריה הכללית לבין ההיסטוריה של עם ישראל. ההיסטוריה איננה רק רשימת תאריכים ואירועים, אלא סיפור מורכב של סיבות, תהליכים, תוצאות והשלכות, השזורות זו בזו ומשפיעות על עולמנו עד היום. באמצעות לימוד זה, התלמידים לומדים להבין לא רק מה קרה, אלא מדוע זה קרה וכיצד האירועים ההיסטוריים ממשיכים לעצב את ההווה והעתיד שלנו, תוך התייחסות למורכבות הייחודית של החברה הישראלית הרב-תרבותית, המשלבת היסטוריות של קבוצות שונות המרכיבות את החברה בישראל.

לימוד ההיסטוריה מטפח אצל הלומדים חשיבה ביקורתית ויכולת חקר מתקדמת: ההיסטוריה מלמדת כיצד לבחון מקורות מידע בצורה מושכלת, כיצד להבחין בין תיאור, הערכה ושיפוט מוסרי, כיצד לזהות הטיות, ואיך להשוות בין נקודות מבט שונות – מיומנויות הכרחיות בעולם מורכב שבו יש להתייחס למגוון רחב של זוויות ותפיסות. כך מתפתחות מיומנויות שכליות חיוניות להבנת מורכבות המציאות האנושית ולפיתוח חשיבה עצמאית ומעמיקה. התלמידים לומדים לשאול שאלות משמעותיות, לבחון הסברים ולבחור מתוך מגוון הפרשנויות ההיסטוריות, מתוך הבנה שהעבר הוא פרשני מטבעו, ושכל נקודת מבט נושאת עמה הקשר ופרספקטיבה.

הלימוד מאפשר לתלמידים להיחשף לרבגוניות האנושית ולזיקות ההדדיות בין תרבויות, עמים וקבוצות חברתיות שונות, ובה בעת להכיר לעומק את מורשת העם היהודי, תולדותיו, קורותיו ותולדות מדינת ישראל. היכרות זו מעודדת טיפוח ערכים אוניברסליים והומניסטיים לצד הערכה והכרת הייחוד הלאומי והתרבותי. דרך כך, אנו מסייעים לתלמידים לגבש זהות – הן כחלק מהעם היהודי, הן כחלק מהחברה הישראלית והן כחלק מהחברה האנושית.

לימוד ההיסטוריה טומן בחובו הזדמנות לעודד פתיחות וסובלנות כלפי השונה, והבנה עמוקה של המגוון האנושי והתרבותי המאפיין את ישראל. במקביל, לימוד ההיסטוריה מסייע להענקת כלים להתמודד עם שאלות מוסריות, ערכיות ודמוקרטיות, כמו אחריות אישית וציבורית, משמעות החירות, ודרכי הפעולה למניעת עוול. באופן זה אנו מסייעים לתלמידים לחזק את תחושת האחריות והמעורבות החברתית המהווים בסיס לחברה דמוקרטית ופלורליסטית.

תוכנית הלימודים בהיסטוריה בחינוך הממלכתי פותחה מתוך הכרה בצורך לאזן בין עומס התכנים לבין הרצון לפיתוח מיומנויות חשיבה, חקר ועיבוד מידע. התוכנית מתמקדת ביצירת רצף לימודי מתמשך לאורך שנות הלימוד, המאפשר תהליך למידה הדרגתי. היא נותנת מענה לשונותה של האוכלוסייה המגוונת בישראל באמצעות שילוב של יחידות חובה לצד נושאי רשות, ומאפשרת למורים להתאים את ההוראה לאופיים של התלמידים ולצורכיהם, תוך מניעת עומס יתר ויצירת חוויית למידה משמעותית.

הצורך בעדכון תוכנית הלימודים בהיסטוריה בבית הספר הממלכתי נובע מן הרצון לשמר את העושר והידע שהיו קיימים בתוכנית הקודמת, לצד התאמתה לאתגרי התקופה המשתנים ולמציאות החינוכית, החברתית והעולמית של המאה ה-21. עדכון התוכנית מבקש לחזק את פיתוח מיומנויות החשיבה, החקר ועיבוד המידע, תוך שילוב הצעות דידקטיות מגוונות, שיטות הוראה חדשניות ודיון ערכי, בהתאם לעקרונות מסמך "דמות הבוגר". כך, התלמידים אינם רוכשים ידע היסטורי בלבד, אלא מפתחים גם כלים ומיומנויות שיסייעו להם להיות בוגרים מעורבים, סקרנים וביקורתיים, בעלי יכולת להבין, לנתח ולפרש תהליכים היסטוריים ואת משמעותם בעולם המודרני.

במסגרת העדכון עודכן גם הרצף הכרונולוגי של התוכנית, במטרה לאפשר בניית הבנה היסטורית הדרגתית, רחבה ורציפה לאורך שנות הלימוד. נוסף על כך, שולבו בתוכנית נושאים ותהליכים היסטוריים מרכזיים שהתחזק הצורך לעסוק בהם בשנים האחרונות, ובהם התפתחויות במדינת ישראל לאחר מלחמת יום הכיפורים, אתגרים חברתיים וביטחוניים, והתחדשות המלחמה הקרה בזירה הבינלאומית.

זאת לצד הצורך להביא לידי ביטוי את שלל השינויים שהתרחשו בשנים האחרונות באופן הוראת תחום הדעת. המעבר ההדרגתי (שהושלם בתשפ"ה - 2025) להוראה מבוססת מקורות היסטוריים, ההתמקדות בהוראה המכוונת להקניית מיומנויות לצד ידע, המעודדת פיתוח חשיבה מסדר גבוה, וכמובן – השינוי באופן ההיבחנות, המשקף את השינוי בהוראה בכיתה – היבחנות עם ספרים פתוחים ושינוי סוג שאלות הבגרות, כל אלה באים לידי ביטוי בתוכנית המעודכנת שלפניכם. שימוש נכון בכלים מחייב גם בקיאות וידע היסטורי בסיסי, כדי שכל פרט שהתלמידים ילמדו בעתיד, וכל מקור שהם יקראו, ישובץ בתוך הקשר היסטורי מתאים. הקניית גוף ידע כללי עשיר ומשותף הינו הכרחי לבנייתה וגיבושה של חברה ישראלית מודרנית, כחלק בלתי נפרד מהעולם הדמוקרטי-מערבי והחברה האנושית.

מטרות

מטרת על:

לטפח זהות יהודית, ציונית ודמוקרטית המבוססת על היכרות מעמיקה עם תולדות עם ישראל ותרבותו כחלק מההיסטוריה האנושית; לעורר סקרנות ועניין בעבר, ולהניע תלמידים לחקור תהליכים, אירועים ודמויות באופן מושכל וביקורתי; להרחיב את האופקים ואת הידע ההיסטורי, להקנות כלים לניתוח מקורות ולפרשנות היסטורית; לפתח חשיבה ביקורתית, סקרנות ויכולת לבחון את העבר מזוויות מבט מגוונות; ולטפח הבנה של יחסי הגומלין בין עבר, הווה ועתיד, מתוך אחריות, סובלנות ופתיחות תרבותית באמצעות חשיפה למגוון דעות ועמדות בחברה הישראלית ובעולם היהודי והלא יהודי גם יחד.

מטרות בתחום התוכן:

- להכיר אירועים היסטוריים מרכזיים על ציר הזמן ולהבין את משמעותם כאירועים מכוננים בתולדות עם ישראל והעמים ולהבין את תרומתם להתפתחות תהליכים היסטוריים ולתוצאותיהם.
- להכיר שהמציאות בהווה מושפעת מאירועים ותהליכים שהתרחשו בעבר וכי אירועים ותהליכים היסטוריים בהווה משפיעים על עיצוב פני העתיד.
- להבין את יחסי הגומלין בין עמים וחברות לאורך ההיסטוריה ולהכיר את ההשפעה ההדדית ביניהם בתחומי התרבות, הכלכלה, הדת והפוליטיקה.
- להכיר את תרומתם של אישים מרכזיים (גברים ונשים) לעיצוב תהליכים היסטוריים בתולדות העם היהודי ובהיסטוריה האנושית.
- להבין את השפעתן של אידיאולוגיות ורעיונות חברתיים, דתיים, פוליטיים ולאומיים על עיצוב תהליכים היסטוריים ועל חיי האדם והחברה.
- להבין שאירועים ותהליכים היסטוריים נבחנים ומפורשים מנקודות מבט שונות בהתאם להשקפת עולמם של חוקרים ובני תקופות שונות, ולהבין את משמעותה של שונות זו בפרשנות ההיסטורית.
- להכיר מקורות ידע היסטוריים – ראשונים ומשניים ולבחון את תרומתם של מקורות אלה להבנת העבר ולניתוח תהליכים היסטוריים.

מטרות בתחום המיומנויות בזיקה לתחום הדעת:

המיומנויות להלן נגזרו מתוך תפיסת הלמידה המתחדשת והותאמו לתחום הדעת היסטוריה. במהלך ההוראה המורים יכולים על פי שיקול דעתם להשתמש בתמהיל של מיומנויות או לבחור במיומנויות נוספות מתוך מסמך תפיסת הלמידה.

אוריינות לשונית

- לקרוא, לפרש ולהבין טקסטים היסטוריים מסוגים שונים (מקורות ראשוניים ומשניים, כמו: מסמכים, עדויות, מאמרים, טקסטים חזותיים ודיגיטליים לדוגמה – מפות, גרפים, צילומים).
- להשתמש באוצר מילים היסטורי מדויק ובמונחים מקצועיים (כגון תקופה, תהליך, גורם, אידיאולוגיה, מהפכה, מקור ראשוני) בכתב ובעל פה.

חשיבה ביקורתית

- לבחון מקורות היסטוריים מגוונים – כתובים, חזותיים ודיגיטליים – ולזהות את מטרת הכותב, קהל היעד וההקשר שבו נוצר המקור.
- להעריך את מהימנות המקור ההיסטורי - סוג (ראשוני או משני), נקודת המבט, הלשון והרטוריקה של הכותב, הבחנה בין עובדות לפרשנות והטיות רעיוניות ולשוניות.
- להשוות בין מקורות שונים המתייחסים לאותו אירוע או נושא היסטורי, לזהות הבדלים בפרשנות ובזווית הראייה, ולהסביר את הסיבות לשוני ביניהם.
- לזהות הנחות יסוד, עמדות וערכים סמויים העומדים בבסיס כתיבה היסטורית, ולנתח כיצד הם משפיעים על תיאור האירועים או על מסקנות המחקר.
- לנסח טיעון היסטורי ברור ומבוסס, הנשען על מקורות ראשוניים ומשניים, תוך הצגת טענה מרכזית ותמיכתה בנימוקים ובהוכחות מתאימות.
- להעריך תהליכים, דמויות ורעיונות היסטוריים, ולהביע עמדה מנומקת כלפיהם על בסיס ידע, מקורות וערכים.
- להסביר את הקשר בין תיאור האירועים והתופעות, כפי שהוא בא לידי ביטוי במחקר ההיסטורי, לבין השקפת עולמו של ההיסטוריון.
- לנתח אירועים היסטוריים להסביר את גורמי השתלשלות האירועים, תוך הבחנה בין סיבות, נסיבות ותוצאות.
- להבחין בין עיקר לטפל, בין ראיות למסקנות, בין עובדות, להנחות ודעות, ובין הכללות לבין העובדות המוכללות בהן.
- להבחין בין הסבר וניתוח של תהליכים היסטוריים לבין שיפוטם המוסרי, תוך פיתוח חשיבה ביקורתית ורגישות אתית.

אוריינות דיגיטלית

- להשתמש באופן מושכל במקורות מידע היסטוריים מקוונים.
- לקרוא ולפרש טקסטים היסטוריים דיגיטליים - מסמכים, מפות, נתונים ותעודות סרוקות או חזותיות בסביבות דיגיטליות, תוך הבנה של ההקשר ההיסטורי שבו נוצרו.
- להשתמש בכלים דיגיטליים מתקדמים (מפות אינטראקטיביות, קווי זמן, מציאות מדומה או רבודה) לחקר, עיבוד והצגת ידע, להעמקה והבנה של מרחב, זמן ורצף היסטורי.
- ליצור תוצרים דיגיטליים – מצגות, תערוכות וירטואליות, סרטונים, פודקאסטים או יומנים מקוונים המשקפים הבנה היסטורית.
- לשמור על אתיקה דיגיטלית ואקדמית – להקפיד על ייחוס מקורות, דיוק בעובדות, ייצוג הוגן של מידע, ולנקוט שיח לשוני תקני ומכבד בסביבות מקוונות וממשיות.

חשיבה יצירתית

- לנסח שאלות היסטוריות מקוריות, המאתגרות תפיסות קיימות ומובילות לדרכי חקר חדשות של אירועים, דמויות ותהליכים.
- להציע פרשנויות חדשות או חלופיות לאירועים היסטוריים, תוך שימוש במקורות שונים ובנימוקים מבוססי ידע, כדי להציג הבנה עצמאית ומקורית.
- להציג בדרכים מגוונות ידע היסטורי, כגון תערוכה, סרטון, פודקאסט, כרזה, מצגת אינטראקטיבית או טקסט, המשקפים הבנה אישית ויצירתית של הנושא הנלמד.
- לשחזר את עולמם הפנימי ואת מניעיהם, ערכיהם, אמונותיהם ואורח חייהם של בני תקופות ותרבויות שונות משלנו כדי להעמיק את ההבנה ההיסטורית של התקופה.

אוריינות מידע

- לאתר מידע היסטורי ממקורות מגוונים (מקורות ראשוניים ומשניים, כתובים ודיגיטליים, לצורך חקר נושאים ותהליכים היסטוריים).
- להעריך מהימנות ורלוונטיות של מקורות מידע, את המטרות ונקודות המבט של היוצרים ולהעריך את תרומתם להבנת הסוגייה ההיסטורית.
- למיין, לארגן ולמזג מידע היסטורי לפי נושאים, תקופות וקטגוריות, ולשלב בין מקורות שונים כדי לבנות תמונה היסטורית מאוזנת ומבוססת ראיות.
- לעבד מידע על אירועים, על אישים ועל פעולותיהם מתוך מקורות היסטוריים שונים, כולל ספרות, יצירות אומנות, סרטים, וכל מקור אחר שיכול לשמש ללימוד היסטוריה, ולתפיסותיה האמנותיות.
- להציג מידע היסטורי באופן ברור תוך שימוש בשיטות הצגה מגוונות.

- להשתמש באופן ביקורתי ואתי במידע תוך ציון מקורות כראוי והימנעות מהפצת מידע חלקי או מטעה.
- לטפח סקרנות ושאיפה לידע בנוגע לעבר של האנושות, עם ישראל והחברה הישראלית.

אוריינות גלובלית

- לזהות תהליכים היסטוריים בעלי היקף גלובלי ולהסביר את השפעתם על עמים ותרבויות שונות.
- לקשר בין אירועים מקומיים לתהליכים עולמיים ולהסביר כיצד ההיסטוריה הלאומית משולבת בסיפור אנושי רחב יותר.
- לנתח קשרי גומלין בין חברות ועמים לאורך ההיסטוריה, ולהסביר כיצד יחסי תלות והשפעה הדדית עיצבו את העולם המודרני.
- לגלות רגישות בין-תרבותית ואחריות אנושית, תוך הבנה של מורכבות היחסים בין עמים ותרבויות.

מטרות בתחום ערכים:

טיפוח הזהות הלאומית והזיקה למורשת היהודית

- לטפח זהות יהודית, ציונית ולאומית הנשענת על היכרות עם תולדות העם היהודי וערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.
- להעמיק את ההיכרות עם המורשת והתרבות היהודית והישראלית ולהבין תרומתן לעיצוב החיים הרוחניים, החברתיים והלאומיים בעבר ובהווה, תוך ראיית המורשת היהודית כחלק מההיסטוריה של האנושות.

- לחזק את תחושת השייכות לעם היהודי למדינת ישראל, ולהבין את מרכזיותה של ארץ ישראל בהיסטוריה ובתודעה היהודית.
- לטפח אחריות, מחויבות ואכפתיות כלפי עתיד העם היהודי והחברה בישראל, מתוך הבנת הזיקה בין עבר, להווה ולעתיד.

טיפוח תודעה מוסרית, דמוקרטית ופתיחות תרבותית בלימוד ההיסטוריה

- לטפח ערכים דמוקרטיים של חירות, שוויון, כבוד וסובלנות כלפי בני אדם, תרבויות ואמונות שונות.
- לעודד הערכה ופתיחות כלפי תרבויות ועמים שונים, ולהקיר את תרומתה של ההפריה ההדדית בין חברות להתפתחות האנושית המשותפת.

- להכיר בעושר, בגיוון ובפלורליזם של החברה הישראלית, ולעודד שיח מכבד, סובלנות, שותפות וערבות הדדית בין קבוצות, תרבויות וקהילות שונות המרכיבות את הפסיפס הישראלי.
- לפתח אמפתיה כלפי אנשים שחיו בעבר, ולנסות להבין את ערכיהם, השונים מאלו שלנו.
- לעודד התייחסות הוגנת ומכבדת לכל אדם על פי מעשיו ותרומתו, ללא הבדל של מוצא, מין, דת או השתייכות קבוצתית.
- לטפח רגישות מוסרית ואחריות חברתית, תוך הבנה של הסכנות הטמונות באלימות, שנאה ואפליה, וחשיבות קידום שיח אנושי מכבד.
- לטפח פתיחות להבנת נקודות מבט מגוונות.

עקרונות התוכנית

- **רציפות והמשכיות – שילוב בין תמה וכתוביות** - הוראת ההיסטוריה מבוססת על הבנת הרצף וההתפתחות של תהליכים לאורך זמן. שילוב בין נושאים תמטיים לבין מסגרת כרונולוגית מאפשר לתלמידים לזהות דפוסים של שינוי והמשכיות בתולדות עם ישראל והאנושות, ולהבין כיצד אירועים ותקופות משתלבים למארג היסטורי אחד.
- **שילוב בין תולדות עם ישראל להיסטוריה הכללית** - לימודי ההיסטוריה שואפים להעמיק את ההבנה של תולדות עם ישראל הן כסיפור ייחודי והן כחלק מהתפתחות האנושות כולה. שילוב זה מאפשר לתלמידים לזהות השפעות הדדיות בין העם היהודי לבין עמים ותרבויות אחרים, ולבחון את מקומו של העם היהודי בהקשר עולמי רחב.
- **ארגון הנושאים סביב רעיונות מרכזיים** - מזמן לתלמידים חקירה פעילה, דיון והעמקה. עיסוק בשאלות פתוחות ובמחלוקות היסטוריות מעודד למידה מושכלת ומפתח יכולת לגבש עמדות מנומקות כלפי תופעות ותהליכים.
- **הצגת נקודות מבט שונות** - ההיסטוריה נלמדת כתחום המורכב מפרשנויות שונות. הצגת נקודות מבט מגוונות - של יחידים, קבוצות, עמים והיסטוריונים, מאפשרת לתלמידים להבין את המורכבות של תהליכים היסטוריים, לפתח חשיבה ביקורתית, ולהעריך את תרומתן של גישות שונות להבנת העבר.
- **הדגשת ההיבט הערכי** – לימודי ההיסטוריה הם גם מרחב לעיצוב תודעה מוסרית. בבחירת נושאי הלימוד ניתן דגש להבנת הערכים שעמדו בבסיס החלטות והמעשים של יחידים, קבוצות וחברות לאורך הדורות, ולעידוד התלמידים לגבש עמדות ערכיות כלפי סוגיות מוסריות, חברתיות ולאומיות בעבר ובהווה.
- **רלוונטיות** - הוראת ההיסטוריה נועדה לחבר את הלמידה לעולמם של התלמידים. בחירת נושאי הלימוד נעשתה בהתאם לתרומתם להבנת תהליכים היסטוריים רחבים ולמשמעותם האישית, החברתית והערכית עבור הלומדים.
- **שימוש באסטרטגיות הוראה מגוונות** – כגון למידה מבוססת חקר, משחקי תפקידים ודיונים כיתתיים, מעודד למידה פעילה ומקנה לתלמידים כלים של חשיבה היסטורית, ניתוח מקורות, הבחנה בין עובדות לפרשנות והסקת מסקנות מבוססות ראיות. בנוסף, שילוב פדגוגיה דיגיטלית וכלים של בינה מלאכותית מרחיב את אפשרויות הלמידה, מאפשר גישה מיידית למקורות מידע מגוונים, תומך בפיתוח אוריינות דיגיטלית ובחשיבה ביקורתית, ומקדם למידה מותאמת אישית ומעמיקה במרחב דינמי ורלוונטי לעולמם של התלמידים.

דרכי הוראה

השגת מטרות תוכנית הלימודים תלויה במידה רבה בדרכי ההוראה, הלמידה וההערכה. הוראת ההיסטוריה נשענת על שילוב של גישות קונסטרוקטיביסטיות, אסטרטגיות חקר וכלים פדגוגיים מגוונים, המותאמים לנושאי הלמידה ולמאפייני התלמידים. למידה פעילה - באמצעות חקר, משחקי תפקידים, סימולציות, דיון כיתתי והיכרות עם מקורות היסטוריים מגוונים (ראו פירוט בהמשך) מעודדת הבנה מעמיקה, תורמת להרחבת נקודות המבט ולפיתוח מיומנויות ניתוח, הערכה ודיון.

שינוי מרכזי נוסף המשפיע כיום על האופן שבו אנו לומדים הוא התפתחות הבינה המלאכותית והנגישות המיידית לרשת המידע האינטרנטית. כלים אלו משנים את תפקידו של הידע, מעבירים את הדגש מהעברת מידע זמין להבניית חשיבה ביקורתית, ומחייבים את מערכת החינוך להכשיר תלמידים לניווט מושכל, אחראי ואתי במרחבי הידע הדיגיטליים.

• השיח הטיעוני

השיח הטיעוני מהווה תשתית חיונית להבניית משמעות ולפיתוח חשיבה היסטורית. דיונים מודרכים, שיתופי רעיונות וניתוח של מקורות מאפשרים לתלמידים לנסח טענות, להעלות שאלות חקר, להקשיב לעמדות שונות ולבחון נרטיבים היסטוריים באופן ביקורתי. במסגרת השיח התלמידים בוחנים הנחות יסוד, מתמודדים עם שוני וסתירות בין פרשנויות ומפתחים רגישות לריבוי קולות ונרטיבים. תרבות של שיח מכבד ופתוח מאפשרת עיסוק רגיש ומאוזן בסוגיות הקשורות לזהות, לזיכרון ולקונפליקטים היסטוריים. בכך הופך השיח לכלי מרכזי להתפתחותם של לומדים ביקורתיים, מודעים ומעורבים. במהלך השיח מפתחים התלמידים מיומנויות בין-אישיות כגון שיתוף פעולה, ניהול משא ומתן, סבלנות וסובלנות לדברי אחרים.

• למידה באמצעות מקורות

מקורות היסטוריים הם הבסיס להבנת העבר, והעבודה עימם מציבה את התלמידים בלב תהליך הגילוי ההיסטורי. באמצעות חשיפה למגוון רחב של מקורות - כתובים, חזותיים, ארכיאולוגיים, מרחביים וקולנועיים - מפתחים התלמידים יכולת להבחין בין סוגי מקורות, לשאול שאלות, לעמת נתונים ולאמתם. מיומנויות ניתוח המקור תורמות לפיתוח חשיבה ביקורתית, להתמודדות מושכלת עם מקורות ידע בני-זמננו ולבניית הבנה עשירה ומורכבת של תהליכים היסטוריים. כך הופכת העבודה עם מקורות לכלי מרכזי בהוראת היסטוריה משמעותית וברכישת מיומנויות חשיבה היסטורית. התלמידים יבחינו בין מקורות ראשוניים, שמציגים את המציאות ההיסטורית קרוב ככל האפשר, לעומת מקורות משניים המסתמכים על המקורות הראשוניים. מיומנות זו תאפשר לתלמידים לבחון אירועים המתרחשים מסביבם באופן ביקורתי, ולשאול על אילו מקורות ראשוניים הדיווחים (התקשורתיים והאחרים) הללו מתבססים.

בשיעורי ההיסטוריה מומלץ לעשות שימוש במקורות מגוונים:

- מקורות כתובים

מסמכים, פרוטוקולים, עדויות אישיות, יומנים, כרוזים, מכתבים, יצירות ספרותיות, נאומים, עיתונות התקופה ומחקרים מהווים את ליבת המקורות הכתובים. מקורות אלה מאפשרים לתלמידים להיחשף לעמדות, מניעים ותהליכים כפי שהובנו על ידי בני התקופה או חוקרים מאוחרים. באמצעותם לומדים התלמידים לזהות סוגי טקסטים שונים, להצליב בין המקורות, להעריך אמינות, לבחון הקשרים ולהעמיק את הבנתם על אודות האירועים ההיסטוריים.

- מקורות חזותיים, חפצים וממצאים ארכיאולוגיים

ממצאים ארכיאולוגיים, מבנים, חפצים ויצירות אמנות, כגון תמונות, פסלים, תצלומים, איורים וקריקטורות ומפות היסטוריות, מוסיפים ממד ויזואלי וחומרי שמרחיב ומעמיק את ההבנה ההיסטורית. מקורות אלה מלמדים על חיי היום-יום, תרבות חומרית, מצב כלכלי, מגמות חברתיות ותפיסות אסתטיות. ניתוחם דורש כלים משלימים לאלה של ניתוח טקסטים, ובהם תשומת לב להרכב חזותי, סמלים והקשרים תרבותיים.

- צפייה בסרטים (דוגמה ללימוד באמצעות מקורות אודיו-ויזואליים)

צפייה בסרטים בלימודי היסטוריה מהווה אמצעי חווייתי ומוחשי להבנת תקופות, דמויות ותהליכים היסטוריים. סרטים עלילתיים, דוקומנטריים וחומרי ארכיון מאפשרים לתלמידים להיחשף לאווירה ולהקשרים חברתיים-פוליטיים של התקופה, ובאמצעות ניתוח ביקורתי שלהם הם לומדים לבחון את ייצוג העבר, להבחין בין עובדה לפרשנות ולזהות בחירות אמנותיות ונרטיביות. כדי להפיק מהם למידה משמעותית יש להתייחס לסרט בשתי אמות מידה: כיצירה קולנועית בעלת שפה, גישות ומגבלות מדיה, וכמקור היסטורי המשקף מידע, זוויות ראייה ודפוסים אידאולוגיים גלויים וחבויים של היוצרים. ההבחנה בין סרט תיעודי לעילתי, כמו גם מודעות לעוצמת האשליה הקולנועית, חיוניות לפיתוח צפייה מושכלת וחשיבה ביקורתית. שילוב סרטים מהווה נדבך מרכזי בהוראת ההיסטוריה, ומאפשר לתלמידים לקשור בין נרטיבים קולנועיים לבין זיכרון קולקטיבי, זהות אישית ותהליכים היסטוריים רחבים.

חשוב להכיר היטב את הסרט אותו עומדים להקרין, ולבחון את מהימנותו — ביחוד לאור תופעה של הפצת סרטונים ערוכים או מזויפים. יש להתאים את הסרט לגיל התלמידים ולהימנע מהקרנת סרטים שיש בהם תיאורים מפורטים של מעשי אלימות, בוודאי כשמדובר בילדים צעירים. הסרט הוא חלק מהשיעור והלמידה ולפיכך חשוב להכין את התלמידים לקראת הצפייה ולעבד את הדברים לאחר מכן.

- **הוראה בסביבה מתוקשבת**

הוראה בסביבה מתוקשבת מהווה נדבך מרכזי בהוראת ההיסטוריה במאה ה-21, והיא חלק מהמציאות העכשווית. סביבה מתוקשבת מאפשרת לתלמידים לפתח אוריינות מידע מתקדמת, להיחשף למגוון רחב של מקורות ראשוניים ומשניים, ולהבין תהליכים היסטוריים מתוך פרספקטיבה ביקורתית ורב-ממדית. עבודה בסביבה דיגיטלית מעודדת מעורבות אקטיבית של הלומדים, חקר עצמאי ושיתופי, והתנסות בעבודה עם כלים דיגיטליים מגוונים כגון ארכיונים מקוונים, מאגרי מידע, מפות אינטראקטיביות, צירי זמן דיגיטליים, סימולציות, ופלטפורמות שיתופיות ליצירת וניתוח תוכן היסטורי. כלים אלו מרחיבים את יכולת התלמיד לעבד מידע, לבחון את אמינותו והטיותיו, ולזהות קשרים בין אירועי עבר לבין סוגיות עכשוויות.

- **שימוש מושכל בנייה מלאכותית (ב"מ)**

שילוב בינה מלאכותית בהוראת ההיסטוריה מייצר שכבת למידה נוספת לשימוש באמצעים דיגיטליים אחרים. יכולות הב"מ לא רק מספקות מידע, אלא יוצרות תובנות: הן מסוגלות לנתח טקסטים היסטוריים לעומק, לזהות מגמות רוחביות לאורך תקופות, לחשוף קשרים סמויים בין אירועים שונים, ולהציע נקודות מבט חלופיות שהלומד עשוי שלא להגיע אליהן בכוחות עצמו. כלי הבינה המלאכותית מאפשרים לתלמידים לדמות דיאלוגים בין דמויות היסטוריות, לחקור תרחישים אלטרנטיביים, ואף לבחון כיצד פרשנויות משתנות בהתאם לשאלות מחקר שונות, יכולת שאין בשום כלי דיגיטלי אחר.

עם זאת, דווקא עוצמתה של הבינה המלאכותית מחייבת זהירות: היא עלולה ליצור פרשנויות שאינן מבוססות על מקורות מהימנים, "להשלים פערים" באופן יצירתי מדי, או לטשטש את ההבחנה בין עובדה לבין פרשנות. בנוסף, קל להישען יתר על המידה על יכולות העיבוד שלה במקום לפתח מיומנויות יסוד של ביקורת מקורות וחשיבה היסטורית עצמאית.

תפקידו של המורה בשילוב בינה מלאכותית הוא משמעותי לשמירה על למידה מבוססת מקורות מהימנים ועל פיתוח חשיבה ביקורתית. עליו להנחות את התלמידים בבחינה של תוצרי הב"מ, להבחין בין מידע אמין לבין פרשנויות שאינן מבוססות, ולהבטיח שהשימוש בכלים אלו יתמוך בתהליך הלמידה ולא יחליף אותו. באמצעות ליווי פדגוגי מושכל, הבינה המלאכותית עשויה לשמש כלי ייחודי להרחבת נקודות המבט ההיסטוריות, לתמוך בעידוד חקר עצמאי והעמקת ההבנה, תוך שמירה על אחריות אקדמית ויכולת ניתוח עצמאית של הלומדים.

• למידה בדרך החקר

למידת היסטוריה מבוססת חקר מעמידה את התלמיד במרכז תהליך יצירת הידע ההיסטורי. במהלכה התלמידים מעלים שאלות, מאתרים ומנתחים מקורות ראשוניים ומשניים, בוחנים אמינות ונקודות מבט שונות, ומנסחים טיעון היסטורי. גישה זו מטפחת מיומנויות חשיבה מסדר גבוה - הבחנה בין עובדה לפרשנות, זיהוי דפוסים וקשרים סיבתיים והבנה של מורכבות העבר. למידה בחקר מחזקת מעורבות, אחריות אישית והבנה מעמיקה של האופן שבו ידע היסטורי נבנה, ובכך מפתחת לומדים ביקורתיים, מושכלים ורגישים לריבוי נרטיבים. בדרך זו, התלמידים מתנסים בפועל בעבודת ההיסטוריון ורוכשים כלים לחשיבה ביקורתית ומושכלת על העבר ועל הקשרו להווה.

• משחקי הדמיה

משחקי הדמיה, כגון משחקי תפקידים או משפטים היסטוריים, מהווים כלי פדגוגי חשוב בהוראת היסטוריה. הם מאפשרים לתלמידים לחדור לרוח התקופה, "להיכנס לעורן" של דמויות ובעלי תפקידים, ולהתנסות באופן פעיל בתהליכים, דילמות ומאבקי כוח שהתרחשו בעבר. במסגרת הסימולציה התלמידים נדרשים להעמיק בחומר הלימוד, לקבל החלטות, לנהל משא ומתן ולהתמודד עם מורכבותם של אירועים היסטוריים, וכך לפתח הבנה מעמיקה של האינטרסים, המניעים וההקשרים שעמדו בבסיסם. פעילות זו מעודדת מעורבות רגשית וקוגניטיבית ומקדמת מיומנויות של פתרון בעיות, חשיבה ביקורתית ויכולת לראות את המציאות מנקודות מבט מגוונות. בנושא השואה ומקרי אלימות קיצונית נוספים: חל איסור לעשות שימוש באמצעים המתבססים על המחשות פיזיות כגון סימולציות והצגות החושפות את הילדים לחוויות של הזדהות, כמו גם מהצגת תמונות בעלות תכנים מאיימים. בעת הוראת נושאים אלה מומלץ לחשוף את התלמידים למגוון מקורות בני הזמן ובהם תצלומים, חפצים, מסמכים ועוד – בהתאם למאפייני הגיל.

• למידה חוץ-כיתתית

למידה חוץ-כיתתית בלימודי היסטוריה בין אם בביקור באתרי מורשת, מוזיאונים, ארכיונים או מרחבים ציבוריים, מהווה הזדמנות ללמידה חווייתית המעמיקה את הבנת התלמידים את העבר. המפגש הישיר עם ממצאים, עדויות פיזיות וסביבות אותנטיות מאפשר לתלמידים לחקור את ההיסטוריה באופן מוחשי, לקשור בין תכנים תאורטיים לבין המציאות, ולהבין טוב יותר תהליכים, דמויות ורעיונות היסטוריים. למידה זו מעודדת סקרנות, מעורבות רגשית וחיבור אישי לנושאי הלימוד, ובה בעת מחזקת מיומנויות חקר, התבוננות ופרשנות. הלמידה מחוץ לכיתה תורמת גם לפיתוח מיומנויות חברתיות ושיתופיות, ומעצימה את תחושת השייכות למרחב התרבותי וההיסטורי שבו חיים הלומדים. בכך היא מהווה נדבך מרכזי בהוראת היסטוריה משמעותית, רלוונטית ומעמיקה.

דרכי הערכה

הערכה מהווה רכיב מרכזי בהוראת ההיסטוריה, והיא חיונית לבחינת הבנת התלמידים, לפיתוח חשיבה היסטורית ולביסוס למידה משמעותית. מאזן מושכל בין הערכה מעצבת - "הערכה לשם למידה", לבין הערכה מסכמת - "הערכה של הלמידה", מאפשר לבחון הן את תהליך הלמידה והן את תוצריו. ההערכה המעצבת, הנעשית לאורך השיעור והיחידה, מסייעת למורה ולתלמיד לזהות נקודות חוזק וקשיים, להתאים את ההוראה לצרכים המשתנים. ההערכה המסכמת משלימה תהליך זה באמצעות מדידת הישגים. גישה זו מושתתת על תפיסה קונסטרוקטיביסטית המעמידה את הלומד כשותף פעיל בתהליך, בוחנת את התקדמותו על בסיס ראיות, ומקדמת רפלקציה. כך מהווה ההערכה חלק אינטגרלי ממעגל ההוראה, הלמידה וההערכה ומסייעת בקידום למידה איכותית ורלוונטית.

הכנסת ספרי הלימוד לבחינות הבגרות החל משנת 2020 מחייבת שינוי מהותי בדרכי ההערכה (וכך גם בדרכי ההוראה והלמידה), כך שהן יתמקדו בפיתוח הבנה, ניתוח, חשיבה ביקורתית ושימוש מושכל במידע, ולא בשינון ידע. שינוי זה מחייב התאמה מערכתית רציפה בכל שכבות הגיל, שמטרתה הקניית מיומנויות למידה וחשיבה¹ שיאפשרו לתלמידים להתמודד באופן מושכל ומשמעותי עם למידה והיבחנות בסביבה עתירת מידע.

אמצעי הערכה לבחירת צוות בית הספר²

התלקיט³

התלקיט הוא תיק מתעד, רפלקטיבי ומלווה למידה והערכה. הוא כולל תוצרים נבחרים של מטלות שבוצעו במהלך הלמידה, כאשר הבחירה נעשית, לפחות בחלקה, בידי התלמיד מתוך מודעות לתהליך הלמידה שלו ולהישגיו. התלקיט אינו רק אוסף מטלות, אלא כלי המאפשר לתלמיד להתבונן על התקדמותו, לנתח את דרכי פעולתו ולנסח תובנות על למידתו. אופיין של המטלות נקבע בידי צוות המורים הבית-ספרי, בהתאם למטרות הערכיות והדידקטיות, ויכול לכלול מטלות אישיות וקבוצתיות, מטלות חקר (כגון קריאה ביקורתית של מאמרים ו"מיני-חקר"), וכן מטלות יצירתיות. לצד התוצרים עצמם, התלקיט כולל רכיבים רפלקטיביים, כגון תיאורים מסכמים, הסברים לבחירת התוצרים והערכה עצמית, המבטאים את תהליך הלמידה ולא רק את תוצאותיו.

¹ מומלץ לעשות שימוש במסמך מיומנויות חשיבה היסטורית לצורך תכנון תהליך ההוראה של הנושאים השונים.

² ניתן לבצע את אמצעי הערכה המפורטים בהמשך בחטיבת הנעורים וחלק מן האמצעים בהתאמה ניתן לבצע גם בחטיבה העליונה במסגרת המסלול הרגיל, או במסגרת תוכניות ייחודיות.

³ נכתב בידי יובל קוברסקי.

העקרונות המנחים בבניית המטלות הם :

- הכוונה ללמידה חוקרת ועצמאית תוך הכוונה של המורה.
- מדרג ברמת הקושי ובהיקפי המטלות.
- גמישות והתאמת התלקיט לרצון צוות המורים.
- גיוון דרכי הלמידה.

PBL - למידה מבוססת פרויקט – תכנון למידה מפיקת תוצר⁴

תהליך הלמידה מתבסס על הכוונת התלמידים לחקר אישי וקבוצתי, תוך יישום מיומנויות דיסציפלינריות. מטרת התוכנית: חשיפת משתתפיה לידע, למיומנויות דיסציפלינריות ולמיומנויות אישיות. התהליך כולל התמקדות בנושא מסוים מתוך תוכנית הלימודים, הגדרת תוצר מחקרי שאותו מבקשים הלומדים להשיג, ובניית תלקיט הכולל מטלות מוגדרות ומתעד את תהליך הלמידה. במשך התהליך ובסיומו נמדדים התוצרים לפי איכותם ולפי המידה שבה הם משקפים את הידע הנצבר. כמו כן, נמדדת מידת מעורבותם ומחויבותם של המשתתפים כיחידים וכקבוצה, לפי מדדים הנקבעים מראש.

יתרונות ה-PBL:

- המיומנויות האישיות הנרכשות בתהליך: אחריות אישית, עבודת צוות, עמידה מול קהל, הכנת פרזנטציה, הערכת עמיתים.
- מיומנויות דיסציפלינריות: איסוף מידע רלוונטי, הסקת מסקנות, השוואת מידע, סיכום וכתובה, חשיבה ביקורתית.
- חריגה ממודל ההוראה המסורתי ויצירת תוצר ממשי שיש בו תועלת לקהילה.

חסרונות ה-PBL:

- התמקדות והעמקה בכמה נושאים, תוך ויתור על לימוד נושאים אחרים.
- צורך בהקצאת משאבים נוספים (שעות הוראה, הדרכה אישית).

⁴ נכתב בידי אריאלה שקד, מדריכה ארצית להוראת היסטוריה.

עבודת חקר⁵

הנושא שעליו נכתבת עבודת החקר נלמד ברמת מבואות משותפים לכל הלומדים. העבודה כוללת שיעורי הכנה וליווי כיתתי בתהליך הכתיבה של עבודת החקר, וכן ליווי אישי של המורה. בשיעורים הכיתתיים מקבלים התלמידים כלים לכתיבת עבודה: בחירת נושא, שאילת שאלות, חיפוש מקורות והערכתם, מיזוג ידע ועוד. דגש רב ניתן על תהליך הכתיבה, הן מבחינת ליווי הלומדים, והן מבחינת הערכת תהליך הכתיבה והעבודה עצמה. הציון מתחלק בין הערכת המורה את תהליך הכתיבה ובין הערכה חיצונית, בידי מורים אחרים מצוות בית הספר, על בסיס מחוון מפורט. העבודה תתבסס על 3 – 5 מקורות אקדמיים, ותהיה בהיקף של כ-10 עמודים.

מבחן⁶

בבואנו ליצור מבחן, מצד אחד עלינו לאתחל את החשיבה שלנו בכל הקשור לכתיבת מבחנים, מתוך מטרה ליצור מבחן אחר, חדשני, יצירתי, מאתגר חשיבה, תואם את תפיסותיהם הערכיות, ההיסטוריות, הפדגוגיות והדידקטיות של כותביו ופונה לקהילת תלמידיהם. מצד שני עלינו להקפיד לשמור על כמה כללים שיבטיחו את רמתו ואת תקפותו. אתחול החשיבה יבוא לידי ביטוי בשאלות מקדימות שנשאל את עצמנו טרם כתיבת המבחן, ביניהן השאלות הבאות:

- א. אילו מיומנויות של חשיבה היסטורית ראוי לבטא במבחן (חשיבה ביקורתית, השוואה, הבעת דעה, הבחנה בין עובדה לדעה ועוד).
- ב. מהו בסיס הידע ההיסטורי שחשוב לנו לכלול במבחן?
- ג. אילו ערכים ותפיסות עולם חשוב לנו לבטא במבחן? האם אפשר ונכון להתאים את המבחן לקהילה שבה פועל בית הספר?
- ד. מה הם כלי העבודה ההיסטוריוגרפיים שנרצה להשתמש בהם (מקורות ראשוניים ומשניים, מקורות חזותיים, קולנוע, ספרות יפה, שירים ועוד).
- ה. מסגרת הזמן: האם יש הכרח להגביל את משך המבחן? האם אפשר ליצור מבחן ללא הגבלת זמן? אם צריך להגביל, מהי מסגרת הזמן המתאימה?
- ו. חומר עזר: מתוקף העובדה כי בחינות הבגרות מתקיימות עם ספרים פתוחים יש להקפיד לאפשר לתלמיד להשתמש בספר לימוד במהלך הבחינה. מה משמעותו של ספר פתוח? – כיצד הוא משנה את השאלות בבחינה?

- ז. מבנה המבחן: האם לחלק לפרקים? מהו הקריטריון לקביעת פרקים: כרונולוגי? תמטי? היסטוריוגרפי?

⁵ נכתב בידי ד"ר ענת קדרון.
⁶ נכתב בידי גלעד מניב, מדריך ארצי.

- ת. כללי המענה: האם נגדיר שאלות חובה? מה הן אפשרויות הבחירה?
- ט. מבנה השאלות: האם נרצה לחלק את השאלה לסעיפים? האם לנסח שאלות מאוד פתוחות ורחבות?
- לצד שאלות אלה אנו מחויבים לשמור על כמה כללים שיבטיחו שהמבחן יעמוד ברמה הנדרשת מבחינת בגרות:
- א. הלימה: המבחן חייב להיות בהלימה לדרישות הפיקוח על הוראת ההיסטוריה.
- ב. תקפות ומהימנות: הכרחי לוודא שהמבחן מכסה את הנושאים המרכזיים שנלמדו. יש לשאוף לכך שהמבחן יבטא את שש רמות החשיבה המוכרות מה'סקסונומיה של בלום'.
- ג. כללי המענה: חייבת להיות בחירה בתוך המבחן.
- ד. צינון: יש לשים לב לחלוקה הגיונית של ניקוד בכל שאלה.
- ה. ניסוח: ההנחיות, מטלות ההוראה והשאלות חייבות להיות מנוסחות בבהירות ובאופן חד-משמעי שאינו ניתן לפרשנויות שונות (אין הכוונה לתשובות שעשויות להיות מגוונות מאוד).
- ו. מחוון: הכרחי לכתוב מחוון שיגדיר את אופן חלוקת הניקוד לכל שאלה ולכל מטלה בתוך השאלה, כדי ליצור אחידות מרבית בבדיקה.
- ז. התאמה בין סוג המבחן ובין דרישותיו: ככל שנאפשר מבחן עם ספרי לימוד פתוחים, כך המטלות השונות יידרשו להיות בעלות רמת חשיבה גבוהה יותר.
- השילוב בין החשיבה הפתוחה, היצירתית והחדשנית לשמירה על כללי יסוד יכול לתרום ליצירת מבחן מעניין העומד ברמה הנדרשת.

כיתה ו' – העולם היווני – רומי והיהודים (60 שעות)

הקדמה – מהי היסטוריה (שעתיים)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זיכרון, מורשת, אמת</p> <p>-כיצד אפשר לזכור את העבר ולכבד את המורשת שלנו, ובאותו זמן לשאול שאלות ולבדוק מקורות שונים? -האם חשוב לזכור את העבר ולכבד את המורשת שלנו? -כיצד הזיכרון והמורשת מעצבים את זהותנו ואת ערכינו.</p>	<p>אוריינות לשונית אוריינות מידע</p> <p>בניית ציר זמן: - ציר זמן משפחתי (עבודות שורשים). - תקופות מרכזיות בהיסטוריה.</p> <p>אוריינות לשונית אוריינות מידע</p> <p>ניתוח אירוע היסטורי באמצעות הצלבה בין שני מקורות – ראשוני ומשני.</p> <p>אוריינות לשונית וחזותית</p> <p>-חילוץ מידע ממקורות היסטוריים ראשוניים: מטבעות, ממצאים ארכיאולוגיים, אתרים ארכיאולוגיים, טקסטים היסטוריים, תמונות, כרזות, סרטים ועיתונים.</p>	<p>מהי היסטוריה?</p> <p>- המקורות ללימוד ההיסטוריה: מקור ראשוני ומקור משני - תקופות מרכזיות בהיסטוריה</p> <p>מושגי יסוד:</p> <p>היסטוריה, תיקוף (חלוקה לתקופות), <u>מקור ראשוני</u>, <u>מקור משני</u>, <u>מפת</u>, <u>ציר זמן</u>.</p>

עולם היווני-הלניסטי והיהודים (25 שעות)

א. יוון הקלאסית - העולם של עיר-מדינה (10 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>דמוקרטיה</p> <p>כיצד יכולה מערכת דמוקרטית לעודד שוויון וחירות אישית, ובו בזמן להתמודד עם מגבלותיה ועם מי שנתרו מחוץ להשתתפות בה?</p> <p>חירות הפרט ואחריות למדינה</p> <p>מהו האיזון הראוי בין חירותו של היחיד לבין חובותיו כלפי המדינה והקהילה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איתור מידע במפה על מיקומן של ספרטה ואתונה. -איסוף מידע מתוך טקסטים, תמונות ומקורות חזותיים על חיי היום-יום בערי המדינה. -ארגון מידע בטבלה המשווה בין ספרטה ואתונה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-השוואה בין הערכים ואורחות החיים בספרטה ובאתונה. -ניתוח יתרונות וחסרונות של החיים בכל אחת מערי המדינה. -הבעת עמדה מנומקת בשאלה: באיזו עיר הייתם מעדיפים לחיות?</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-התבוננות בתמונות, פסלים ומבנים מיוון העתיקה והפקת מידע מהם. -יצירת כרזה המציגה את מאפייני ספרטה או אתונה. -בניית ציר זמן או תרשים המשווה בין שתי הערים.</p> <p>אוריינות לשונית, אוריינות מידע</p> <p>-קריאת קטעים על החיים בספרטה ובאתונה והפקת מידע מהם. -כתיבת קטע מנקודת מבט של ילד באתונה או בספרטה. -הצגת מידע בעל-פה בפני הכיתה.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>-הכנת חידון, פוסטר או המחזה קצרה בנושא ספרטה ואתונה. -יצירת דיאלוג בין ילד מאתונה לילד מספרטה.</p>	<p>1. ייחודן של שתי ערי המדינה אתונה הדמוקרטית וספרטה המיליטריסטית.</p> <p>- מאפייני המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו באתונה: שלטון העם על ידי העם באמצעות אספת העם ומועצת העם.</p> <p>- מאפייני המשטר בספרטה ויחס השלטון לאזרחים ולקבוצות הנשלטות.</p> <p>- המשותף והייחודי לשתי ערי - המדינה אתונה וספרטה בנושאים הבאים: חברה, חיי היום-יום, דת וחינוך. דעיכתן של אתונה וספרטה.</p>
	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איסוף מידע ממקורות שונים על תחומי התרבות היוונית: דמוקרטיה, תיאטרון, אולימפיאדה, פילוסופיה ומדע. -ארגון המידע בטבלה או בתרשים: כיצד השפיעה התרבות היוונית על העולם עד ימינו.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: אילו רעיונות מהתרבות היוונית עדיין משפיעים על חיינו כיום? -השוואה בין תחומי החיים ביוון העתיקה לבין החיים במדינת ישראל כיום.</p>	<p>2. השפעתה ותרומתה של מורשת התרבות היוונית לתרבות המערב עד ימינו.</p> <p>- תחום האמנות: פיסול, ארכיטקטורה, תיאטרון. - תחום הספורט: ענפי ספורט ואולימפיאדה.</p>

ב. הלניזם והמפגש עם היהדות (15 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות, פתיחות תרבותית</p> <p>מתי התפשטות תרבותית מעשירה עמים וקהילות, ומתי היא עלולה לאיים על זהותם המקומית?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איסוף מידע על אלכסנדר מוקדון ממפה, טקסטים ותמונות. -יצירת ציר זמן של מסעות הכיבוש וההתפשטות של התרבות ההלניסטית.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>-הכנת פוסטר על עיר הלניסטית או על דמות מתקופת אלכסנדר מוקדון. -השוואה בין תרבות יוון לבין תרבויות מקומיות במזרח.</p>	<p>1. כיצד הפכה תרבות יוון לנחלת העמים במזרח</p> <p>- כיבוש המזרח על ידי אלכסנדר מוקדון והקמת ממלכות הלניסטיות וייסוד ערי-מדינה יווניות במזרח על ידי יורשי אלכסנדר (דיאדוכים). - יצירת עולם קוסמופוליטי.</p>
<p>זהות, פתיחות תרבותית</p> <p>כיצד ניתן להיות פתוחים לתרבות שונה, ובה בעת לשמור על מסורת, אוטונומיה וזהות ייחודית?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>-השוואה בין מאפייני התרבות היוונית לבין התרבות היהודית בתקופת בית שני. -איסוף מידע ממקורות שונים על דרכי ההתפשטות של ההלניזם בארץ ישראל.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>-קריאת קטעים על המפגש בין התרבות ההלניסטית ליהודית והפקת מידע מהם. -ניהול דיון כיתתי בשאלה: כיצד השפיע המפגש בין התרבויות על חיי היהודים? -ניתוח השפעת המפגש בין תרבויות על חיי היהודים והסקת מסקנות לגבי שמירה על זהות לצד השפעות חיצוניות.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: אילו השפעות של התרבות היוונית התקבלו אצל היהודים ואילו עוררו התנגדות? ומדוע? -בחינת יתרונות וחסרונות של המפגש בין התרבות ההלניסטית לתרבות היהודית.</p>	<p>2. המפגש בין ההלניזם והיהדות בימי בית תלמי ובית סלווקוס</p> <p>- ההלניזם: מפגיש בין התרבות היוונית לבין תרבויות המזרח: דו-קיום בין תרבויות ודתות. - היחסים בין השלטון ההלניסטי והאוכלוסייה היהודית (אוטונומיה יהודית). - החברה היהודית, ההנהגה היהודית וחיי היום-יום. - דרכי התפשטות ההלניזם בקרב היהודים בארץ-ישראל.</p>
<p>חירות דתית, אחריות קהילתית</p> <p>מתי רדיפת דת מחייבת קהילה להתנגד ולפעול להגנת אמונתה, וכיצד שומרים בתוך כך על אחדות ואחריות?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איתור מידע ממקורות שונים על גזרות אנטייכוס ומרד החשמונאים. -ארגון מידע בטבלה: סיבות למרד, מהלכי המרד ותוצאותיו.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-בחינת דרכי ההתמודדות של היהודים מול גזרות השלטון ההלניסטי. -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע בחרו החשמונאים למרוד בשלטון הסלווקי?</p>	<p>3. מרד המקבים – תגובה לסטיית השלטון הסלווקי ממדיניות של סובלנות דתית</p> <p>רדיפת הדת היהודית</p> <p>- עמדת השכבות השונות בחברה היהודית כלפי המרד. - תוצאות המרד ותרומת בית חשמונאי להצלחתו.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות, שייכות, סובלנות</p> <p>כיצד ממלכה עצמאית יכולה לחזק זהות ושייכות, ובה בעת לאפשר קיום של זרמים ודעות שונות בתוכה?</p>	<p>אוריינות חזותית</p> <p>-התבוננות במטבעות, סמלים ומבנים מתקופת החשמונאים ותיאור המסרים שהם מעבירים.</p> <p>-יצירת כרזה המציגה את הישגי ממלכת החשמונאים.</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-איסוף מידע על התרחבות ממלכת החשמונאים ועל תחומי השלטון שלה.</p> <p>-יצירת ציר זמן של האירועים המרכזיים בתקופת החשמונאים.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע הכוח המדיני על החברה היהודית?</p> <p>-השוואה בין קבוצות שונות בחברה היהודית: פרושים, צדוקים ואיסיים.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>-עיצוב מטבע או סמל לממלכת החשמונאים והסבר על משמעותו.</p> <p>-הכנת המחזה קצרה על חיי היום-יום בתקופת החשמונאים.</p>	<p>4. ממלכת החשמונאים ומאפייניה - כינון ממלכה יהודית עצמאית</p> <ul style="list-style-type: none"> - הרחבת גבולות הממלכה. - הקמת מוסדות שלטון וחברה. - השפעות הלניסטיות על הממלכה. - זרמים ומתחים פנימיים בחברה היהודית: פרושים, צדוקים ואיסיים.

העולם הרומי והיהודים (33 שעות)

א. רומא האימפריאלית (7 שעות)		
מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות שלטונית, סובלנות</p> <p>כיצד יכולה אימפריה לשמור על סדר וביטחון, בלי לפגוע בחירותם, בכבודם ובזהותם של העמים הנשלטים?</p> <p>ביטחון, יציבות, אחריות מוסרית</p> <p>הישגי אימפריה ומחירם האנושי.</p> <p>מתי עוצמה צבאית, ארגון ותכנון מקדמים יציבות ופיתוח, ומתי הם הופכים לשליטה כוחנית ולפגיעה באחרים?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איתור מידע במפה על התפשטות האימפריה הרומית.</p> <p>-איסוף מידע על הצבא הרומי, הדרכים הרומיות והערים שהקימו הרומאים.</p> <p>-איתור מידע על חיי העבדים באימפריה הרומית ועל תפקידם בכלכלה ובחברה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מה סייע לרומאים להפוך לאימפריה גדולה?</p> <p>-השוואה בין יתרונות השלטון הרומי לבין הקשיים שיצר לעמים שנכבשו.</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד הצליחה רומא לשלוט בעמים רבים ושונים?</p> <p>-בחינת היתרונות והקשיים של העמים שחיו תחת השלטון הרומי, כולל סוגיית העבדות.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-התבוננות בתמונות של דרכים, אמות מים ומבנים רומיים וזיהוי מאפייניהם.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את הגורמים להתחזקות רומא.</p> <p>אוריינות מידע, אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטע על חיי החיילים הרומאים והפקת מידע ממנו.</p> <p>-כתיבת פסקה: כיצד השפיעו הכיבושים הרומיים על חיי העמים באימפריה?</p>	<p>1. הגורמים להתעצמותה של רומא והפיכתה מעיר מדינה לאימפריה</p> <ul style="list-style-type: none"> - הרפובליקה הרומית ומשטרה. - צמיחת האימפריה הרומית. - המעבר מרפובליקה לקיסרות. - כוחו וייחודו של הצבא הרומי. - מאפייני השלטון האימפריאלי: פרובינציות, נציבים, אוטונומיה מקומית. - יחס האימפריה אל העמים הנשלטים. - עבדות באימפריה הרומית.

ב. הקיסרות הרומית; רומא ויהודה (26 שעות)		
מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
	<p>אוריינות מידע, אוריינות דיגיטלית</p> <p>-איסוף מידע על ההשפעות של התרבות היוונית והרומית בתחומי השלטון, האמנות, הספורט והבנייה.</p> <p>-שימוש בבינה מלאכותית ליצירת טבלה המשווה בין תרומות יוון ותרומות רומא לעולם המודרני.</p> <p>-השוואה בין תרומות יוון ותרומות רומא לעולם המודרני בעזרת הבינה המלאכותית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: אילו רעיונות מהתרבות היוונית והרומית עדיין משפיעים על חיינו כיום?</p> <p>-בחינת ההשפעות החיוביות והשליליות של התרבות ההלניסטית והרומית על עמים שונים באימפריה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-השוואה בין מבנים יווניים ורומיים לבין מבנים ציבוריים בני זמננו.</p> <p>-ליצירת פוסטר המציג את תרומת יוון ורומא לתרבות המערב.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבה: באילו תחומים אפשר לראות כיום השפעה של יוון ורומא?</p>	<p>1. השפעת המורשת, התרבות והמשפט הרומי עד ימינו.</p> <p>תרבויות יוון ורומא כבסיס למוסדות הדמוקרטיים, לתרבות המערבית ולמבנים חברתיים שמשפיעים עלינו עד היום.</p>
<p>אחדות, אחריות לאומית</p> <p>מתי מאבקים פנימיים מחלישים חברה ומסכנים את עצמאותה, ומהי האחריות לשמור על אחדות גם בעת מחלוקת?</p> <p>עצמאות, אחריות לאומית</p> <p>מתי פנייה לכוח חיצוני יכולה לסייע בפתרון סכסוך פנימי, ומתי היא עלולה לפגוע בעצמאות, בזהות וביכולת של חברה לקבוע את עתידה בעצמה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איסוף מידע על כיבוש ירושלים בידי פומפיוס ועל המעבר לשלטון רומאי בארץ ישראל.</p> <p>-יצירת ציר זמן של האירועים שהובילו לסוף ממלכת החשמונאים.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע נחלשה ממלכת החשמונאים לפני הכיבוש הרומאי?</p> <p>-בחינת ההשפעה של המעבר לשלטון רומאי על חיי היהודים בארץ-ישראל.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>סימון התרחבות האימפריה הרומית והגעתה לארץ-ישראל בעזרת מפה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים על כיבוש ירושלים בידי פומפיוס והפקת מידע מהם.</p> <p>כתיבה: כיצד השפיע הכיבוש הרומאי על היהודים בארץ-ישראל?</p>	<p>2. הגורמים לאבדן העצמאות והפיכת ממלכת החשמונאים למדינת-חסות רומית.</p> <p>ריב האחים, כיבוש ירושלים על ידי פומפיוס והפיכת יהודה למדינת חסות.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>נאמנות, מנהיגות</p> <p>כיצד מנהיג יכול לפעול בין נאמנות לשלטון חיצוני לבין אחריות כלפי עמו, בלי לאבד אמון ציבורי ומחויבות מוסרית?</p> <p>שייכות</p> <p>באיזו מידה מפעלי בנייה ופיתוח מחזקים זהות ושייכות, ומתי הם עלולים להיתפס ככלי של שליטה או כפייה תרבותית?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איסוף מידע על היחסים בין הורדוס לבין השלטון הרומי. -יצירת ציר זמן של האירועים המרכזיים בתקופת הורדוס בארץ-ישראל. -שימוש בבנייה מלאכותית ליצירת רשימת מפעלי הבנייה המרכזיים של הורדוס. איסוף וארגון מידע על מפעלי הבנייה של הורדוס באמצעות הבניה המלאכותית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע היו יהודים שתמכו בהורדוס ואחרים שהתנגדו לו? -בחירת היתרונות והחסרונות של הקשר בין הורדוס לרומאים. -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם מפעלי הבנייה של הורדוס חיזקו את החברה היהודית או פגעו בה? נימוק לטענה: מפעלי הבנייה של הורדוס השפיעו על החברה היהודית באופן מורכב, משום שהם תרמו לפיתוח הארץ ולהאדרת מעמדה, אך גם יצרו עומס כלכלי ותלות בשלטון הרומי.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-התבוננות בתמונות של בית המקדש, קיסריה ומצדה וזיהוי מאפייני הבנייה של הורדוס. -יצירת תרשים המציג את תחומי הפעילות של הורדוס: בנייה, שלטון וקשר עם רומא.</p> <p>אוריינות מידע, אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים על דמותו של הורדוס והפקת מידע מהם. -כתיבה: כיצד השפיע שלטון הורדוס על החיים בארץ-ישראל?</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>-הכנת כרזה המציגה את מפעלי הבנייה של הורדוס. -יצירת ריאיון דמיוני עם הורדוס על יחסיו עם הרומאים ועל מפעלי הבנייה שלו בעזרת בינה מלאכותית.</p>	<p>3. הדואליות שבשלטון הורדוס כמלך יהודה: "מלך חסות" של רומא ומלך היהודים.</p> <ul style="list-style-type: none"> - יחסי הורדוס וקשריו עם השלטון הרומי. - יחסי הורדוס והחברה היהודית והנכרית בא"י. - מפעלי הבנייה וייסוד ערים נוכריות בא"י. - הפצת התרבות הרומית בא"י. - חיסול בית חשמונאי. - שיפוץ בית המקדש, פיתוח ירושלים ומרכזיותם בחיי החברה היהודית. - הסנהדרין והחכמים - מהנהגה רוחנית-דתית להנהגה חברתית ולאומית.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מנהיגות, אחריות רוחנית</p> <p>כיצד הנהגה רוחנית וקהילתית יכולה לשקם חיים יהודיים לאחר חורבן, ולשמור על זהות והמשכיות גם ללא מרכז מדיני או מקדש?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איסוף מידע על הגורמים לפרוץ המרד הגדול ועל תוצאותיו. -יצירת ציר זמן של אירועי המרד הגדול ומרד בר-כוכבא. -שימוש בבינה מלאכותית ליצירת טבלה המשווה בין שני המרידות. -השוואה בין מרד בר כוכבא למרד הגדול (מה הערך המוסף של השימוש בבינה המלאכותית?)</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע בחרו היהודים למרוד ברומאים למרות כוחם של הרומאים? -בחינת ההשפעות של חורבן בית המקדש על החיים היהודיים בארץ-ישראל. -השוואה בין תוצאות המרד הגדול לבין תוצאות מרד בר-כוכבא.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-סימון מוקדי המרד ומסלולי הלחימה בארץ-ישראל על גבי מפה. -התבוננות במטבעות, ציורים ושרידים מתקופת המרידות והפקת מידע מהם. -יצירת תרשים המציג את השינויים שחלו בחיי היהודים לאחר החורבן.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים על חורבן ירושלים ועל מרד בר-כוכבא והפקת מידע מהם. -כתיבה: כיצד השפיע חורבן בית המקדש על העם היהודי?</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>-הכנת כרזה בנושא "ירושלים לפני ואחרי החורבן". -יצירת יומן דמיוני של ילד החי בתקופת המרד הגדול או מרד בר-כוכבא (בעזרת בינה מלאכותית).</p>	<p>4. הפיכת יהודה לפרובינציה רומית הנשלטת על ידי נציבים רומים.</p> <p>- יחס הנציבים הרומים לחברה היהודית. - המרד הגדול: הגורמים לפרוץ המרד, מהלכו, תוצאותיו והשלכותיו. - יוסף בן מתתיהו כמקור יחיד – יתרונותיו והבעיות בהסתמכות עליו. - היהדות לאחר החורבן: מירושלים ליבנה – פועלו של רבן יוחנן בן זכאי ורבן גמליאל ותרומתם לשיקום חיי היהודים לאחר חורבן ירושלים. - מרד בר כוכבא: הגורמים לפרוץ המרד, תוצאותיו והשלכותיו. - החיים היהודיים בארץ ישראל לאחר המרד, והקשר בין יהודי ארץ-ישראל לבין יהודי התפוצות. - הפיכת בבל למרכז יהודי רוחני.</p>

כיתה ז'

לצוות ההוראה בשכבת ז' עומדת האפשרות לבחור את אופן הוראת ההיסטוריה מתוך שתי חלופות:

חלופה 1: הוראת התוכנית המחייבת לשכבה כפי שנקבעה בתוכנית הלימודים (עמ' 46–61).

חלופה 2: הוראה משולבת – שילוב בין התוכנית המחייבת לשכבה (עמ' 46–61) בהיקף של 30 שעות, לבין הנושא "ממדינת מקדש לעם הספר – תקופת בית שני" (עמ' 29–45) בהיקף של 30 שעות.

בהקשר זה, הנושא "ממדינת מקדש לעם הספר" עשוי להתאים במיוחד לתלמידים שלא למדו היסטוריה בכיתה ו', ולשמש עבורם בסיס היסטורי ראשוני.

בכל אחת מן החלופות יש להקפיד על הוראה המשלבת הבנה היסטורית מעמיקה, פיתוח מיומנויות כגון ניתוח מקורות, חשיבה ביקורתית וכתובת טיעון, וכן עיסוק בסוגיות ערכיות העולות מן הנושא הנלמד.

הבחירה בין החלופות תיעשה על ידי צוות ההוראה מתוך שיקול דעת פדגוגי ובהתאם להקשר הבית-ספרי.

ממדינת מקדש לעם הספר (30 שעות)

פרק ראשון: יהודה בתקופה הפרסית

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שמירה על זהות בגלות</p> <p>כיצד ניתן לשמור על הזהות והמסורת בין השתלבות בחברה חדשה לבין נאמנות למורשת העבר?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איסוף מידע ממקורות שונים על גלויות בבל ועל חיי היהודים בתקופת הגלות.</p> <p>-יצירת ציר זמן של האירועים המרכזיים: חורבן בית ראשון, גלות בבל והצהרת כורש.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד הצליח העם היהודי לשמור על זהותו בתקופת הגלות?</p> <p>-בחינת השפעתה של הצהרת כורש על העם היהודי ועל תהליך שיבת ציון.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים ממקורות היסטוריים ומקראיים על גלות בבל והפקת מידע מהם.</p> <p>-כתיבה: מהם הקשיים והאתגרים שעמדו בפני היהודים בגלות?</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>סימון מסלול הגלות לבל ודרכי השיבה לציון בעזרת מפה.</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>-כתיבת יומן דמיוני של נער או נערה בתקופת גלות בבל (באמצעות בינה מלאכותית).</p> <p>-הכנת כרזה המציגה את משמעות הצהרת כורש עבור היהודים (באמצעות בינה מלאכותית).</p>	<p>1. גלות בבל, הצהרת כורש ושיבת ציון</p> <p>- היהודים בגלות בבל: מעמדם והשקפותיהם הדתיות.</p> <p>- מדיניותו של כורש כלפי העמים באימפריה הפרסית.</p> <p>- הצהרת כורש: תוכנה ומהימנותה, הסיבות למתן ההצהרה והשפעתה.</p> <p>- גלי העלייה הראשונים: המניעים של העולים ומנהיגיהם.</p>
<p>לכידות חברתית</p> <p>כיצד ניתן לאזן בין החשיבות של מקום וסמל משותף לבין הצורך לקיים חיי קהילה גם במקומות ובמצבים שונים?</p> <p>מנהיגות והנהגה רוחנית</p> <p>כיצד ניתן לאזן בין סמכותם של מנהיגים ומוסדות מרכזיים לבין צורכי הקהילה והיחיד?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>יצירת תרשים המציג את שלבי בניית בית המקדש ואת הגורמים שסייעו לתהליך.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע היה בית המקדש מרכז חשוב בחיי היהודים בתקופת בית שני?</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבה: כיצד חיזק בית המקדש את החיים הדתיים והחברתיים של היהודים?</p>	<p>2. בניית בית המקדש</p> <p>- בניית בית המקדש והגורמים שעיכבו את תהליך הבנייה.</p> <p>- השומרונים: הסברים למוצאם, ראשית הסכסוך בינם ובין שבי ציון.</p> <p>- בית המקדש כמרכז החיים היהודיים: מרכז דתי, כלכלי וחברתי.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מנהיגות ואחריות ציבורית</p> <p>כיצד יש לאזן בין סמכותם של מנהיגים לבין הצורך לשתף את הציבור בקבלת החלטות הנוגעות לחיי הקהילה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-איסוף מידע על עזרא ונחמיה ועל תרומתם לביסוס היישוב היהודי בארץ-ישראל.</p> <p>-השוואה בין פעולותיו של עזרא לבין פעולותיו של נחמיה באמצעות טבלה או תרשים.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד סייעו עזרא ונחמיה לחיזוק הזהות היהודית בתקופת שיבת ציון?</p> <p>-בחינת הדרכים שבהן התמודדו המנהיגים עם קשיים חברתיים ודתיים ביהודה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים על עזרא ונחמיה והפקת מידע מהם.</p> <p>-כתיבה: מה הייתה התרומה המרכזית של עזרא או של נחמיה לעם היהודי?</p> <p>-כתיבה: תפקידם של מנהיגים בתקופות של משבר ושינוי חברתי.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>חקר על דמותם של עזרא ונחמיה ובדיקת אמינות התשובות באמצעות ספר הלימוד או מקורות נוספים (שימוש בבינה מלאכותית)</p> <p>מודעות חברתית</p> <p>-דיון בתפקידם של מנהיגים בתקופות של משבר ושינוי חברתי.</p>	<p>3. עזרא ונחמיה</p> <p>- עזרא הסופר: מעמדו, סמכויותיו ופעולותיו לגיבוש שבי ציון – קשיים והישגים.</p> <p>- נחמיה: מעמדו, סמכויותיו ופעולותיו – קשיים והישגים.</p> <p>- המחלוקת בשאלת הזהות היהודית: הגישה הבדלנית מול הגישה האוניברסלית.</p> <p>- המבנה החברתי והמוסדות: הכהונה כמעמד מוביל, האצולה, 'הזקנים', אסיפת העם, המועצה.</p>

פרק שני: מאפייני ההלניזם

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מורשת זהות</p> <p>כיצד ניתן לאזן בין אימוץ רעיונות ותרבויות חדשות לבין שמירה על הזהות והמסורת המקומית?</p> <p>מסורת וסובלנות</p> <p>כיצד יכולים מפגש וקשר בין עמים לתרום להתפתחות החברה בין שיתוף והשפעה הדדית לבין אובדן מאפיינים ייחודיים?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>- בניית ציר זמן של כיבושי אלכסנדר מוקדון והתפשטות התרבות ההלניסטית.</p> <p>- ניתוח מפה של האימפריה ההלניסטית והשוואה בינה לבין יוון הקלאסית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>- דיבייט כיתתי: האם התפשטות התרבות ההלניסטית חיזקה עמים שונים או פגעה בזהותם?</p> <p>- נימוק לטענה: התפשטות התרבות ההלניסטית חיזקה עמים שונים / פגעה בזהותם (דיבייט, פאנל).</p> <p>- בחינת השפעת המפגש בין התרבות היוונית לבין תרבויות המזרח.</p> <p>אוריינות חזותית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>- ניתוח תמונות של מבנים, פסלים ותיאטראות הלניסטיים וזיהוי מאפיינים יוונים ומזרחיים.</p> <p>- יצירת אינפוגרפיקה המציגה את מאפייני התרבות ההלניסטית (בעזרת בינה מלאכותית).</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>- קריאת מקורות היסטוריים על מסעות אלכסנדר מוקדון והפקת מידע מהם.</p> <p>- כתיבת כתבת "חדשות מהעולם ההלניסטי" המתארת עיר חדשה שהוקמה לאחר הכיבושים.</p> <p>חשיבה ביקורתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>השוואה בין התרבות ההלניסטית לבין תרבויות קדומות אחרות, תוך בדיקת אמינות המידע מול ספר הלימוד ושימוש בבינה מלאכותית.</p>	<p>1. גבולות האימפריה של אלכסנדר מוקדון ושל הממלכות שקמו לאחר מותו.</p> <p>- מאפייני החברה והמשטר: הפוליס ההלניסטית ומוסדותיה, המלך ומעמדו.</p> <p>- מאפייני התרבות ההלניסטית כתרבות אוניברסלית, שילוב תרבות המזרח והשפעות מתרבות יוון.</p>

פרק שלישי: המפגש בין החברה ביהודה ובין ההלניזם

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות לאומית</p> <p>כיצד מתעצבת זהות לאומית או קולקטיבית בתוך מסגרת שלטונית זרה, ואילו תנאים מאפשרים את שימורה, חיזוקה או התפתחותה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-סימון כיבושי אלכסנדר מוקדון והאזורים שבהם התפשטה התרבות ההלניסטית בארץ-ישראל בעזרת מפה. -ניתוח מקורות מידע על כיבוש ירושלים בידי אנטיוכוס ועל השפעתו על חיי היהודים.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע המפגש עם התרבות ההלניסטית על החברה היהודית בארץ-ישראל? -בחינת היתרונות והקשיים שנוצרו בעקבות ההתפשטות ההלניסטית באזור.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח מטבעות, מבנים ופסלים מהתקופה ההלניסטית וזיהוי השפעות יווניות בארץ-ישראל. -יצירת תרשים המשווה בין מאפייני התרבות היהודית לבין התרבות ההלניסטית.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-כתיבת מכתב דמיוני של נער יהודי בירושלים המתאר את השינויים שחלו בעיר בעקבות הכיבוש ההלניסטי. -קריאת קטעי מקור על תקופת בית תלמי ובית סלווקוס והפקת מידע מהם.</p>	<p>1. ארץ-ישראל כזירת מאבק בין בית תלמי ובית סלווקוס.</p> <p>- חשיבותה של ארץ ישראל במהלך המלחמה הסורית, והשפעת המאבק על ההנהגה החברתית-כלכלית ביהודה. - כיבוש ירושלים בידי אנטיוכוס וכתב הזכויות ליהודים.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות, פתיחות, שייכות</p> <p>כיצד יכולה חברה להשתלב בתרבות רחבה ומשותפת, ובו בזמן לשמר את ייחודה התרבותי, ומהם התנאים המאפשרים איזון זה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים המתארים את השפעת התרבות ההלניסטית על חיי היהודים בארץ-ישראל.</p> <p>-יצירת טבלה המציגה תחומים שבהם ניכרה ההשפעה ההלניסטית: שפה, חינוך, תרבות ואורח חיים.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-סימולציה כיתתית: תלמידים מייצגים קבוצות שונות בחברה היהודית ומביעים עמדות בעד או נגד אימוץ התרבות ההלניסטית.</p> <p>-בחירת נקודות מבט שונות בחברה היהודית המביעים עמדות בעד/נגד אימוץ התרבות ההלניסטית (סימולציה).</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע המפגש עם התרבות ההלניסטית על הזהות היהודית?</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים על תרגום השבעים ועל השפעת התרבות היוונית על הספרות היהודית.</p> <p>-כתיבת טיעון: האם החשיפה לתרבות זרה מחזקת תרבות מקומית או מחלישה אותה?</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות לשונית</p> <p>-כתיבת "עמוד עיתון" מתקופת בית שני המציג את השינויים בחיי היהודים בעקבות ההשפעה ההלניסטית.</p> <p>-כתיבה: המפגש בין התרבות היהודית לתרבות ההלניסטית (פודקאסט).</p>	<p>2. השפעת ההלניזם על החברה ביהודה.</p> <p>- השפעות המפגש עם ההלניזם על צביונה של החברה היהודית בתחומים: תרבות, אורחות חיים, מפעלי בנייה ושינויים באופי ההנהגה (צמיחה של שכבת אצולה שלא ממעמד הכהונה ולא מצאצאי בית דוד).</p> <p>- השפעות העולם ההלניסטי על יצירות ספרות שחוברו בידי יהודים: 'תרגום השבעים', 'חוכמת בן-סירא'.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מסורת ושינוי</p> <p>כיצד יש לאזן בין הרצון לשמר ערכים ומסורות קיימים לבין הנכונות לאמץ רעיונות ודרכי חיים חדשות?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>יצירת תרשים המציג את הגורמים למאבק בין המתיוונים לבין שומרי המסורת.</p> <p>חשיבה ביקורתית, אוריינות לשונית</p> <p>-דיבייט כיתתי: האם אימוץ התרבות ההלניסטית היה איום על הזהות היהודית או הזדמנות לשינוי?</p> <p>-כתיבת טיעון: אימוץ התרבות ההלניסטית היה איום על הזהות היהודית/ הזדמנות לשינוי (דיבייט).</p> <p>-בחינת הסיבות לכך שחלק מהיהודים תמכו בהתייוונות ואחרים התנגדו לה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבת נאום מנקודת מבט של מתיוון או של יהודי המתנגד להתייוונות.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבינה מלאכותית ליצירת שאלות השוואה בין החברה היהודית לבין חברות אחרות שהתמודדו עם השפעות תרבות זרה, תוך בדיקת המידע במקורות היסטוריים.</p>	<p>3. המאבק בין המתיוונים ובין המתנגדים ביהודה.</p> <p>- הכהונה הגדולה מובילה מהלך של העמקת ההתייוונות ביהודה: הקמת הפוליס 'אנטיוכיה' בירושלים.</p> <p>- ה'חסידיים' כמובילים את ההתנגדות לתהליך ההתייוונות.</p>
<p>סובלנות ומסורת</p> <p>כיצד ניתן לקיים חברה משותפת בין הרצון לשמור על אמונות ומסורות שונות לבין הצורך בכבוד ובסובלנות כלפי האחר?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות על גזרות אנטיוכוס והסיבות להטלתן.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע עוררו הגזרות התנגדות בקרב היהודים?</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבת כותרת עיתון מתקופת גזרות אנטיוכוס.</p>	<p>4. גזרות אנטיוכוס</p> <p>- הגזרות.</p> <p>- ההסברים השונים למתן הגזרות.</p> <p>- התגובות השונות של היהודים על הטלת הגזרות.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מנהיגות בתקופת משבר</p> <p>כיצד ניתן להוביל חברה בתקופה של שינוי בין הצורך להסתגל למציאות חדשה לבין הרצון לשמר ערכים ומסורות?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-יצירת ציר זמן של מהלך מרד החשמונאים והאירועים המרכזיים בו. -ניתוח מקורות היסטוריים על יהודה המכבי ועל שלבי המרד. - סימון אזורי הקרבות המרכזיים של החשמונאים בעזרת מפה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד הצליחו החשמונאים לנצח את הצבא הסלווקי למרות פערי הכוחות? -בחינת הגורמים להצלחת המרד: הנהגה, אמונה, היכרות עם השטח ותמיכת העם. -השוואה בין מטרות המרד בתחילתו לבין תוצאותיו בהמשך.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעי מקור על חנוכת בית המקדש והפקת מידע מהם. -כתיבת כתבת חדשות על טיהור המקדש וחידוש הפולחן היהודי.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>-הכנת משחק תפקידים של דיון בין לוחמי המרד לבין יהודים מתייוונים. -יצירת כרזה המציגה את ערכי המרד החשמונאי. -הכנת פודקאסט: "כך הצליח מרד המכבים".</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבינה מלאכותית ליצירת שאלות חקר על מהלך המרד והצלחתו, ובדיקת התשובות באמצעות מקורות היסטוריים וספר הלימוד.</p>	<p>5. מרד החשמונאים</p> <ul style="list-style-type: none"> - הסיבות למרד החשמונאים. - הישגי יהודה המקבי במלחמותיו והסברים להצלחתו. - הוויכוח בשאלת המשך הלחימה לאחר ביטול הגזרות והחזרת החירות הדתית.

פרק רביעי: ממדינה חשמונאית עצמאית לכיבוש רומי וחורבן בית המקדש

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>עצמאות ואחריות</p> <p>כיצד ניתן לממש את השאיפה לעצמאות בין הרצון לחופש ולריבונות לבין האחריות לבניית חברה יציבה ומשגשגת?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על שלטון החשמונאים ועל תהליך הפיכתם ממנהיגי מרד לשליטים מדיניים.</p> <p>-יצירת ציר זמן של שלבי בניית הממלכה החשמונאית והתפשטותה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע המעבר ממרד דתי למדינה עצמאית על החברה היהודית?</p> <p>-בחינת היתרונות והקשיים שנוצרו בעקבות הכוח המדיני של החשמונאים.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-עבודה עם מפות של גבולות הממלכה החשמונאית בתקופות שונות.</p> <p>-ניתוח מטבעות ומבנים מתקופת החשמונאים וזיהוי מסרים מדיניים ודתיים.</p> <p>אוריינות לשונית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>-כתיבת נאום של מנהיג חשמונאי המסביר את חשיבות העצמאות המדינית (בעזרת בינה מלאכותית).</p> <p>-קריאת קטעים על החברה היהודית בימי החשמונאים והפקת מידע מהם.</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>-הכנת "מועצת מנהיגים" המדמה דיון על הרחבת הממלכה החשמונאית (בעזרת בינה מלאכותית)</p> <p>-כתיבת עיתון מתקופת החשמונאים בנושא כיבושים והתרחבות הממלכה.</p>	<p>1. ציוני דרך עיקריים בבניית המדינה החשמונאית וביסוסה.</p> <ul style="list-style-type: none"> - הנהגת יהודה המכבי וניצחונות צבאיים. - טיהור המקדש וחנוכתו. - מעבר לאוטונומיה מדינית. - מינוי יונתן לכהן גדול – שילוב דת ומדינה. - עצמאות מדינית בימי שמעון. - הרחבת המדינה וביסוסה בימי יורשיו.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שונות חברתית</p> <p>כיצד ניתן להפוך את השונות בין קבוצות שונות בחברה למקור של כוח ושיתוף פעולה במקום למקור של מחלוקת?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- השוואה בין צדוקים, פרושים ואיסיים לפי קריטריונים: מקור סמכות דתית, יחס לתורה שבעל-פה, תפיסת עולם (תחית-המתים, גורל) ויחס לשלטון תוך זיהוי נקודות שוני לצד רכיבים משותפים והסקת מסקנות.</p> <p>- ניתוח מקורות המתארים את אורח החיים והאמונות של הזרמים השונים.</p> <p>- טיעון היסטורי: כתיבת טיעון היסטורי מבוסס ראיות בשאלת השפעתו של הפיצול הדתי ביהודה על החברה, תוך הצגת עמדה, ביסוסה והתייחסות לטיעון נגדי.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית</p> <p>בחינת פרספקטיבה היסטורית באמצעות כתיבת מונולוג מנקודת מבט של חבר באחת הקבוצות.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבינה מלאכותית ליצירת שאלות השוואה בין הזרמים, תוך בדיקת המידע באמצעות ספר הלימוד ומקורות היסטוריים. -שאלת שאלות בעזרת בינה מלאכותית על הכתות השונות.</p>	<p>2. הפתות הדתיות ועיקרי המחלוקת ביניהן.</p> <p>צדוקים, פרושים, איסיים.</p>
<p>זהות ומסורת</p> <p>כיצד ניתן לשמור על הזהות והייחוד המקומיים בין קבלת השפעות של שלטון זר לבין הרצון לשמר מסורות ותרבות מקומית?</p> <p>מנהיגות ואמון</p> <p>כיצד ראוי להעריך שלטון, שבו הישגים אדריכליים וכלכליים מתקיימים לצד פגיעה בזכויות, באמון הציבור או בחירותו?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>- סימון אזורי השליטה הרומית בארץ-ישראל בתקופת הורדוס והנציבים בעזרת מפה.</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על יחס הרומאים ליהודים בארץ-ישראל.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם הורדוס היה מלך יהודי או עבד רומאי?</p> <p>-כתיבת טיעון: הורדוס היה מלך יהודי / עבד רומאי.</p> <p>-בחינת היתרונות והקשיים שנוצרו בעקבות השלטון הרומי בארץ.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-כתיבת מכתב דמיוני של תושב יהודי בתקופת הנציבים לרומא.</p> <p>-קריאת קטעים על הורדוס והנציבים והפקת מידע מהם.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח מטבעות, מבנים ודרכים מתקופת השלטון הרומי בארץ-ישראל.</p> <p>-יצירת תרשים המשווה בין תקופת הורדוס לבין תקופת הנציבים הרומיים.</p>	<p>3. דפוסי השלטון הרומאי בארץ ישראל.</p> <p>-'מלך חסות' – הורדוס</p> <p>-הנציבים</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אומץ ואחריות</p> <p>כיצד ניתן לגלות אומץ ונחישות בין הרצון להשיג שינוי לבין האחריות לשלוםם ולרווחתם של בני האדם?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על הגורמים לפרוץ המרד הגדול נגד רומא. -יצירת תרשים המציג את הגורמים המדיניים, החברתיים והדתיים למרד. חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם ניתן היה למנוע את פרוץ המרד הגדול? -בחינת השפעת השלטון הרומי והמתחים בתוך החברה היהודית על פרוץ המרד. אוריינות לשונית</p> <p>-כתיבת נאום של מנהיג יהודי התומך במרד או מתנגד לו. -קריאת קטעי מקור על היחסים בין היהודים לרומאים והפקת מידע מהם. אוריינות חזותית</p> <p>- סימון אזורי המתיחות והמרכזים היהודיים בארץ-ישראל ערב המרד בעזרת מפה. -ניתוח מטבעות, סמלים ותיאורים מהתקופה להבנת האווירה הציבורית לפני המרד.</p>	<p>4. הסיבות למרד הגדול, העמדות השונות בוויכוח על יציאה למלחמה ברומאים.</p>
<p>תקווה</p> <p>כיצד ניתן לבנות מחדש חברה וקהילה בין הכאב על מה שאבד לבין התקווה להתחדשות ולצמיחה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על חורבן בית המקדש ומצדה. -יצירת מפת תוצאות: זיהוי ההשלכות המדיניות, הדתיות והחברתיות של חורבן בית המקדש ומצדה על העם היהודי. חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע חורבן בית המקדש על העם היהודי? אוריינות לשונית</p> <p>כתיבת כותרת עיתון מתקופת חורבן ירושלים.</p>	<p>5. תוצאות המרד וחורבן בית המקדש ומצדה.</p>

פרק חמישי: בין ייאוש לבנייה: מירושלים ליבנה

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מנהיגות וריבונות</p> <p>כיצד ניתן לשמור על זהות ותחושת שייכות בין היעדר עצמאות מדינית לבין קיומם של מוסדות וערכים משותפים?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על פעולתו של רבן יוחנן בן זכאי לאחר החורבן.</p> <p>השוואה בין החיים היהודיים לפני חורבן בית המקדש לבין החיים לאחר התיקונים ביבנה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד סייעו תקנות יבנה לשמור על העם היהודי לאחר החורבן?</p> <p>בחינת השינויים שחלו במרכז החיים היהודיים: מבית המקדש ללימוד תורה ותפילה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבת מכתב דמיוני של תלמיד ביבנה המתאר את החיים לאחר החורבן.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>הכנת "מפת שינויי" המציגה את המעבר מירושלים ליבנה ואת השינויים בחיי היהודים לפני ואחרי החורבן.</p>	<p>1. רבן יוחנן בן זכאי והקמת המרכז ביבנה</p> <p>- המשבר בחברה היהודית עקב חורבן בית המקדש, והסכנות שנסקפו לה עקב משבר זה.</p> <p>- בניית המרכז ביבנה: עיצוב חיים יהודיים ללא מקדש, יצירת גורמים מלכדים חדשים: תקנות 'זכר לחורבן' ו'זכר המקדש', בית הכנסת, לימוד תורה ותפילה.</p>
	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על מרד התפוצות וגורמיו.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע פרצו מרידות יהודיות גם מחוץ לארץ ישראל?</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>סימון אזורי מרד התפוצות ברחבי האימפריה הרומית בעזרת מפה.</p>	<p>2. מרד התפוצות – בימי הקיסר טרייאנוס</p> <p>הסיבות למרד היהודים בתפוצות והיקפו.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מנהיגות בעת משבר</p> <p>כיצד יכולה מנהיגות להוביל שינוי בין נאמנות לערכים ולעקרונות לבין הצורך להתמודד עם מציאות משתנה ואתגרים חדשים?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על הסיבות לפרוץ מרד בר-כוכבא ועל יחס הרומאים ליהודים לאחר החורבן. -יצירת ציר זמן של מהלך המרד, מנהיגיו ותוצאותיו. - סימון אזורי הקרבות והיישובים המרכזיים בתקופת המרד בעזרת מפה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע תמכו חכמים רבים במרד בר-כוכבא? -בחינת הגורמים להצלחת המרד בתחילתו לעומת הסיבות לכישלונו בהמשך. -השוואה בין מטרות מרד בר-כוכבא לבין תוצאותיו בפועל.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעי מקור על בר-כוכבא ורבי עקיבא והפקת מידע מהם. -כתיבת נאום של מנהיג יהודי הקורא להצטרף למרד או להימנע ממנו. -כתיבת כתבת חדשות המתארת את נפילת ביתר ואת סיום המרד.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח מטבעות, מערות מסתור וממצאים ארכיאולוגיים מתקופת המרד.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>-שימוש בבינה מלאכותית ליצירת שאלות חקר על מרד בר-כוכבא, תוך בדיקת אמינות המידע מול מקורות היסטוריים וספר הלימוד. -יצירת שאלות חקר על מרד בר-כוכבא ותשובות בעזרת שימוש בבינה מלאכותית. השוואת תשובות של הבינה המלאכותית למקורות היסטוריים ובחינת דיוקים או טעויות בפרטי המרד.</p>	<p>3. מרד בר כוכבא</p> <p>- ההסברים השונים למרד בר כוכבא. - היקף המרד, האירועים העיקריים בו, תוצאות המרד והשפעותיו. - דמותו של בר כוכבא כפי שעולה מהמקורות.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>יחסים עם שלטון זר</p> <p>- כיצד מאזנת הנהגה בין שיתוף פעולה עם שלטון זר לבין שמירה על זהות, נאמנות לערכים ולצרכי הקהילה.</p> <p>- כיצד מאזנת הנהגה בין שיקולים פרגמטיים שנועדו לשמור על יציבות לבין הצורך לשמר את אמון הציבור ואת הלגיטימיות שלה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-יצירת תרשים המציג את הנשיאות בגליל ואת תפקידי ההנהגה היהודית לאחר המרידות.</p> <p>-ניתוח מקורות על פעילותו של רבי יהודה הנשיא ועל עריכת המשנה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד סייעה המשנה לשמירה על הזהות היהודית לאחר החורבן והמרידות?</p> <p>-בחינת השפעת המעבר מהנהגה מדינית להנהגה רוחנית על חיי היהודים.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים מן המשנה והפקת מידע על חיי היום-יום וההלכה היהודית.</p> <p>-כתיבת "ראיון דמיוני" עם רבי יהודה הנשיא על חשיבות עריכת המשנה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-עבודה עם מפה: סימון המרכזים היהודיים בגליל לאחר מרד בר-כוכבא.</p> <p>-יצירת תרשים המשווה בין ההנהגה היהודית לפני המרידות ולאחריהן.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>-הכנת פודקאסט בנושא "כיצד נשמרה היהדות לאחר החורבן והמרידות".</p> <p>-יצירת כרזה המציגה את תרומתו של רבי יהודה הנשיא לעולם היהודי.</p>	<p>4. הנשיאות בגליל</p> <p>- מוסד הנשיאות וחשיבותו.</p> <p>- מעמדו של רבי יהודה הנשיא ופעולותיו.</p> <p>- חשיבות חתימת המשנה כיסוד להלכה יהודית.</p>

כיתה ז' – ימי הביניים והעת החדשה המוקדמת (30/60 שעות)

ימי הביניים (34 שעות)

א. צמיחת הנצרות; נפילת האימפריה הרומית: אירוע מכוון (10 שעות)		
מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות דתית, חופש אמונה, שוויון, סובלנות</p> <p>כיצד מאזנים בין ביטוי זהות דתית של הרוב לבין שמירה על חופש האמונה והשוויון של קבוצות דתיות אחרות?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על ראשית הנצרות ועל דמותו של ישוע. יצירת ציר זמן של התפתחות הנצרות מראשיתה ועד להפיכתה לדת אוניברסלית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע הצליחה הנצרות להתפשט ברחבי האימפריה הרומית? בחינת השפעת הופעתה של דת חדשה על החברה היהודית והעולם הרומי.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>קריאת קטעים היסטוריים על ראשית הנצרות והפקת מידע מהם. כתיבת כתבת חדשות מתקופת האימפריה הרומית על התפשטות הנצרות.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>סימון מרכזי התפשטות הנצרות באימפריה הרומית בעזרת מפה. ניתוח סמלים ונקודות ציון מרכזיות הקשורות להתפתחות הנצרות.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבינה מלאכותית ליצירת השוואה בין היהדות לבין ראשית הנצרות, תוך בדיקת אמינות המידע באמצעות ספר הלימוד ומקורות היסטוריים.</p>	<p>1. עליית הנצרות – מכת יהודית לדת חדשה</p> <p>- ישוע ותלמידיו, זהותם היהודית, וביקורתם על החברה היהודית. - הפיכת הנצרות לדת אוניברסלית – סיבות וגורמים. - סיבות להתפשטות הנצרות ברחבי האימפריה הרומית והפיכתה מדת נרדפת לדת רשמית.</p>
<p>זהות ושייכות, קבלת השונה, חופש דת</p> <p>כיצד חברה הנוצרת ממפגש בין עמים, תרבויות ודתות יכולה לגבש זהות משותפת בלי למחוק את השונות התרבותית והדתית שבתוכה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>- סימון אזורי הכיבוש של האימפריה הרומית והשבטים שפלשו אליה בעזרת מפה. יצירת תרשים המציג את הגורמים המרכזיים לנפילת האימפריה הרומית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם נפילת האימפריה הרומית נגרמה בעיקר מגורמים פנימיים או חיצוניים? כתיבת טיעון: נפילת האימפריה הרומית נגרמה בעיקר מגורמים פנימיים / חיצוניים. בחינת השפעת פלישות השבטים על השלטון, הכלכלה והביטחון באירופה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>יצירת "מפת תוצאות" המציגה את השינויים שחלו באירופה לאחר נפילת האימפריה הרומית.</p>	<p>2. שינוי המציאות באירופה בעקבות התפוררות האימפריה הרומית</p> <p>- נדידת העמים (פלישת שבטים שונים לאירופה) והשפעתה על היווצרות ממלכות אירופה. - קבלת הדת הנוצרית על ידי עמי אירופה והפיכת הנצרות לדת השלטת באירופה.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידיקטיות	ידע
<p>יושרה מחקרית, כבוד למגוון נקודות מבט.</p> <p>כיצד מאזנים בין פתיחות למגוון פרשנויות היסטוריות לבין אחריות אינטלקטואלית בקביעת גבולותיה של תקופה היסטורית?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-יצירת ציר זמן של ימי הביניים והשינויים המרכזיים שחלו באירופה בתקופה זו. -ניתוח מקורות היסטוריים על חיי היום-יום, השלטון והחברה בימי הביניים.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע מכונים ימי הביניים "תקופת מעבר" בין העת העתיקה לעת החדשה? -בחינת ההבדלים בין החברה באירופה בימי הביניים לבין החברה בעולם העתיק.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח מפות של אירופה בימי הביניים וזיהוי ממלכות, ערים ודרכי מסחר. -ניתוח איורים וטירות מתקופת ימי הביניים והפקת מידע על אורח החיים בתקופה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-כתיבת "יומן מסע" של אדם החי באירופה בימי הביניים. -קריאת קטעים היסטוריים על חיי האיכרים, האבירים או הסוחרים והפקת מידע מהם.</p>	<p>3. תיחום תקופת ימי הביניים: גישות שונות לקביעת תחילתה וסופה של התקופה בהיסטוריה הכללית ובהיסטוריה של עם ישראל.</p>

ב. הגיבוש מחדש של אירופה - תרבות נוצרית ומשטר פאודלי (8 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>חרות, עצמאות, ביטחון</p> <p>החברה הפאודלית העניקה לאנשים ביטחון, אך בתמורה לוותר על חירות או עצמאות. באיזו מידה ראוי שאדם יוותר על חירותו האישית ועל עצמאותו בתמורה לביטחון ולהגנה?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות מידע, אוריינות לשונית</p> <p>- ניתוח טקסטים המתארים את המבנה החברתי ומערכות היחסים בין המעמדות השונים בחברה הפאודלית.</p> <p>- ייצוג המידע באמצעות תרשים (מבנה היררכי, תפקידים וסמכויות).</p> <p>- השוואה בין המעמדות השונים על פי אורח החיים ותנאי החיים.</p> <p>- יצירת "מפת קשרים" בין המעמדות השונים במערכת הפיאודלית.</p>	<p>1. התפתחות המשטר הפאודלי כמענה לשינויים שחלו באירופה עם התפוררות האימפריה הרומית.</p> <p>- הגורמים להיווצרותו של המשטר הפאודלי.</p> <p>- המשטר הפאודלי: מלוכה וכנסייה (מבנה ומאפיינים).</p>
<p>הצדק והשוויון</p> <p>כיצד מאזנים בין הסדר והיציבות שמעניקה חברה מעמדית לבין ערכי הצדק והשוויון בין בני אדם?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>- ניתוח מקורות היסטוריים על חיי האיכרים, האבירים והאצילים בחברה הפיאודלית.</p> <p>- השוואה בין המעמדות השונים באירופה הפיאודלית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>- גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם החברה הפיאודלית הייתה יציבה, לא שוויונית?</p> <p>- נימוק טענה: החברה הפיאודלית הייתה יציבה מבחינה שלטונית, אך לא שוויונית מבחינה חברתית וכלכלית.</p> <p>- בחינת יחסי התלות בין האדון הפיאודלי לבין האיכרים והווסאלים.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>- ניתוח איורים של טירות, כפרים ושווקים בימי הביניים והפקת מידע על חיי היום-יום.</p> <p>- יצירת תרשים המציג את מבנה החברה הפיאודלית והמעמדות השונים.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבינה מלאכותית ליצירת "יום בחי" איכר, אביר או אציל, תוך בדיקת אמינות התיאור מול מקורות היסטוריים.</p>	<p>2. השפעת מבנה המשטר הפאודלי על החברה</p> <p>- חברה מעמדית של מתפללים, לוחמים, עמלים.</p> <p>- תלות חוזית במערכת היחסים בין המעמדות בחברה הפאודלית (סניור, וסל).</p> <p>- חיי היום-יום בחברה הפאודלית.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות זידקטיות	ידע
<p>סמכות דתית, סמכות שלטונית</p> <p>כיצד יכולה חברה להתמודד עם המתח בין סמכות דתית לסמכות שלטונית בלי לפגוע ביציבותה ובטובת הציבור?</p>	<p>חשיבה ביקורתית, אוריינות מידע</p> <p>- ניתוח מקורות חזותיים והיסטוריים (כתב יד, איור, פסל) ובחינת הכוח של הכנסייה מול המלוכה. - כתיבה: נקודת מבט של האפיפיור/הקיסר - מי צריך לשלוט.</p>	<p>3. אפיפיור וקיסר: מאבק בין מלוכה לכנסייה על עליונות ושליטה</p> <p>מעמדה ותפקידה המרכזי של הכנסייה ומעורבותה בחברה בתחומי החיים השונים.</p>
	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>- זיהוי אלמנטים דתיים באמנות גותית או רומנסקית – ובחינת ההשפעה על ערכי החברה. - כתיבה: הנצרות כמעצבת את המרחב הציבורי (פוסטר, מצגת).</p>	<p>4. נוכחות הנצרות בתרבות האירופית: בספרות, באמנות ובארכיטקטורה.</p>
	<p>חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית</p> <p>- יצירת מפת מושגים המשקפת את מאפייני העיר לעומת הכפר. - בחינת ההשפעה על אורח החיים. - כתיבה: דף ביומן של סטודנט או שוליה בימי הביניים.</p>	<p>5. צמיחת הערים וחיי היום-יום בחברה עירונית אוטונומית (גילדה, אוניברסיטה).</p>
<p>מסורת ושמירה על זהות</p> <p>כיצד יכולה קבוצת מיעוט לשמור על ייחודה הדתי והתרבותי בלי להתנתק מן החברה הסובבת אותה?</p>	<p>אוריינות מידע, אוריינות לשונית</p> <p>- חקר דמותו של רש"י או רבנו גרשום - פועלו והשפעתו (מצגת, פודקאסט, פוסטר). - כתיבה: מיהודי בגולה לאחיו בארץ-ישראל ותיאור האתגרים.</p>	<p>6. הקהילה היהודית באשכנז ומוסדותיה כגורם מרכזי בשמירת הזהות היהודית בתנאים של גולה (רבנו גרשום מאור הגולה, רש"י)</p>

ג. האסלאם – עלייתה של דת חדשה (9 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות תרבותית, סובלנות</p> <p>מתי הפצת אמונה דתית מבטאת מחויבות לערכי הדת, ומתי היא עלולה לפגוע בכבודם ובחירותם של בני דתות אחרות?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על עליית מוחמד ועל ראשית האסלאם. -יצירת ציר זמן של האירועים המרכזיים בחייו של מוחמד ובהתפשטות האסלאם.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד הצליח האסלאם להתפשט במהירות ברחבי המזרח התיכון וצפון אפריקה? -בחינת השפעת מנהיגותו של מוחמד על התפתחות הדת והממלכה המוסלמית.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים היסטוריים על מוחמד והפקת מידע מהם. -כתיבת כתבת חדשות על ההיגרה או על תחילת התפשטות האסלאם.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>- סימון אזורי התפשטות האסלאם במאות הראשונות בעזרת מפה. -ניתוח תרשימים ומפות המציגים את המעבר ממכה למדינה ואת התרחבות האימפריה המוסלמית.</p>	<p>1. הנביא מוחמד מייסד האסלאם.</p> <p>- ההתגלות, השליחות והמאבק של עובדי האלילים בנביא ובשליחותו במכה (610-622). - ההיגרה - הגירת מוחמד והמוסלמים ממכה לאל-מדינה ותחילת גיבוש הדת המוסלמית.</p>
	<p>אוריינות מידע</p> <p>-יצירת תרשים המציג את עקרונות האמונה המרכזיים באסלאם ואת חמש מצוות היסוד. -ניתוח מקורות היסטוריים על התפשטות האסלאם ועל יחסו ליהודים ולנוצרים.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעו עקרונות האסלאם על חיי החברה והממשל בעולם המוסלמי? -בחינת הדומה והשונה בין האסלאם, היהדות והנצרות.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים על עקרונות האמונה באסלאם והפקת מידע מהם.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>יצירת תרשים או אינפוגרפיקה של חמש מצוות היסוד באסלאם.</p> <p>מודעות חברתית</p> <p>דיון בחשיבותן של דתות בעיצוב חיי קהילה, תרבות וחוקים בחברות שונות.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבה: חשיבותן של דתות בעיצוב חיי קהילה, תרבות וחוקים בחברות שונות.</p>	<p>2. עקרונות האמונה המוסלמית והמשותף לאסלאם, ליהדות ולנצרות.</p> <p>- מצוות היסוד באסלאם (עמודי האסלאם): עדות, תפילה, צום, צדקה, עלייה למכה (חג'). - עקרונות האסלאם: אמונה באל אחד, בנביאים של "עמי הספר" (יהודים ונוצרים), בעולם הבא.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות, פתיחות, כבוד לשונות כיצד מפגש בין תרבויות יכול להעשיר כל אחת מהן, בלי לטשטש את ייחודה ואת זהותה?</p>	<p>אוריינות חזותית, חשיבה ביקורתית - סימון התפשטות האסלאם במאות הראשונות על גבי מפה היסטורית (צבעים שונים לפי תקופות). - ניתוח הגורמים להתפשטות המהירה של האסלאם. - בירור המושגים: "דאר אל אסלאם" ו"דאר אל חארב" בהקשר היסטורי ומשמעותם החברתית והדתית.</p>	<p>3. התפשטות האסלאם והקמת אימפריה מוסלמית כחובה דתית. - פיצולים באסלאם – סונה ושיעה. - ג'יהאד ("דאר אל אסלאם", "דאר אל חארב") וקביעת היחס ללא-מוסלמים.</p>
	<p>אוריינות מידע -ניתוח מקורות היסטוריים על חיי היהודים בארצות האסלאם ועל מעמדם כבני חסות. -יצירת טבלה המציגה זכויות וחובות של יהודים תחת השלטון המוסלמי. חשיבה ביקורתית -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע השלטון המוסלמי על חיי היהודים מבחינה דתית, חברתית וכלכלית? -בחינת היתרונות והקשיים של מעמד בני החסות בארצות האסלאם. אוריינות לשונית כתיבת מכתב דמיוני של יהודי החי בעיר מוסלמית ומתאר את חיי היום-יום בקהילה היהודית. אוריינות דיגיטלית שימוש בבנייה מלאכותית ליצירת השוואה בין חיי היהודים בארצות האסלאם לבין חיהם באירופה באותה תקופה, תוך בדיקת אמינות המידע במקורות היסטוריים.</p>	<p>4. מעמד היהודים בחסות האסלאם. - יחסו של מוחמד לבני חסות. - תנאי עומר. -אוטונומיה דתית-תרבותית-חברתית בתנאים של גולה – המרכז היהודי בבבל: הגאונים מנהיגי העם והשפעתם על עיצוב חיי היהודים בימי הביניים.</p>
	<p>אוריינות מידע -ניתוח מקורות היסטוריים על התרבות המוסלמית בתקופת "תור הזהב" בבגדאד ובספרד. -יצירת תרשים המציג את תחומי הידע שהתפתחו בעולם המוסלמי: פילוסופיה, מדע, רפואה ואמנות. חשיבה ביקורתית גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד תרמה התרבות המוסלמית להתפתחות המדע והתרבות בעולם? אוריינות חזותית ניתוח יצירות אמנות, מבנים וכתבי יד מהתרבות המוסלמית והפקת מידע על מאפייניהם. חשיבה יצירתית הכנת "תערוכת ידע" כיתתית על הישגים מדעיים ותרבותיים בעולם המוסלמי.</p>	<p>5. התרבות המוסלמית בשיאה במאה ה-10 ותרומתה לחברה ולתרבות האנושית. - פילוסופיה, מדע ואמנות.</p>

ד. מסעי הצלב - עימות בין הנצרות לאסלאם (5 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שמירה על זהות, קדושת החיים מתי שמירה על זהות דתית מחייבת עמידה איתנה, ומתי הישרדות הקהילה מחייבת פשרה והתאמה למציאות משתנה?</p>	<p>אוריינות מידע -ניתוח מקורות היסטוריים על מסעי הצלב ועל הגורמים ליציאתם מאירופה. -יצירת ציר זמן של מסע הצלב הראשון ושל כיבוש ירושלים. חשיבה ביקורתית -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעו מסעי הצלב על יהודים, מוסלמים ונוצרים? -בחינת הקשר בין מניעים דתיים, פוליטיים וכלכליים במסעי הצלב. אוריינות חזותית -עבודה עם מפות של מסלולי מסעי הצלב וזיהוי מוקדי הקרבות המרכזיים. -ניתוח איורים וכתבי יד מהתקופה להבנת תפיסת הלוחמים והחברה האירופית. אוריינות לשונית כתיבת יומן מסע של צלבן או של תושב בעיר שנכבשה במהלך מסעי הצלב. אוריינות דיגיטלית שימוש בבנייה מלאכותית ליצירת השוואה בין נקודות המבט של נוצרים, מוסלמים ויהודים על מסעי הצלב, תוך בדיקת אמינות המידע במקורות היסטוריים נוספים ובספר הלימוד.</p>	<p>1. מסעי הצלב – עימות פוליטי ודתי. - הסיבות למסעי הצלב (דתית, פוליטית, כלכלית, חברתית). - יחס הצלבנים כלפי היהודים במהלך המסעות.</p>
<p>קדושת מקום, שלום, מניעת אלימות -כיצד מאבקים על מקומות קדושים משפיעים על המציאות הפוליטית? -כיצד ניתן לשמור על נאמנות למקום קדוש ולמשמעותו הדתית, בלי להפוך את המאבק עליו למקור של אלימות ופגיעה בחיים המשותפים?</p>	<p>אוריינות מידע -ניתוח מקורות היסטוריים על ממלכת ירושלים הצלבנית ועל היחסים בין נוצרים, מוסלמים ויהודים בעיר. -יצירת תרשים המציג את מבנה החברה בממלכה הצלבנית ואת מוקדי השלטון המרכזיים. חשיבה ביקורתית -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעה ממלכת ירושלים הצלבנית על ארץ-ישראל ותושביה? -בחינת הסיבות להצלחתם הראשונית של הצלבנים לצד הקשיים שעמדו בפניהם בהמשך. אוריינות חזותית -ניתוח מפות של ממלכת ירושלים הצלבנית וקרבות מרכזיים באזור. -ניתוח מבצרים ושרידים צלבניים בארץ-ישראל והפקת מידע על חיי התקופה. אוריינות לשונית כתיבת "דיווח מהעיר ירושלים" מנקודת מבט של צליין, סוחר או תושב מקומי בתקופה הצלבנית.</p>	<p>2. ממלכת ירושלים הצלבנית. - מאפיינים של הממלכה הצלבנית. - מעמדה של ירושלים ביהדות, נצרות ואסלאם. - קרב חטיין וסיבות להצלחתו של צלאח-א-דין. - הגורמים לנפילת הממלכה וההשלכות המעשיות על ארץ-ישראל והחברה בה.</p>

ה. המגפה השחורה - מהפכה דמוגרפית (2 שעה)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות חברתית, שיתוף פעולה</p> <p>-כיצד חברה יכולה לבנות את עצמה מחדש אחרי אסון. -כיצד יכולה חברה שנפגעה מאסון לבנות את עצמה מחדש, תוך איזון בין צורכי היחיד לבין אחריות הדדית ושיתוף פעולה חברתי? שוויון חברתי, צדק חברתי</p> <p>-כיצד שינוי במעמד הצמיתים לאחר המגפה השפיע על מבנה החברה – והאם זה שיקף צדק חברתי או איום על הסדר הקיים? -כיצד מאזנים בין השאיפה לשיפור מעמדן של קבוצות מוחלשות לבין הרצון לשמור על יציבותו של הסדר החברתי הקיים?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>- איסוף נתונים סטטיסטיים על האוכלוסייה באירופה לפני המגפה השחורה ואחריה. - כתיבה: המגפה השחורה מהווה נקודת מפנה בתולדות אירופה. אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- ניתוח מקור היסטורי ומקור חזותי (יצירות אומנות, תחריטים) המתארים את המגיפה השחורה. - השוואה בין ייצוג ההשלכות החברתיות והכלכליות בכל מקור. אוריינות מידע, אוריינות חזותית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>יצירת תרשים ועיבוד נתונים היסטורי הממחיש את התהליך הדמוגרפי והחברתי שעברה אירופה בעקבות המגפה (ירידת אוכלוסין, עלייה בדרישת העבודה, ירידת ערך האצולה) – כרזה או אינפוגרפיקה. אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>נימוק הטענה: המגפה השחורה תרמה לשחרור מהפיאודליזם (נייר עמדה). אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>השוואה בין מגפות אחרות לאורך ההיסטוריה (המגפה ה"ספרדית", קורונה) למגפה השחורה (התפשטות, תגובות חברתיות, תוצאות כלכליות - למשל דעיכת הצמיתות בעקבות המגיפה).</p>	<p>1. תוצאות המגפה השחורה והשלכותיה על החברה והכלכלה באירופה.</p>

ערים מדגימות – בגדד או פראג (8 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>סובלנות, לכידות ורב-תרבותיות</p> <p>כיצד יכולה עיר רב-אתנית לעודד יצירה, שגשוג ולכידות חברתית, בלי שריבוי התרבויות יהפוך למקור של מתחים והזרה?</p> <p>ידע, חדשנות, אחריות כלפי מורשת</p> <p>כיצד מרכזים עירוניים המבוססים על ידע, חדשנות ותרבות יכולים לשמור על מעמדם לאורך זמן, גם לנוכח שינויי שלטון ותמורות היסטוריות?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>- סימון נתיבי המסחר שהפכו את בגדד למרכז חשוב בעולם המוסלמי בעזרת מפה.</p> <p>- יצירת תרשים המציג את תחומי החיים המרכזיים בעיר: מסחר, תרבות, מדע ושלטון.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>- גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע הצליחה בגדד להפוך למרכז כלכלי ותרבותי חשוב?</p> <p>- בחינת השפעת החליפות העבאסית על התפתחות העיר והעולם המוסלמי.</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>- הכנת "מדריך לתייר בבגדד" המתאר את חיי היום-יום בעיר במאה ה-10.</p>	<p>1. העיר בגדד</p> <p>א. מאפיינים של העיר בעולם המוסלמי בימי הביניים, שבאו לידי ביטוי בעיר בגדד:</p> <ul style="list-style-type: none"> - השיקולים הפוליטיים, החברתיים והכלכליים בייסודה של בגדד כבירת החליפות העבאסית. - גורמים, אירועים ואישים שתרמו לבניית בגדד ולהרחבתה ודרכי פעילותם. - השפעת המאבקים הפוליטיים בחליפות העבאסית של העיר בגדד במאה ה-8 עד המאה ה-10. - חיי היום-יום בבגדד (חלוקה לרבעים, סוגי בתי, מעמדות, בעיית המים ודרכי ההתמודדות איתה). - בגדד כמרכז כלכלי. ביטויים למרכזיותה של בגדד. - ניהול העיר – מערכת השיפוט, הפיקוח והאכיפה בבגדד. - בגדד כמרכז תרבותי של העולם המוסלמי במאה ה-9 וה-10 והביטויים לכך, תחומי הידע שפרחו בבגדד.
<p>מנהיגות</p> <p>כיצד נוצרת הנהגה המוכרת מעבר לגבולות מקומיים, ובאילו תנאים מושפעת סמכות תורנית ממיקום גיאוגרפי?</p> <p>זהות, נאמנות, אחריות</p> <p>כיצד מאזנת קהילה בין נאמנות לשלטון לבין שמירה על ייחודה, ובאילו מצבים משפיעה הצלחה כלכלית על תחושת ביטחון או תלות?</p> <p>זהות ופתיחות</p> <p>כיצד סביבה תרבותית עשירה משפיעה על יצירה זהותית, ובאילו דרכים השפעה תרבותית החדדית מעצימה או מערערת את הזהות?</p> <p>הנהגה, אחריות, הסתגלות</p> <p>כיצד מעוצבים דפוסי הנהגה בהתאם לתנאי הסביבה הפוליטית, ובאילו דרכים משפיעות יציבות או מתיחות על אופי ההנהגה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>- ניתוח מקורות היסטוריים על חיי היהודים בבגדד ועל תפקידם בכלכלה ובמסחר.</p> <p>- יצירת תרשים המציג את תחומי הפעילות המרכזיים של הקהילה היהודית בבגדד.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>- גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע מעמדה של בגדד כמרכז תרבותי וכלכלי על חיי היהודים בעיר?</p> <p>- בחינת הגורמים שאפשרו ליהודים להשתלב בחיי החברה והממשל בעולם המוסלמי.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>- כתיבת על "יום בחייו" של סוחר, תלמיד או מנהיג יהודי בבגדד.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>- השוואה בין חיי היהודים בבגדד לבין חיי היהודים באירופה באמצעות הבינה המלאכותית תוך בדיקת אמינות המידע באמצעות מקורות נוספים.</p>	<p>ב. הקהילה היהודית בבגדד⁷</p> <p>מאפיינים מחיי היהודים בעולם המוסלמי בימי הביניים, שבאו לידי ביטוי בחיי היהודים בבגדד:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הפעילות הכלכלית של היהודים בחליפות. - מוסדות הנהגה העצמית של היהודים כביטוי לאוטונומיה יהודית: ראש הגולה, הגאונים. תחומי פעילותם והשפעותיהם על היהודים בעולם המוסלמי. - רס"ג – אישיות, הגותו ותרומתו להגות היהודית, דרכי ההתמודדות עם הבעיות שהעסיקו את היהודים בגולה בימי הביניים, הפולמוסים שבהם היה מעורב. - יחסי יהודים – מוסלמים בבגדד: מתיחות והשפעות תרבותיות.

⁷ יש ללמד את הנושא 'העיר בעולם המוסלמי והקהילה היהודית בה' גם לפי הספר 'מעיל תשבץ' – משפג התרבויות בין יהדות לאסלאם בימי הביניים', בעריכת ד"ר מרים פרנקל, הוצאת מעלות, ירושלים תשס"ח, עמ' 38 – 45.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>צדק, אחריות שלטונית כיצד יכול שלטון להבטיח יחס הוגן וסובלני כלפי מיעוטים, גם בתקופות של חילופי שלטון ושינויים פוליטיים? רווחה ושגשוג, מוביליות וחוסן קהילתי כיצד יכולה עיר מרכזית לפתוח אפשרויות לכלליות ותרבותיות לקבוצות שונות, ולהתמודד באחריות עם תקופות של שגשוג ומשבר? שוויון וצדק חברתי כיצד ניתן לעצב מרחב עירוני המשקף סדר חברתי ותרבותי, בלי להעמיק היררכיות, הפרדה ואי-שוויון בין קבוצות?</p>	<p>אוריינות מידע -ניתוח מפות: סימון דרכי המסחר והאזורים המרכזיים בעיר פראג במאה ה-16. -יצירת תרשים המציג את תחומי החיים המרכזיים בעיר: מסחר, תרבות, דת ומדע. חשיבה ביקורתית -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע הפכה פראג למרכז חשוב באירופה במאה ה-16? -בחינת הקשר בין מיקומה של פראג לבין התפתחותה הכלכלית והתרבותית. אוריינות חזותית ניתוח איורים ומבנים מרכזיים בפראג והפקת מידע על חיי העיר בתקופה. חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית הכנת "מדריך עירוני" המציג את פראג כמרכז מסחר ותרבות באירופה.</p>	<p>2. העיר פראג א. מאפיינים של העיר בעולם הנוצרי בימי הביניים, שבאו לידי ביטוי בעיר פראג: - גורמים שתרמו להתפתחותה של פראג במאה ה-16. - הביטויים למרכזיותה של פראג בתחום המדיני, הכלכלי, והחינוכי-תרבותי. מאפייני האזורים השונים של פראג.</p>
<p>ביטחון, אחריות כיצד משפיעה חסות שלטונית על תחושת הביטחון של מיעוטים, ובאילו אופנים מעצבת תלות פוליטית את מציאות חייהם? צדק, סובלנות באילו תנאים נובעת סובלנות כלפי מיעוט מאידיאולוגיה או מאינטרס, וכיצד משפיעים שינויים כלכליים על יחסי רוב-מיעוט? זהות, שייכות, השתלבות כיצד משפיע ריכוז מגורים על חיזוק זהות קהילתית, ובאילו מצבים הוא מגביל השתלבות בחברה הרחבה? מנהיגות, אחריות, לכידות כיצד משפיעה הנהגה רבנית על עיצוב זהות קהילה, ובאילו מצבים היא מחזקת יציבות בתקופות מתוחות? יצירה, זהות, פתיחות כיצד נוצרת יצירה רוחנית בתוך סביבה שאינה יהודית, ובאילו דרכים מעודד חיכוך תרבותי תהליכי חדשנות?</p>	<p>אוריינות מידע -ניתוח מקורות על חיי היהודים בפראג ועל תפקידם בחיי הכלכלה והמסחר בעיר. -יצירת תרשים המציג את מוסדות הקהילה היהודית בפראג ותפקידיהם. חשיבה ביקורתית גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעה פראג כמרכז מסחרי ותרבותי על חיי היהודים בעיר? אוריינות לשונית כתיבת על "יום בחייו" של תלמיד, סוחר או רב יהודי בפראג במאה ה-16.</p>	<p>ב. הקהילה היהודית בפראג מאפיינים מחיי היהודים באירופה הנוצרית בימי הביניים, שבאו לידי ביטוי בפראג: - היחס של השלטון המרכזי ושל תושבי פראג הנוצרים אל היהודים: המעמד המשפטי של יהודי פראג, הרקע לגירושם של יהודי העיר והסיבות להחזרתם. - מבנה הרובע היהודי בפראג, הבהרת המושג 'גטו'. - הארגון המנהלי והמוסדות המרכזיים של הקהילה היהודית בפראג. - הפעילות הכלכלית של יהודי פראג, 'יהודי החצר'. - מבנה החברה היהודית בפראג: הקיטוב החברתי בקרב יהודי פראג, עזרה הדדית (פועלו של מרדכי מייזל). - פראג כמרכז תרבות יהודי. - המהר"ל מפראג – אישיותו, הגותו, תרומתו להגות היהודית בימי הביניים. דרכי ההתמודדות של המהר"ל עם הבעיות שהעסיקו את היהודים בגולה בימי הביניים (המשמעות שהעניק המהר"ל לגורלם הפוליטי של היהודים ולדרך חייהם בגולה), ביקורתו על שיטות הלימוד והפסיקה המחייבת.</p>

העת החדשה המוקדמת (18 שעות)

א. רנסאנס והומניזם (9 שעות)		
מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>חירות המחשבה, אחריות מוסרית</p> <p>באיזו מידה חירות המחשבה והיצירה מאפשרת לאדם לבטא את ייחודו ואת מקומו בעולם, ומהי האחריות המוסרית הנלווית לשימוש בחירות זו?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על רעיונות ההומניזם והשפעתם על התרבות האירופית בתקופת הרנסנס.</p> <p>-יצירת ציר זמן של אירועים, אישים ורעיונות מרכזיים בתקופת הרנסנס.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינו רעיונות הרנסנס את תפיסת האדם והעולם?</p> <p>-השוואה בין תפיסת העולם בימי הביניים לבין תפיסת העולם בתקופת הרנסנס.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח יצירות אמנות מתקופת הרנסנס וזיהוי מאפיינים קלאסיים והומניסטיים.</p> <p>-יצירת "מפת רעיונות" המציגה את תחומי ההשפעה של הרנסנס: אמנות, מדע, ספרות וחינוך.</p> <p>אוריינות לשונית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>-כתיבת ריאיון דמיוני עם אמן או הוגה דעות מתקופת הרנסנס (בעזרת בינה מלאכותית).</p> <p>-קריאת קטעים על הומניזם והפקת מידע על ערכי התקופה.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבינה מלאכותית ליצירת השוואה בין יצירות אמנות מימי הביניים לבין יצירות מתקופת הרנסנס, תוך בדיקת הדיוק ההיסטורי של ההסברים.</p>	<p>1. השינוי בתפיסת האדם ומקומו בעולם.</p> <p>ההומניזם במאות ה-14 – 15 והגילוי מחדש של התרבות הקלאסית.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות שלטונית, טיפוח תרבות</p> <p>כיצד שליטים שפעלו לקידום אמנות ומדע בתקופת הרנסאנס תרמו לפיתוח התרבות?</p> <p>חדשנות, נאמנות למסורת</p> <p>כיצד ניתן למצוא איזון בין שמירה על מסורת דתית לבין פתיחות לרעיונות חדשים?</p> <p>יצירתיות, שיתוף פעולה בין תחומים</p> <p>כיצד שיתוף הפעולה בין מדענים, אמנים ופילוסופים בתקופת הרנסאנס אפשר פריחה תרבותית?</p> <p>אחריות שלטונית, תרבות וחדשנות</p> <p>מהי אחריותם של שליטים ומוסדות ציבוריים לטפח אמנות, מדע וחשיבה יצירתית, בלי לכוון את היצירה והידע לצורכי כוח ויוקרה בלבד?</p> <p>פתיחות, שיתוף פעולה, אחריות מוסרית</p> <p>באיזו מידה טיפוח אמנות, מדע ורעיונות חדשים מחייב פתיחות ושיתוף פעולה, ומהי האחריות המוסרית לשמור בתוך כך על זיקה למסורת ולזהות התרבותית?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על התפתחות הרנסנס בערי איטליה ועל השפעתם של משפחות עשירות ופטרונים על האמנות והתרבות.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את תחומי ההשפעה של הרנסנס: אמנות, מדע, אדריכלות וספרות.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע צמח הרנסנס דווקא בערי איטליה? -בחינת הקשר בין עושר כלכלי לבין פריחת התרבות והאמנות בתקופת הרנסנס.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח יצירות של מיכלאנג'לו, לאונרדו דה וינצ'י ובוטיצ'לי וזיהוי מאפייני הרנסנס.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-כתיבת "ביקורת אמנות" על יצירה מתקופת הרנסנס מנקודת מבט של אדם בן התקופה.</p> <p>-קריאת קטעים על חיי האמנים והפטרונים באיטליה והפקת מידע מהם.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>הכנת תערוכה כיתתית של "יצירות רנסנס" עם הסברים על הרעיונות והערכים שהן מבטאות.</p>	<p>2. הרנסאנס כתרבות עירונית.</p> <ul style="list-style-type: none"> - מרכזים עירוניים באיטליה בתקופת הרנסאנס וחשיבותם (יש להדגיש את פירנצה). - מאפייני השליט הרנסאנסי ותרומת שליטי הערים להתפתחות הרנסאנס. - החברה העירונית ואורח חייה. - חידושים באמנות ובאדריכלות – מיכלאנג'לו, לאונרדו דה וינצ'י, בוטיצ'לי.

ב. שינויים בעולם הדעת בעת החדשה המוקדמת (4 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>כבוד לאחר, סובלנות, זכויות אדם</p> <p>- כיצד מפגש בין תרבויות יכול להוביל להבנה הדדית, וכיצד הוא עלול להוביל לניצול? - כיצד אפשר היה לשמור על כבודם של העמים הילידיים בזמן גילוי ארצות חדשות? - כיצד כדאי להתייחס למנהגים ולאמונות שונות בעת מפגש בין עמים? סקרנות, אומץ, גבורה - כיצד ניתן לגלות עולמות חדשים מבלי לפגוע באחרים? - כיצד סקרנות וגילוי יכולים להפוך לכוח חיובי שמכבד את השונה. זכויות אדם, אחריות מוסרית כיצד ניתן לקיים מפגש בין תרבויות באופן שמאפשר למידה והבנה הדדית, בלי להפוך את השונות התרבותית לעילה לניצול, כפייה או פגיעה בזכויות האדם? סקרנות, אחריות מוסרית כיצד יכולה הסקרנות לגלות עולמות חדשים ולהרחיב את הידע האנושי, בלי לפגוע בכבודם, בחירותם ובתרבותם של עמים אחרים?</p>	<p>אוריינות מידע -ניתוח מקורות היסטוריים על מסעות הגילוי הימיים ועל הגורמים שדחפו את האירופים לצאת למסעות חקר. -יצירת ציר זמן של מסעות מרכזיים וגילויים גאוגרפיים חשובים. חשיבה ביקורתית -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינו מסעות הגילוי את תפיסת העולם של האירופים? -בחינת ההשפעות החיוביות והשליליות של המפגש בין תרבויות בעקבות גילוי ארצות חדשות. אוריינות חזותית -ניתוח מפות היסטוריות: השוואה בין מפת העולם לפני מסעות הגילוי ולאחריהם. -ניתוח נתיבי ההפלגה של קולומבוס, ואסקו דה גאמה ומגלן. אוריינות לשונית -כתיבת יומן מסע של מגלה ארצות אירופי המתאר מפגש עם תרבות חדשה. -קריאת קטעי מקור על מסעות הגילוי והפקת מידע מהם. חשיבה יצירתית הכנת "מפת תוצאות" המציגה את השפעות גילוי הארצות החדשות על אירופה והעולם.</p>	<p>1. עידן הגילויים הגאוגרפיים.</p> <p>- פריצת גבולות אירופה. - ראשית התפשטות ההגמוניה האירופית בעולם. - גילוי אמריקה ומפגש בין תרבויות.</p>
<p>חופש מידע, אמת ואחריות ציבורית</p> <p>כיצד ניתן לאפשר הפצה רחבה של רעיונות וטקסטים בלי לפגוע בערך האמת, באחריות הציבורית ובזהותן התרבותית והדתית של קהילות?</p>	<p>אוריינות מידע -ניתוח מקורות היסטוריים על המצאת הדפוס והשפעתה על הפצת ידע באירופה. -יצירת תרשים המציג את השינויים שחלו בהפצת ספרים ומידע לפני המצאת הדפוס ולאחריה. חשיבה ביקורתית -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינתה המצאת הדפוס את החברה, החינוך והדת באירופה? -השוואה בין הפצת מידע בתקופת הדפוס לבין הפצת מידע בעידן הדיגיטלי כיום. אוריינות לשונית כתיבת "ידיעה עיתונאית" על המצאת הדפוס והשפעתה על בני התקופה. אוריינות דיגיטלית שימוש בבינה מלאכותית ליצירת השוואה בין מהפכת הדפוס לבין מהפכת האינטרנט, תוך בדיקת אמינות המידע והבחנה בין עובדות לפרשנות.</p>	<p>2. המצאת הדפוס: טכנולוגיה חדשה והשפעתה על הידע והפצתו.</p>

ג. הרפורמציה: דת, חברה ומדינה (5 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>סובלנות, חופש אמונה</p> <p>כיצד יכולה חברה לאפשר לקבוצות בעלות אמונות דתיות שונות לבטא את אמונתן, בלי שהמחלוקת הדתית תהפוך לרדיפה, כפייה או עימות אלים?</p> <p>מנהיגות, יציבות חברתית</p> <p>מהי אחריותם של מנהיגים דתיים ופוליטיים כאשר שינוי דתי שהם מובילים מערער את הסדר החברתי והפוליטי הקיים?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על הקרע בכנסייה הנוצרית ועל הביקורת כלפי הכנסייה הקתולית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע ערערו אנשים על סמכות הכנסייה בתקופת הרפורמציה?</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>השוואה בין "עיקרי האמונה" של הכנסייה הקתולית לבין רעיונות הרפורמציה.</p>	<p>1. הקרע בכנסייה הנוצרית.</p> <p>- הגורמים לקרע בכנסייה.</p> <p>- ההבדלים בין עיקרי האמונה של הכנסייה הקתולית לבין עיקרי האמונה של הכנסייה הפרוטסטנטית.</p> <p>- משנתו של מרטין לותר ("רק אמונה", "רק כתבי הקודש" "רק חסד")</p>
<p>אחריות קהילתית, מניעת אלימות</p> <p>מהי אחריותה של קהילה בתקופה של קרע דתי ופוליטי, וכיצד ניתן לשמור על לכידות גם כאשר קיימות מחלוקות עמוקות?</p>	<p>אוריינות חזותית, חשיבה ביקורתית</p> <p>- ניתוח מפה היסטורית: אירופה הדתית לאחר הרפורמציה וזיהוי מדינות קתוליות, פרוטסטנטיות, אזורי עימות.</p> <p>- בחינת השפעה גיאוגרפית של תהליכים רעיוניים.</p> <p>- כתיבה: הקשר בין דת לפוליטיקה.</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-חקר של מדינה או שליט והשפעת הרפורמציה על הממשל והדת במדינה זו (מצגת, כרזה או טיעון כתוב).</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על השפעת הרפורמציה על הכנסייה והחברה באירופה.</p>	<p>2. יחסי דת ומדינה: השלכות הרפורמציה על המבנה הפוליטי באירופה.</p>

כיתה ח' - העת החדשה – יצירת חברה חדשה והתפתחות המדינה המודרנית ומקומם של היהודים בתהליכים אלה (60 שעות)

הנאורות והמהפכות

א. נאורות – תפיסה חדשה של אדם וחברה (8 שעות)		
מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>סקרנות, חשיבה ביקורתית, כבוד האדם</p> <p>באיזו מידה האמונה בכוח השכל והחקירה מחזקת את ערכו של האדם ואת יכולתו להשפיע על העולם?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על התגליות המדעיות של המהפכה המדעית ועל תרומתן להבנת העולם.</p> <p>-יצירת ציר זמן של מדענים מרכזיים ורעיונות חדשים בתחום האסטרונומיה, הפיזיקה והרפואה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינתה המהפכה המדעית את הדרך שבה בני האדם מבינים את הטבע והיקום?</p> <p>-בחינת המתח בין ידע מדעי חדש לבין תפיסות מסורתיות ודתיות.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>השוואה בין מודל היקום הישן לבין המודל ההליוצנטרי (שבמרכזו שמש) החדש.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-כתיבת "ריאיון מדעי" עם גלילאו, קופרניקוס או ניוטון על תגליותיהם והשפעתן.</p> <p>-קריאת קטעים על תגליות מדעיות והפקת מידע מהם.</p>	<p>1. המהפכה המדעית: גישה חקרנית המתבססת על ניסוי ותצפית.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות אזרחית והוגנות</p> <p>מהי אחריותם של אזרחים ושל שלטון לפעול על פי עקרונות של תבונה, ביקורת והוגנות כדי לקדם חברה צודקת יותר?</p> <p>חירות מחשבתית, כבוד למסורת</p> <p>מהו הגבול בין קידום רעיונות של נאורות וקדמה לבין כפייתם על מי שמבקשים לשמור על ערכים ואורחות חיים מסורתיים?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על רעיונות תנועת הנאורות והשפעתם על החברה באירופה.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את ערכי הנאורות: חירות, שוויון, זכויות האדם וחופש המחשבה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינתה הנאורות את היחס לאדם, לשלטון ולחברה?</p> <p>-בחינת הקשר בין רעיונות הנאורות לבין שינויים פוליטיים וחברתיים באירופה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים מכתבי הוגי הנאורות והפקת רעיונות מרכזיים מהם.</p> <p>-כתיבת טיעון: איזה רעיון מתקופת הנאורות משפיע גם על החברה כיום?</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח קריקטורות, איורים וסמלים מתקופת הנאורות והפקת מידע על הביקורת החברתית באירופה.</p>	<p>2. עקרונות הנאורות.</p> <ul style="list-style-type: none"> - האמונה בתבונה ובכוח שכלו של האדם. - האמונה בקדמה ובארגון חדש של החברה על פי עקרונות מדעיים: האמנה החברתית, הפרדת רשויות וההכרה בזכויותיו הטבעיות של האדם. - שינוי היחס לדת וירידת מרכזיותה בחברה.
<p>יצירת לאום חדש</p> <p>- כיצד עקרונות הנאורות עזרו לבנות חברה חדשה בארצות הברית?</p> <p>- המהפכה האמריקאית – האמנם מהפכה?</p> <p>אחריות מוסרית, זכויות אדם</p> <p>-כיצד חברה המצהירה על חירות ושוויון יכולה להצדיק את קיומה של עבדות, ומה מלמדת סתירה זו על הפער שבין אידיאלים מוסריים לבין מציאות חברתית ופוליטית?</p> <p>-האם מהפכה יכולה להיחשב מהפכה מוסרית וחברתית כאשר ערכי החירות והשוויון שהיא מקדמת אינם חלים על כל בני האדם?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על המהפכה האמריקאית ועל הקשר בין רעיונות הנאורות לבין המאבק לעצמאות.</p> <p>-יצירת ציר זמן של האירועים המרכזיים בדרך להקמת ארצות הברית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת הפער בין רעיונות המהפכה לבין המציאות החברתית באמריקה באותה תקופה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים מהכרזת העצמאות האמריקאית והפקת רעיונות מרכזיים מהם.</p> <p>-כתיבת נאום של מתיישב אמריקאי התומך בעצמאות מהממלכה הבריטית.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח קריקטורות, כרזות ומפות מתקופת המהפכה האמריקאית.</p> <p>-יצירת "מפת רעיונות" המציגה את הקשר בין הנאורות לבין עקרונות המהפכה.</p> <p>חשיבה יצירתית, חשיבה ביקורתית</p> <p>סימולציה של דיון בין תומכי העצמאות לבין נאמני הכתר הבריטי במושבות האמריקאיות.</p>	<p>3. המהפכה האמריקאית: יישום רעיונות הנאורות בעיצוב ארה"ב.</p> <ul style="list-style-type: none"> - המאבק באנגליה. - יצירת חברה חדשה בצפון אמריקה. - הכרזת העצמאות, החוקה, מגילת הזכויות.

ב. משנת ישראל לאנטישמיות (15 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
	<p>אוריינות מידע</p> <p>- ניתוח מקורות היסטוריים (דרשנים, כתבים תיאולוגיים, חוקים, כרוניקות) והבנת נקודת המבט של הכותב. - השוואה והכללה: השוואת תופעות עוינות כלפי היהודים בתקופות שונות וזיהוי דפוסים רחבים של הדרה.</p>	<p>1. בין שנת ישראל לאנטישמיות.</p> <p>- שנת ישראל כעמדה דתית – עוינות ליהודים הנובעת מתפיסות דתיות. - המעבר לאנטישמיות – התפתחות העוינות מן המישור הדתי אל המישור הפסאודו-מדעי, החברתי, הכלכלי והפוליטי. - המשכיות ושינוי – דמיון והבדלים בין שנת ישראל לאנטישמיות בהקשר היסטורי משתנה.</p>
<p>זכויות אדם, הגנה על מיעוטים</p> <p>מהי אחריותה של חברה רוב כלפי קבוצה הנתפסת כ"אחרת", וכיצד ניתן לשמור על זכויותיה, כבודה וזהותה בלי להפוך את השונות למקור של חשד או עוינות?</p> <p>אחריות חברתית, מניעת דעות קדומות</p> <p>באיזו מידה דימויים שליליים שנוצרו בעבר ממשיכים להשפיע על יחסן של חברות לקבוצות מיעוט גם בעידן מודרני, ומהי האחריות החברתית להתמודד עמם?</p>	<p>חשיבה ביקורתית</p> <p>- ניתוח טקסט נוצרי שמביע עמדה כלפי היהודים וזיהוי העמדות השונות כלפי היהודים. - בחינת האיסורים על היהודים וההשפעה על חיי הקהילה היהודית.</p>	<p>2. היהדות בתפיסת העולם הנוצרית כגורם המשפיע על מעמד היהודים בחברה הנוצרית.</p>
<p>חופש דת, אחריות שלטונית</p> <p>באיזו מידה שליטה פוליטית חיצונית יכולה לערער זהות מקומית ודתית, ומהי אחריותו של שלטון כלפי קבוצות בעלות אמונות וזהויות שונות?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על יחסם של היהודים למסעי הצלב ועל אירועי הפרעות בקהילות ישראל. -יצירת תרשים המציג את הסיבות לפרעות ואת תגובות הקהילות היהודיות.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעו מסעי הצלב על חיי היהודים באירופה? -בחינת דרכי ההתמודדות של הקהילות היהודיות בתקופות של רדיפות ומשבר.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח מפות: סימון אזורי הפגיעה בקהילות היהודיות בתקופת מסעי הצלב. -ניתוח איורים וכתבי יד המתארים את חיי היהודים באירופה בתקופה זו.</p>	<p>3. גילויי שנת ישראל</p> <p>- היהודים בתקופת מסעי הצלב: יחס הצלבנים ליהודים במהלך מסעי הצלב; תגובת היהודים והתנהגותם בתקופת מסעי הצלב. - גזירות ת"ח – ת"ט: פרעות ביהודי פולין על ידי הקוזאקים בהנהגתו של חמלניצקי.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
	<p>אורינות מידע -ניתוח מקורות היסטוריים על חיי היהודים בארצות האסלאם ועל מעמדם תחת השלטון המוסלמי. -השוואה בין תקופות של שגשוג לבין תקופות של רדיפות וגזרות.</p> <p>חשיבה ביקורתית -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע היחס של השליטים המוסלמים על חיי היהודים בארצות האסלאם? -בחינת הגורמים לפרעות ולגזרות לצד תקופות של שיתוף פעולה ופריחה תרבותית.</p> <p>אורינות לשונית קריאת קטעים על קהילות יהודיות בארצות האסלאם והפקת מידע מהם.</p> <p>אורינות חזותית -ניתוח מפות: סימון מרכזי הקהילות היהודיות בארצות האסלאם ונדידת קהילות בעקבות גירושים.</p>	<p>4. יהודים בארצות האסלאם.</p> <ul style="list-style-type: none"> - הגנה ותמיכה מצד שליטים מסוימים (למשל בתקופתו של עבד א-רחמן השלישי), לצד תלות גבוהה ביציבות השלטון וחשיפה לשינויים פוליטיים. - גילוי עוינות, גזירות מקומיות ותקופות של החמרה (לדוגמה – גירוש מוזע, 1679).
<p>נאמנות לזהות, מסורת באילו תנאים מסורת, ערכים וזיכרון משותף מאפשרים לקהילה לשמור על זהותה הדתית והלאומית גם בתקופות של רדיפה, גירוש וחיים בגלות? זהות, פתיחות תרבותית, יצירה כיצד יכולה קהילה החיה תחת שלטון זר לשמור על ייחודה, ובה בעת לתרום לשגשוג המדע, הפילוסופיה, האמנות והתרבות של החברה הסובבת?</p>	<p>אורינות מידע -ניתוח מקורות היסטוריים על תור הזהב של יהודי ספרד ועל חיי היהודים תחת השלטון המוסלמי והנוצרי. -יצירת ציר זמן של אירועים מרכזיים: תקופת הפריחה, גירוש ספרד והפזורה היהודית לאחר הגירוש.</p> <p>חשיבה ביקורתית -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע המפגש בין יהודים, מוסלמים ונוצרים על התרבות היהודית בספרד? -בחינת הגורמים לפריחה התרבותית לצד הגורמים שהובילו לגירוש ספרד.</p> <p>אורינות לשונית קריאת קטעים משירת יהודי ספרד ומכתבי הוגים יהודיים והפקת רעיונות מרכזיים מהם.</p> <p>אורינות חזותית -ניתוח מפות של פיזור קהילות יהודי ספרד לאחר הגירוש. -יצירת "מפת השפעות" המציגה את תרומת יהודי ספרד לתרבות, למדע ולפילוסופיה.</p> <p>אורינות דיגיטלית שימוש בבינה מלאכותית ליצירת השוואה בין חיי היהודים בספרד המוסלמית לבין חייהם בספרד הנוצרית, תוך בדיקת אמינות המידע במקורות היסטוריים.</p> <p>חשיבה יצירתית -הכנת פודקאסט קצר בנושא "קולו של מגורש מספרד". -יצירת תערוכה כיתתית של דמויות מרכזיות בתור הזהב של יהדות ספרד.</p>	<p>5. יהודי ספרד בין נוצרים ומוסלמים. תור הזהב: פריחה תרבותית וחברתית.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ספרד המוסלמית, דפוסי שלטון חברה ותרבות. - מעמד הקהילות היהודיות – התצננים היהודים (שמואל הנגיד וחסדאי אבן שפרוט). - היצירה התרבותית היהודית "קודש וחול": פרשנות המקרא, פילוסופיה והלכה, מדע ורפואה, דקדוק ושירה (שירי קודש וחול). - ההשפעות ההדדיות בין היהדות לאסלאם. הכיבוש-מחדש של ספרד על ידי הנוצרים. - השלטת הנצרות, האינקוויזיציה והאנוסים. - גירוש ספרד. הפזורה היהודית אחרי הגירוש.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות כיצד שמירה על עקרונות וערכים אישיים מחזקת את תחושת העצמי?</p>	<p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - עיון במקורות היסטוריים (צו הסובלנות של יוסף השני), וחילוץ ההקלות שקיבלו היהודים. - זיהוי הקשיים שנשאלו למרות ההקלות. - כתיבה: מכתב דמיוני מיהודי שחי באוסטריה – איך הוא מרגיש לגבי השינויים. <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת פועלם של המשכילים היהודים והסבר אלו מבין רעיונות הנאורות באים לידי ביטוי בפועלם. - כתיבה: השיקולים של היהודים באימוץ רעיונות הנאורות. 	<p>6. יחס השליטים "הנאורים" ליהודים</p> <ul style="list-style-type: none"> - יוסף השני: התאפיין במדיניות של סובלנות מוגבלת ותועלתנית: הקלה בחלק ממגבלות העבר ושילוב היהודים בחיי המדינה, תוך פיקוח וכפייה תרבותית.
<p>שמירה על זהות השתלבות, פתיחות תרבותית מהו האיזון הראוי בין שמירה על מסורת וזהות קהילתית לבין השתלבות בחברה כללית חדשה ורב-תרבותית?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת אוריינות לשונית</p> <p>כתיבה: סוגיית הזהות של היהודי והדילמה שבין השתלבות לשמירת הזהות היהודית.</p> <p>אוריינות מידע</p> <ul style="list-style-type: none"> - חקר דמות היסטורית – משכילים יהודים (משה מנדלסון) והצגת דרכי ההשכלה והתרומה לחברה הלא-יהודית. - חקר דמות היסטורית – חיפוש דמויות מפתח (רבנים, ציונים דתיים וחילוניים) והצגת תרומתן לחיי הקהילה. <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - איתור מקורות היסטוריים אמינים העוסקים בהגירת יהודים לארה"ב ובקשיי קליטתם. - צפייה בסרטים ("הסטר סטריט" או "פיבל והחלום האמריקאי"). זיהוי המסר הגלוי והסמוי והרעיונות המרכזיים בנושא ההגירה והקליטה מנקודת מבט של הבמאי. הערכת מהימנות הסרט בהשוואה למקורות היסטוריים. - קריאת קטעי מקור (עיתונות יהודית, נאומים ציוניים) וזיהוי עמדות שונות לגבי הקמת המדינה היהודית והשתלבות. <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>השוואה בין הזרמים היהודיים שהתפתחו בארה"ב (פולחן ומחויבות להלכה היהודית, היחס למפעל הציוני, מעורבות בגורל יהודי אירופה).</p>	<p>7. היהודים בין השתלבות לדחייה דרכי השתלבות היהודים בחברה, בכלכלה ובתרבות.</p> <ul style="list-style-type: none"> - במערב, מרכז ומזרח אירופה: משכילים ומתבוללים. - ייסוד קהילות יהודיות בארצות הברית ודרכי הקליטה וההשתלבות של היהודים בחברה האמריקאית. - התפתחויות פנימיות בקיבוץ היהודי: הזרמים הדתיים והזיקה למפעל הציוני. - מעורבות יהודי ארה"ב בגורל אחיהם באירופה ומגבלותיה.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>צדק חברתי, שוויון, אחריות קהילתית</p> <p>כיצד יכולה קהילה המתמודדת עם אפליה, הגבלות ואנטישמיות לשמור על כבודה, זכויותיה ולכידותה, ובה בעת לחפש פתרונות חברתיים ולאומיים למצבה?</p>	<p>חשיבה ביקורתית</p> <p>השוואה בין ביטויי האנטישמיות במערב ובמרכז אירופה לבין ביטוייה במזרח אירופה.</p>	<p>8. האנטישמיות המודרנית.</p> <p>גורמיה וביטוייה במרכז, במערב ובמזרח אירופה.</p>
<p>אחריות משותפת</p> <p>כיצד תחושת אחריות משותפת חיברה בין קהילות יהודיות רחוקות והעניקה להן כוח להתמודד עם קשיים.</p> <p>שייכות, נאמנות, חירות הפרט</p> <p>כיצד קונפליקט בין רצון להשתלב במדינה לבין שמירה על זהות יהודית משפיע על תחושת השייכות והמעורבות החברתית.</p> <p>אחריות משותפת וערבות הדדית</p> <p>מהי מידת האחריות של קהילה כלפי קהילות אחרות החולקות עמה זהות, גורל או מורשת, גם כאשר הן רחוקות ממנה מבחינה גאוגרפית וחברתית?</p> <p>זהות יהודית, השתלבות, חירות הפרט</p> <p>כיצד ניתן לאזן בין הרצון להשתלב במדינה ובחברה הכללית לבין שמירה על זהות ייחודית, נאמנות קהילתית וחירותו של היחיד לבחור את דרכו?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על חיי היהודים בעיירה היהודית במזרח אירופה ועל מוסדות הקהילה.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את המבנה החברתי והדתי של העיירה היהודית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד סייעה הקהילה היהודית לשמור על הזהות והמסורת בעיירה?</p> <p>-בחינת הקשר בין החיים בקהילה סגורה לבין תחושת שייכות והתלכדות.</p> <p>-בחינת המתח בין שמירה על מסורת יהודית לבין השפעות הסביבה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבה על "יום בחייו" של ילד או ילדה בעיירה יהודית במזרח אירופה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח תמונות, איורים ומפות של עיירות יהודיות במזרח אירופה.</p>	<p>9. יהודים בעידן המודרני.</p> <p>סולידריות (ערבות הדדית) יהודית בעידן המודרני.</p> <p>הקמת ארגוני "יהודים למען יהודים" בתפוצות השונות – ערבות הדדית, פילנתרופיה וייסוד מערכות חינוך.</p> <p>בעיית הזהות של היהודי כפרט במדינה – בין שותפות לתלישות.</p>

ג. היהודים בין רפורמה ונאורות (נושאי רשות)⁸ (3 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שוויון, קהילתיות ושיתוף פעולה</p> <p>כיצד קהילה יכולה לחזק את תחושת הערך והשייכות של כל אחד מחבריה, ובה בעת לעודד שיתוף פעולה והצלחה משותפת?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות לשונית, אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- עיון בקטע מסיפור חסידי קצר, וחילוץ הערכים בסיפור (שמחה, אמונה, עזרה לזולת).</p> <p>- השוואה בין דמות "התלמיד החכם" לבין דמותו של הבעש"ט כמנהיג רוחני קרוב לעם.</p> <p>- ניתוח תמונה/ציור של חסידים עם הבעל שם טוב, והסבר מה חשוב בקשר שביניהם.</p> <p>- כתיבה: במה החסידות חידשה את חיי היהודים.</p> <p>- ניתוח רעיונות תנועת החסידות.</p> <p>- כתיבת נייר עמדה: תנועת החסידות היא "תנועת רפורמה".</p>	<p>1. ייחודה והתגבותה של תנועת החסידות כרפורמה - הבעל שם טוב דמותו ורעיונותיו.</p>
<p>אחריות, קבלת האחר</p> <p>כיצד ניתן לנהל חילוקי דעות באופן שמכבד את נקודות החזקה של כל צד, בלי לוותר על אחריות, הקשבה ושיתוף פעולה?</p>	<p>אוריינות מידע, אוריינות לשונית</p> <p>- עיון בציטוט קצר מהגר"א, וזיהוי הביקורת שלו על החסידות.</p> <p>- זיהוי נקודות מחלוקת בין החסידים לבין המתנגדים (לימוד תורה לעומת תפילה שמחה).</p> <p>- כתיבה: מנקודת מבט של "חסיד" או "מתנגד".</p>	<p>2. "המתנגדים" והמאבק נגד החסידות - הגאון רבי אליהו (הגר"א).</p>
<p>שמירה על זהות, פתיחות לשינויים</p> <p>מהו האיזון הראוי בין שמירה על עקרונות, מסורת וזהות אישית או קהילתית לבין פתיחות לשינויים, לדעות שונות ולאורחות חיים מגוונים?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>- בחינת התיקונים שהכניסה תנועת הרפורמה לדת היהודית.</p> <p>- עיון במקורות היסטוריים (מכתב של מנדלסון) וחילוץ רעיונות על שילוב יהדות עם תרבות כללית.</p> <p>- זיהוי מטרות תנועת המשכילים (לימוד שפות, השכלה כללית).</p> <p>אוריינות מידע, אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>-עיון בטקסט קצר של גייגר (הרפורמים) ושל רש"י הירש (נאו-אורתודוקסיה), והשוואה בין הגישות השונות לתיקונים בדת בעקבות ההשכלה.</p> <p>אוריינות מידע, אוריינות לשונית</p> <p>- כתיבה: "חדש אסור מן התורה" (הסבר מה המשמעות של האמרה המפורסמת).</p> <p>- זיהוי החששות של החת"ם סופר משינוי בחיי הדת וניתוח השפעת עמדותיו על שמירת מסורת היהדות.</p> <p>- כתיבה: ההתנגדות לחידושים מנקודת מבט של יהודי אורתודוקסי.</p>	<p>3. השפעת רעיונות הנאורות על החברה היהודית</p> <p>- יהודי מרכז אירופה: משכילים יהודים (משה מנדלסון; נפתלי הרץ וייזל).</p> <p>- התיקונים בדת בעקבות ההשכלה: הרפורמים (גייגר), נאו-אורתודוקסיה (שמשון רפאל הירש).</p> <p>- ההתנגדות לחידושים: האורתודוקסיה (חת"ם סופר).</p>

⁸ יש לבחור בין נושאי 1, 2 לנושאי 3,4.

ד. המהפכה הצרפתית (12 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>חירות, שוויון ואחריות אזרחית</p> <p>כיצד שינוי בחוקים ובכללים של המדינה יכול לקדם חירות ושוויון בין אזרחים, ומהי אחריותם של האזרחים לשמור על יחסים הוגנים ומכבדים בעקבות שינוי כזה?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>- ניתוח קטעים היסטוריים וזיהוי הגורמים לקריסת המשטר: למה זה קורה? (הבדל בין מוסדות שהיו יעילים בזמנם, אך כבר לא מתאימים, לבין מציאות המשתנה במהירות).</p> <p>-קריאת קטע מתוך "הצהרת זכויות האדם" וכתבת טבלה: אילו זכויות ניתנות? אילו זכויות חסרות?</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>עיצוב כרזה שתציג סיסמה מרכזית של המהפכה והמסרים העיקריים שלה.</p> <p>חשיבה ביקורתית, אוריינות חזותית</p> <p>בחינת ההבדלים בין המשטר הישן (פיאודליזם, מלוכה) לבין המשטר החדש - יצירת תרשים ויזואלי.</p> <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת האירועים המרכזיים של המהפכה.</p> <p>- הערכת כל אחד מהאירועים שהובילו לקיצו של "המשטר הישן" ולכינונו של משטר חדש ברוח הנאורות.</p> <p>חשיבה ביקורתית, אוריינות לשונית</p> <p>נימוק טענה: סיסמת המהפכה "חירות, שוויון ואחוה" מומשה בקביעת עקרונות המשטר החדש (נייר עמדה).</p>	<p>1. המהפכה – הרס "המשטר הישן" ויצירת משטר חדש הבנוי על רעיונות הנאורות.</p> <p>- מה הגורמים לקריסת המשטר המלוכני (המשטר הישן)?</p> <p>- סיסמת המהפכה "חירות, שוויון ואחוה".</p> <p>- הצו לביטול הפיאודליזם, הצהרת זכויות האדם וחוקת 1791.</p>
<p>חירות, ביטחון</p> <p>באיזו מידה מותר להגביל חירות אישית בשם ביטחון הציבור, ומתי הגבלה זו הופכת לפגיעה בלתי מוצדקת בזכויות האדם?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>הכנת ציר זמן המציג את שלבי המעבר ממונרכיה לרפובליקה ועד לשלטון הטרור.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע מהפכנים שיצאו נגד שלטון עריץ של המלך עברו לשימוש בטרור?</p>	<p>2. ממלוכה לרפובליקה ולטרור.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דיסקטיות	ידע
<p>מנהיגות, גבולות הכוח, טובת הציבור</p> <p>מתי מנהיגות חזקה מקדמת יציבות, הישגים ושינוי, ומתי היא עלולה להפוך לריכוז כוח הפוגע בחירותם של בני אדם?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>- קריאת מפה היסטורית: כיבושי נפוליאון על גבי מפה אירופית. - השוואת גבולות כיבושי נפוליאון-לפני ואחרי.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>- כתיבה: מטרות של נפוליאון - האם בכיבושיו רצה להפיץ את רעיונות המהפכה או להנציח את שמו ככובש גדול? - דיבייט: נפוליאון היה ממשיך דרכה של המהפכה/שליט אבסולוטי במסווה. - הכנת יומן דמיוני של חייל בצבאו של נפוליאון המתאר את החוויות מהמסעות. - עיון במקורות היסטוריים: מסע החורף ברוסיה של נפוליאון וכתבת רשימת גורמים לתבוסה (אקלים, לוגיסטיקה, התנגדות).</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה יצירתית</p> <p>כתיבת "דיווח עיתונאי" המתאר את כישלון הצבא הרוסי או הצרפתי.</p> <p>אוריינות מידע, חשיבה יצירתית</p> <p>עריכת משפט היסטורי למנהיגי המהפכה או לנפוליאון (דיבייט, פאנל, פודקאסט).</p>	<p>3. עליית נפוליאון בונפארטה.</p> <p>- מלחמות נפוליאון: כיבוש אירופה בשם רעיונות המהפכה. - ייחודיותו של נפוליאון כמנהיג, מחדש ומצביא. - התבוסה ברוסיה וקריסת שלטונו של נפוליאון.</p>
<p>זהות השתלבות</p> <p>כיצד הרצון להשתלב ולהיות שווה לאחרים עלול לפגוע בזהות האישית או הקהילתית של אדם?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- עיון במסמכים היסטוריים על מתן אמנציפציה ליהודים. - כתיבה: הרווח של היחיד מול ההפסד של הקהילה.</p> <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>השוואה מנקודת מבט יהודית: החיוב והשלילה שבהענקת שוויון זכויות ליהודים. כתיבה: עמדה מנומקת בסוגיה זו.</p>	<p>4. היהודים במהפכה הצרפתית ובמשטר הבונפארטיסטי.</p> <p>- מתן אמנציפציה – שוויון זכויות ליהודים כיחידים וביטול האוטונומיה לקהילה היהודית. - כינוס הסנהדרין.</p>

ה. המהפכה התעשייתית (12 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>חדשנות, יוזמה ושייכות קהילתית</p> <p>מתי חדשנות טכנולוגית וכלכלית מקדמת יוזמה, צמיחה ושיפור בחיי החברה, ומתי היא עלולה לפגוע בתחושת השייכות, הביטחון והלכידות של קהילות קיימות?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - עיון במפות ותמונות של אנגליה לפני ואחרי גידור האדמות, וחילוץ שינויים באורח החיים של האיכרים. - זיהוי תהליכים שהביאו לכך שאנגליה הפכה לחלוצה (משאבי טבע, נגישות לים, יוזמות טכנולוגיות). - ניתוח מקורות (טקסט/איור) על מנוע הקיטור, והסבר כיצד טכנולוגיה זו שינתה את אופי הייצור. - השוואה בין מאפייני הייצור הביתי לייצור התעשייתי, וניסוח מסקנות לגבי יתרונות וחסרונות. <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת ההשפעות החיוביות וההשפעות השליליות של המהפכה התעשייתית על היחיד והחברה. - ייצוג של נקודות מבט שונות על המהפכה התעשייתית (פועלים, איגוד מקצועי). - בחינה של דעות שונות בקרב היסטוריונים על מקורה של המהפכה התעשייתית, והאם היא הייתה מהפכה או התפתחות הדרגתית. 	<p>1. אנגליה - חלוצת המהפכה התעשייתית.</p> <p>תהליך גידור האדמות, קיטור כמקור אנרגיה, שינוי בדרכי הייצור – מייצור ביתי לייצור תעשייתי.</p>
<p>שוויון, זהות ואיכות חיים</p> <p>באיזו מידה שינויים כלכליים ועירוניים יוצרים הזדמנויות חדשות, ובאיזו מידה הם פוגעים בשוויון, באיכות החיים ובתחושת הזהות והשייכות של בני אדם?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - ניתוח יומנים או קטעים ספרותיים המתארים את חיי הפועלים, וחילוץ קשיים מרכזיים. - כתיבה: זיהוי ההשלכות של העיור (דיור, בריאות, חינוך, תעסוקה). - יצירת קריקטורה של בן תקופה המשקפת את השפעת המהפכה על היחיד ועל החברה. - השוואה בין חיי הפועלים בעיר לבין חיי בעלי ההון, והצגת פערים חברתיים. 	<p>2. השפעת המהפכה על חיי היחיד והחברה.</p> <ul style="list-style-type: none"> - קפיטליזם כשיטה כלכלית. - תהליכי עיור: ההגירה מהכפר אל העיר. - הגברת הניידות ברחבי העולם וקיצור המרחקים. - יצירת מעמדות חדשים: פרולטריון – פועלי תעשייה, קפיטליסטים – בעלי ההון. - תנאי החיים של הפועלים: עבודת נשים וילדים (דגש על כך שזה לא היה חידוש של המהפכה התעשייתית, ותנאי החיים בכפר היו יותר מאלו שבעיר).

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>צדק ושוויון</p> <p>כיצד רעיונות סוציאליסטיים מבקשים להתמודד עם פערים חברתיים וכלכליים?</p> <p>חירות ובחירה</p> <p>כיצד אידאולוגיות שונות מציעות דרכים שונות לארגון החברה והכלכלה?</p> <p>חירות הפרט, שוויון וצדק חברתי</p> <p>מהו האיזון הראוי בין אחריות החברה לרווחתם של כלל חבריה לבין זכותו של היחיד לקניין, ליוזמה ולבחירה חופשית?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית, אוריינות לשונית</p> <p>- עיון במקורות היסטוריים (רעיונות מארקס), וחילוץ עקרונות מרכזיים של הסוציאליזם.</p> <p>- זיהוי נקודות דמיון ושוני בין רעיונות סוציאליסטיים לרעיונות קפיטליסטיים, והצגתם בתרשים.</p> <p>- ניתוח טיעונים של "פועל" לעומת "קפיטליסט" וגיבוש עמדה אישית.</p> <p>- כתיבה של מכתב או נאום מנקודת מבט של עובד במאה ה-19, וביטוי לתחושת חוסר הצדק.</p> <p>- כתיבה: מכתב או נאום של בעל מפעל כנגד רעיונות הסוציאליזם/מרקסיזם.</p>	<p>3. סוציאליזם: אידאולוגיה למען צדק חברתי</p> <p>מרקסיזם כדרך למימוש האידאולוגיה הסוציאליסטית.</p>
<p>ערבות הדדית, זכויות עובדים</p> <p>-כיצד מאזנים בין זכותם של עובדים להתאגד ולהיאבק על זכויותיהם לבין הצורך לשמור על יציבות החברה והכלכלה?</p> <p>-מתי התארגנות של עובדים מעניקה כוח לקבוצות מוחלשות, וכיצד ניתן להשתמש בכוח זה לקידום צדק חברתי?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- ניתוח מקרה בוחן של שביתה בתקופה של המהפכה התעשייתית, והסבר מה הושג ומה נותר ללא פתרון.</p> <p>- השוואה בין מאבקים בעבר למאבקי עובדים בני זמננו, ודיון על היתרונות והחסרונות של הגישה הסוציאליסטית לגווניה.</p>	<p>4. המאבק הסוציאליסטי.</p> <p>ייסוד מפלגות פועלים ואיגודים מקצועיים למעמד העובדים.</p>
<p>שוויון, צדק חברתי, מימוש עצמי</p> <p>באיזו מידה שינויים כלכליים וחברתיים יוצרים אפשרויות חדשות לקבוצות מסוימות (לדוגמה – לנשים), ובאיזו מידה הם מעמיקים פערים ומחייבים חשיבה מחודשת על צדק, שוויון וחירות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- עיון בתיאורי חיים של משפחות בורגניות, וחילוץ מאפיינים מרכזיים של אורח החיים.</p> <p>- זיהוי הבדלים בין אורח חיי הפועלים לבין אורח חיי הבורגנות.</p> <p>- ניתוח תמונות של פנאי, תרבות ודור בורגני, והסבר מה הם משקפים על ערכי התקופה.</p> <p>- עיון במקורות על מעמד האישה, והערכת השפעות השונות על תפקידיה במשפחה ובחברה.</p>	<p>5. התפתחות הבורגנות ואורח החיים הבורגני</p> <p>המשפחה והפנאי, מעמד האישה.</p>

כיתה ט' – "המאה ה-19 הארוכה"⁹ והשלכותיה (60 שעות)

המאבק על הפוליטיקה, החברה והתרבות בעקבות המהפכות (20 שעות)

א. ראשיתה של המדינה המודרנית: מדינה, חברה ותרבות במאה ה-19 (13 שעות)		
מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>חירות הפרט, אחריות אזרחית</p> <p>מהו האיזון הראוי בין חירותו של היחיד לבין אחריותו כלפי החברה והמדינה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על רעיונות הליברליזם ועל השפעתם על החברה והפוליטיקה במאה ה-19.</p> <p>-יצירת מפת מושגים המציגה את עקרונות הליברליזם: חירות, שוויון בפני החוק, זכויות הפרט וחופש הביטוי.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד ערער הליברליזם את הסדר הישן באירופה?</p> <p>-בחינת המתח בין חירות הפרט לבין סמכות המדינה והשלטון.</p> <p>-השוואה בין רעיונות ליברליים מהמאה ה-19 לבין ערכים דמוקרטיים במדינות כיום.</p> <p>-ניתוח אירועים אקטואליים שבהם עולות סוגיות של זכויות אדם וחירויות פרט.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים מכתבי הוגים ליברליים והפקת רעיונות מרכזיים מהם.</p> <p>-כתיבת טיעון: איזה עיקרון ליברלי הוא החשוב ביותר בחברה מודרנית?</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>-שימוש בבינה מלאכותית ליצירת השוואה בין הליברליזם לבין אידאולוגיות אחרות במאה ה-19, תוך בדיקת הטיות ואמינות המידע במקורות היסטוריים.</p>	<p>1. ליברליזם – אימוץ רעיונות הנאורות במדינה המודרנית.</p> <p>הזכויות הפוליטיות וחירויות הפרט.</p>

⁹ "המאה ה-19 הארוכה" היא תקופה היסטורית המוגדרת על ידי ההיסטוריון אריק הובסבאום בין השנים 1789 (המהפכה הצרפתית) ל-1914/1918 (מלחמת העולם הראשונה). תקופה זו מאופיינת בתהליכים מעצבים של מודרניזציה, תיעוש, עליית הלאומיות, ליברליזם, ואימפריאליזם, המהווים את הבסיס לעולם המערבי המודרני.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות לאומית, שייכות, סובלנות</p> <p>כיצד שפה, תרבות וזיכרון היסטורי משותפים יכולים לחזק זהות לאומית, בלי לפגוע במגוון הזהויות והקולות בחברה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על השפעת התנועה הלאומית על עמים שונים באירופה במאה ה-19.</p> <p>יצירת טבלה המשווה בין מאפייני הלאומיות במדינות שונות: שפה, תרבות, היסטוריה וסמלים לאומיים.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע הפכה הלאומיות לכוח מרכזי באירופה במאה ה-19?</p> <p>בחינת היתרונות והסכנות שבתנועות לאומיות עבור עמים ומיעוטים (סכנת של לאומנות).</p> <p>אוריינות אזרחית</p> <p>השוואה בין מרכיבי הזהות הלאומית במאה ה-19 לבין מרכיבי זהות במדינות מודרניות כיום.</p> <p>ניתוח הקשר בין לאומיות לבין דרישות לעצמאות ולזכויות פוליטיות.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח דגלים, סמלים, המנונים וקריקטורות לאומיות מאירופה של המאה ה-19.</p>	<p>2. התגבשות התודעה הלאומית בעקבות המהפכות.¹⁰</p> <p>היסודות המשותפים לאומה – עם, מוצא, שפה, טריטוריה, תרבות, מורשת והיסטוריה.</p>
<p>שוויון פוליטי, מעורבות ציבורית</p> <p>כיצד הרחבת זכות הבחירה מחזקת את השוויון הפוליטי ואת אחריות האזרחים להשפיע על חיי החברה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על הרחבת זכות הבחירה באירופה במאה ה-19.</p> <p>יצירת ציר זמן של תהליכי דמוקרטיזציה והרחבת זכויות פוליטיות במדינות שונות.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע התנגדו קבוצות מסוימות להרחבת זכות הבחירה?</p> <p>בחינת הקשר בין דמוקרטיזציה לבין מאבקים חברתיים ופוליטיים.</p> <p>אוריינות אזרחית</p> <p>השוואה בין מערכות בחירה במאה ה-19 לבין זכות הבחירה במדינות דמוקרטיות כיום.</p> <p>דיון בחשיבות ההשתתפות הפוליטית והשפעתה על החברה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח קריקטורות ותעמולת בחירות מתקופת הרחבת זכויות הבחירה באירופה.</p>	<p>3. תהליכי דמוקרטיזציה ופרלמנטריזם.</p> <p>הרחבת זכות הבחירה, הגדלת כוחם של הפרלמנטים ותחיקה חברתית.</p>

¹⁰ הלאומיות תילמד בהעמקה בחטיבה העליונה. במסגרת הנושא: "הלאומיות בישראל ובעמים - ראשית הדרך עד 1920".

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
	<p>אוריינות מידע -ניתוח יצירות אימפרסיוניסטיות וזיהוי המאפיינים החדשים באמנות המודרנית. -יצירת תרשים המציג את ההבדלים בין אמנות קלאסית לבין אמנות מודרנית.</p> <p>חשיבה ביקורתית -גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד משקפת האמנות את השינויים שחלו בחברה ובתרבות במאה ה-19? בחינת הסיבות לכך שאמנים ביקשו לשבור מוסכמות אמנותיות ישנות.</p> <p>אוריינות חזותית השוואה בין יצירות קלאסיות לבין יצירות אימפרסיוניסטיות מבחינת צבע, אור ונקודת מבט. -ניתוח יצירות אמנות כמקור להבנת רוח התקופה והשינויים החברתיים.</p> <p>חשיבה יצירתית יצירת "תערוכת מעבר" המציגה כיצד השתנתה תפיסת האמנות בין התקופות.</p>	<p>4. אמנות מודרנית כמבטאת את שינויי תקופה. האימפרסיוניזם (אמנות פלסטית, צילום).</p>

ב. היהודים לאן? (7 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>עצמאות, זהות לאומית</p> <p>באיזו מידה רעיון לאומי יכול לחזק תחושת שייכות ולעודד קהילה לפעול באופן עצמאי למען עתידה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על התפתחות הרעיון הציוני ועל הוויכוחים סביב העלייה לארץ-ישראל.</p> <p>-יצירת טבלה המשווה בין הפתרונות השונים לשאלת היהודים בסוף המאה ה-19.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-בחינת הקשר בין לאומיות אירופית לבין התפתחות התנועה הציונית.</p> <p>-השוואה בין התנועה הציונית לבין תנועות לאומיות אחרות באירופה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעים מכתבי הוגים ציוניים והפקת רעיונות מרכזיים מהם.</p> <p>-כתיבת נאום של צעיר יהודי המתלבט בין עלייה לארץ-ישראל לבין השתלבות במדינת מושבו.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>סימולציה של קונגרס ציוני ראשון ובה הצגת עמדות שונות ביחס לעתיד העם היהודי.</p> <p>-בחינת נקודות מבט שונות ביחס לעתיד העם היהודי בקונגרס הראשון (סימולציה, דיבייט, פאנל).</p>	<p>הפתרונות השונים לשאלת הקיום היהודי בגולה:</p> <p>1. ציונות: עלייה לארץ-ישראל, קיום ריבוני בה ו"עבודת ההווה".</p>
<p>זיקה היסטורית, ביטחון</p> <p>באיזו מידה רעיון לאומי צריך להישען על זיקה היסטורית ותרבותית למקום מסוים, ובאיזו מידה עליו להציע פתרון מעשי לביטחון ולעצמאות של בני העם?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-השוואה בין רעיון הטריטוריאליזם לבין הציונות המדינית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת היתרונות והחסרונות של הפתרונות השונים שהוצעו ליהודים בסוף המאה ה-19 וראשית המאה ה-20.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-כתיבת טיעון קצר בעד או נגד הטריטוריאליזם.</p> <p>-עיון בקטעי עיתונות ותיעוד היסטורי והשוואה לרעיון הציוני.</p>	<p>2. טריטוריאליזם: מדינה ליהודים שאינה בהכרח בארץ-ישראל.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות, שייכות, השתלבות</p> <p>כיצד אפשר להשתלב בחברה חדשה בלי לוותר על הערכים, המסורת והזהות הייחודית שלך?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על הגירה יהודית מארצות המוצא ועל היעדים המרכזיים שאליהם היגרו יהודים.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעה ההגירה על זהותם וחייהם של היהודים בארצות היעד?</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח מפות: סימון נתיבי ההגירה היהודית ומוקדי ההתיישבות החדשים.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>ניתוח עדויות וקטעי עיתונות על יהודים שהיגרו לארצות הברית, דרום אמריקה ואירופה (זיהוי הסיבות להגירה: רדיפות, אנטישמיות, הזדמנויות כלכליות, קשיים מול הזדמנויות בהגירה; שמירה על זהות יהודית במדינה החדשה).</p>	<p>3. הגירה: יציאת יהודים מארץ המוצא והשתקעותם בארץ אחרת.</p>
	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על תגובות שונות של יהודים למודרנה: מהפכנות, חילון ואורתודוקסיה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעה המודרנה על זהותם ואורח חייהם של יהודי אירופה?</p> <p>-בחינת ההבדלים בין תגובות מהפכניות לבין תגובות האורתודוקסיה לשינויים החברתיים והפוליטיים.</p> <p>-דיון במתח בין שמירה על מסורת לבין השתלבות בחברה מודרנית.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבת טיעון מנקודת מבט של צעיר יהודי המתלבט בין השתלבות בחברה המקומית לבין שמירה על אורח חיים מסורתי.</p>	<p>4. השתלבות כמיעוט לאומי בחברה המקומית במזרח אירופה - בונד ואוטונומיזם. אורתודוקסים.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מסורת, התחדשות</p> <p>האם בניית חברה יהודית חדשה בארץ-ישראל מחייבת שינוי של דפוסי החיים המסורתיים, או שניתן לשלב בין ישן לחדש?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על העלייה של היהודים במרוצת המאה ה-19 ועל הגורמים שהובילו לעלייה לארץ-ישראל. -יצירת ציר זמן של שלבי ההתיישבות היהודית בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה. -ניתוח מפות: סימון צורות התיישבות חדשות שהוקמו בתקופת העליות.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינו העליות הראשונות את פני היישוב היהודי בארץ-ישראל? -בחינת הקשיים שעמדו בפני העולים בתחומי ההתיישבות, העבודה והיחסים עם השלטון העות'מאני. -השוואה בין העליות שהגיעו לארץ לפני 1881, לבין העלייה הראשונה לבין העלייה השנייה. -בחינת תרומתם של ארגונים ואישים מרכזיים לבניית היישוב היהודי החדש.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת יומנים, מכתבים ושירי חלוצים והפקת מידע על חי היום-יום בארץ-ישראל. -כתיבת "יומן חלוץ" המתאר את ההתמודדות עם קשיי ההתיישבות והעבודה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח צילומים, כרזות ומפות מתקופת העליות הראשונות. -יצירת "מפת תוצאות" המציגה את השפעות העליות על הכלכלה, החברה והתרבות בארץ-ישראל.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>-סימולציה של אספת חלוצים העוסקת בשאלות של עבודה עברית, שמירה והתיישבות. -נקודת מבט שונות של חלוצים בשאלות של עבודה עברית, שמירה והתיישבות (סימולציה של אסיפת חלוצים, פאנל, דיבייט). -הכנת פודקאסט בנושא "יום בחיי חלוץ בארץ-ישראל".</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבינה מלאכותית ליצירת השוואה בין חיי העולים בארץ-ישראל לבין חיי היהודים בארצות המוצא, תוך בדיקת אמינות המידע במקורות היסטוריים.</p>	<p>5. התשתית היהודית בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>- התרחבות היישוב הישן בערי הקודש. - עליות לא"י במאה ה-19: עליית הת"ר, עליית תלמידי הגר"א, תלמידי חתם סופר, יהודי רומניה ועוד. - יציאה מהחומות. - חלוצי העליות הראשונה והשנייה: התיישבות חקלאית, ההתיישבות העירונית החדשה, ארגוני השמירה, פעילות תרבותית בשפה העברית.</p>

העולם בחילופי המאות - המרוץ האימפריאליסטי (15 שעות)

א. השתלטות מדינות אירופה על אפריקה והמזרח הרחוק¹¹ (8 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שוויון זכויות, צדק</p> <p>כיצד ניתן לקיים מפגש בין תרבויות מתוך כבוד הדדי, בלי שכוחה של קבוצה אחת יוביל לדיכוי, לניצול ולכפייה תרבותית של אחרים?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על מאפייני הקולוניאליזם האירופי באפריקה במאה ה-19.</p> <p>-יצירת מפה המציגה את חלוקת אפריקה בין המעצמות האירופיות.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע הקולוניאליזם האירופי על העמים והחברות באפריקה?</p> <p>-בחינת הקשר בין אינטרסים כלכליים, תפיסות גזעיות ומאבקי כוח לבין הכיבוש הקולוניאלי.</p> <p>-דיון בסוגיות של שליטה, ניצול ומשאבים במסגרת הקולוניאליזם. -השוואה בין נקודת המבט של המעצמות האירופיות לבין נקודת המבט של העמים המקומיים באפריקה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח קריקטורות, כרזות ומפות קולוניאליות מתקופת האימפריאליזם.</p> <p>-יצירת "מפת השפעות" המציגה את ההשלכות החברתיות, הכלכליות והתרבותיות של הקולוניאליזם באפריקה.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>-סימולציה של ועידת ברלין מנקודת מבט של מעצמות אירופה ושל מנהיגים אפריקאים.</p> <p>-בחינת נקודות מבט של מעצמות אירופה ושל מנהיגים אפריקאים בוועידת ברלין (סימולציה, פאנל, דיבייט).</p>	<p>1. מאפייני התרבות הקולוניאלית באפריקה.</p> <p>- שליטים אירופים אל מול ילידים: ניצול כלכלי, כיבוש ודיכוי פוליטי, מיסיון נוצרי וכפייה תרבותית.</p> <p>- השפעת האימפריאליזם על היחיד והחברה באפריקה.</p>

¹¹ יש לבחור אחד משני אזורי האימפריאליזם.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>כבוד הדדי, צדק והוגנות</p> <p>מהי אחריותן של מעצמות או קבוצות חזקות לנהוג בכבוד ובהוגנות כלפי מדינות, קהילות או קבוצות חלשות מהן?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על האימפריאליזם במזרח אסיה ועל מאבקי המעצמות באזור.</p> <p>-יצירת תרשים המשווה בין מאפייני האימפריאליזם הבריטי בהודו לבין האימפריאליזם היפני במזרח אסיה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע האימפריאליזם על המדינות והחברות במזרח אסיה?</p> <p>-בחינת הסיבות להתנגדות המקומית לאימפריאליזם ולחדירת המעצמות הזרות.</p> <p>-דיון במושגים: שליטה זרה, מודרניזציה, התנגדות לאומית והשפעה תרבותית.</p> <p>-השוואה בין דרכי הפעולה של מעצמות אירופה לבין דרכי הפעולה של יפן האימפריאליסטית.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח מפות: סימון אזורי השליטה האירופיים והיפניים במזרח אסיה.</p> <p>-ניתוח קריקטורות ותעמולה אימפריאליסטית מן התקופה.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבניה מלאכותית ליצירת השוואה בין האימפריאליזם האירופי לבין האימפריאליזם היפני, תוך זיהוי הטיות ובדיקת אמינות המידע במקורות היסטוריים.</p>	<p>2. אימפריאליזם במזרח - מפגש בין מזרח למערב באסיה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הגורמים שהובילו את שושלת צ'ינג הסינית להסתגל למציאות שכפו עליה מעצמות המערב. - תחרות על אזורי השפעה בסין, מדיניות "הדלת הפתוחה" וההתנגדות למערב. - השלכות האימפריאליזם על סין. - מאפייני האימפריאליזם המערבי ביפן. - השלכות האימפריאליזם על יפן.

ב. יהודי צפון אפריקה נוכח האימפריאליזם הצרפתי (7 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שוויון, צדק ושייכות</p> <p>באיזו מידה שינוי במעמד החוקי של קבוצה מחזק שוויון וצדק, וכיצד הוא משפיע על תחושת השייכות שלה למדינה, לקהילה ולמסורת?</p> <p>מודרניזציה, מסורת</p> <p>מהו האיזון הראוי בין קידום תהליכי מודרניזציה, עיור ושינוי חברתי לבין שמירה על יציבות חברתית ועל זהות תרבותית ומסורתית?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על השינויים שחלו בחיי היהודים בצפון אפריקה בעקבות הכיבוש הקולוניאלי.</p> <p>-השוואה בין חיי הקהילות היהודיות לפני הכיבוש האירופי ולאחריו.</p> <p>חשיבה ביקורתית, אוריינות לשונית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע הקולוניאליזם האירופי על זהותם ומעמדם של יהודי צפון אפריקה?</p> <p>-בחינת השפעת החינוך האירופי והמודרניזציה על הקהילות היהודיות באזור.</p> <p>-כתיבה: המתח בין מסורת יהודית מקומית לבין השפעות תרבותיות אירופיות.</p> <p>-בחינת תפקידה של חברת כ"ח (Alliance) בתהליכי השינוי בקהילות היהודיות.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת קטעי מקור על חיי היהודים בצפון אפריקה והפקת מידע על תהליכי שינוי ומודרניזציה.</p> <p>-כתיבת יומן אישי של תלמיד בבית ספר של כ"ח המתאר את השינויים בחיי הקהילה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח צילומים, מפות ופרסומות מתקופת השלטון הקולוניאלי בצפון אפריקה.</p> <p>-יצירת "מפת השפעות" המציגה את השינויים בתחומי החינוך, התרבות והכלכלה בקהילות היהודיות.</p>	<p>1. השינויים בחברה היהודית בצפון אפריקה.</p> <p>- השינויים במעמד החוקי-משפטי של יהודי צפון אפריקה – לדוגמה חוק כרמייה באלג'יר.</p> <p>- תהליכי מודרניזציה ועיור בקרב יהודי צפון אפריקה, 1870 – 1920.</p>

מלחמת העולם הראשונה והשלכותיה (13 שעות)

א. הגורמים לפרוץ מלחמת העולם הראשונה (5 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>לאומיות, זהות</p> <p>-כיצד ניתן לאזן בין נאמנות לבעלי ברית לבין בחינה ביקורתית של השלכות ההחלטות המשותפות?</p> <p>-כיצד ניתן לאזן בין קידום אינטרסים לאומיים לבין אחריות כלפי הקהילה הבינלאומית?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על הגורמים לפרוץ מלחמת העולם הראשונה ועל מערכת הבריתות באירופה.</p> <p>-יצירת ציר זמן של האירועים המרכזיים שהובילו לפרוץ המלחמה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם מלחמת העולם הראשונה הייתה בלתי נמנעת?</p> <p>-נימוק הטענה: מלחמת העולם הראשונה הייתה בלתי נמנעת.</p> <p>-בחינת הקשר בין לאומיות, מירוץ חימוש ובריתות צבאיות לבין פרוץ המלחמה.</p> <p>-דיון בהשפעתן של בריתות מדיניות וצבאיות על יציבות בינלאומית.</p> <p>-השוואה בין מתחים בינלאומיים ערב מלחמת העולם הראשונה לבין מוקדי מתיחות בעולם כיום.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח מפות של אירופה ערב מלחמת העולם הראשונה וסימון מערכות הבריתות.</p> <p>-ניתוח קריקטורות פוליטיות המתארות את המתחים בין המעצמות.</p> <p>חשיבה יצירתית, חשיבה ביקורתית</p> <p>-סימולציה של ועידה בין נציגי המעצמות האירופיות בניסיון למנוע מלחמה.</p> <p>-בחינת נקודות מבט שונות של נציגי המעצמות האירופיות בניסיון למנוע מלחמה (סימולציה).</p>	<p>1. מערכת הבריתות וראשית המלחמה.</p> <p>- גרמניה ואוסטרו-הונגריה מול צרפת, בריטניה ורוסיה.</p> <p>- העדפת הנאמנות/המחויבות ללאום על פני הזדהות עם המעמד החברתי-כלכלי.</p>

ב. מאפייני מלחמת העולם הראשונה (4 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על חיי החיילים והאזרחים בתקופת מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את מאפייני מלחמת העולם הטוטלית והשפעתה על החברה והכלכלה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינתה מלחמת העולם הראשונה את חיי האזרחים ולא רק את חיי החיילים?</p> <p>-בחינת ההשפעות של המלחמה על כלכלה, תעשייה ותעמולה במדינות הלוחמות.</p> <p>-כתיבה: המתח בין צורכי המדינה בזמן מלחמה לבין זכויות וחיי האזרחים.</p> <p>-בחינת תפקידן של נשים ושל אוכלוסיות אזרחיות בתקופת המלחמה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח כרזות תעמולה, צילומים וקריקטורות מתקופת מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>-יצירת "מפת השפעות" המציגה את השפעות המלחמה על חיי היום-יום בעורף (אפשרות נוספת – יצירת אינפוגרפיקה).</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבינה מלאכותית לניתוח כרזות תעמולה ממלחמת העולם הראשונה וזיהוי המסרים והרגשות שהן ניסו לעורר.</p>	<p>1. מלחמת עולם טוטלית.</p> <p>- בחזית.</p> <p>- בעורף: גיוס כל המשאבים הכלכליים.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>יוזמה, סולידריות</p> <p>כיצד יוזמה קולקטיבית בזמן משבר לאומי יכולה לחזק את תחושת האחריות, השותפות והחוסן של החברה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על השפעת מלחמת העולם הראשונה על הכלכלה ועל חיי האזרחים בעורף. -יצירת תרשים המציג את השינויים במעמד הנשים בעקבות השתלבותן בעולם העבודה בזמן המלחמה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם מלחמת העולם הראשונה קידמה שינוי במעמד האישה? -בחינת הקשר בין צורכי המלחמה לבין שינויים חברתיים וכלכליים במדינות הלוחמות. -כתיבה: השפעת משברים ומלחמות על זכויות, תעסוקה ותפקידים חברתיים. -השוואה בין תפקידי נשים לפני המלחמה לבין תפקידיהן לאחריה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח כרזות ותצלומים המציגים נשים בעבודה בזמן מלחמת העולם הראשונה. -יצירת "מפת תפקידים" המציגה את תחומי העבודה החדשים שאליהם נכנסו נשים בתקופת המלחמה.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>כתיבת יומן אישי של אישה העובדת במפעל או בשירותים ציבוריים בזמן המלחמה.</p>	<p>2. מרכזיות העורף במלחמה ומקומן המכריע של הנשים במשק הכלכלי המגויס.</p>
	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על מלחמת החפירות ועל תנאי החיים של החיילים בחזית. -יצירת תרשים המציג את מאפייני המלחמה ואת כלי הנשק החדשים במלחמה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינתה מלחמת החפירות את אופי הלחימה במלחמת העולם הראשונה? -בחינת הקשר בין התפתחות הטכנולוגיה לבין היקף ההרס והאבדות במלחמה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח צילומים, מפות וקטעי תעמולה המתארים את חיי החיילים בחפירות. -יצירת "מפת חזית" המציגה את קווי הלחימה המרכזיים במערב אירופה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבת מכתב של חייל מן החזית המתאר את תנאי החיים בחפירות ואת תחושותיו בזמן המלחמה.</p>	<p>3. מלחמת החפירות ומותם של מיליוני חיילים בחזית.</p> <p>אסטרטגיה במלחמה: כישלון מלחמת התנועה והתבססות מלחמת החפירות בחזית המערבית.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות, מוסריות</p> <p>מתי חדשנות טכנולוגית במלחמה מסייעת להשגת מטרות צבאיות, ומתי היא מחייבת בחינה מוסרית מחודשת בשל פגיעתה בחיי אדם?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על השפעת הטכנולוגיה החדשה על מהלך מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>-השוואה בין אמצעי לחימה מסורתיים לבין טכנולוגיות חדשות: טנקים, מטוסים, צוללות ולוחמה כימית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינתה הטכנולוגיה החדשה את אופי הלחימה ואת חוויית המלחמה?</p> <p>-בחינת הקשר בין פיתוחים טכנולוגיים לבין היקף ההרס והאבדות במלחמה.</p> <p>-דיון בסוגיות מוסריות הקשורות לשימוש בנשק כימי ובטכנולוגיות מלחמה חדשות.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח צילומים, כרזות ותרשימים של אמצעי הלחימה החדשים במלחמת העולם הראשונה.</p> <p>-יצירת "מפת חידושים" המציגה את השפעת הטכנולוגיה על שדה הקרב.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>כתיבת דיווח של חייל המתאר מפגש ראשון עם טנק, מטוס או מתקפת גז בחזית.</p>	<p>4. טכנולוגיה חדישה בשדה הקרב.</p> <p>צוללות, טנקים, מטוסים ולוחמה כימית.</p>
<p>נאמנות, זהות</p> <p>כיצד ניהול נאמנות כפולה בין קהילה למדינה משפיע על תחושת זהות?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>יצירת תרשים המציג את עמדות הצדדים השונים ביחס להשתתפות יהודים במלחמה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעה מלחמת העולם הראשונה על תחושת השייכות והזהות של יהודים במדינות אירופה?</p> <p>-בחינת המתח בין נאמנות למדינת הלאום לבין תחושת שייכות לעם היהודי.</p> <p>-דיון במושגים: נאמנות, זהות לאומית, מיעוטים וזכויות אזרח בזמן מלחמה.</p> <p>-השוואה בין מצבן של קבוצות מיעוט בתקופות מלחמה שונות.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת עדויות של חיילים יהודים מצבאות שונים והפקת מידע על תחושותיהם וחוויותיהם.</p> <p>-כתיבת מכתב של חייל יהודי המתלבט בין נאמנות למדינתו לבין תחושת זהות יהודית.</p>	<p>5. ההיבט היהודי.</p> <p>לחימה משני צדי המתרס – יהודים במבחן הנאמנות למדינתם ולעמם.</p>

ג. הסדרי השלום והשלכותיהם (4 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שלום, צדק וזכויות מיעוטים</p> <p>כיצד ניתן לממש את זכותם של עמים להגדרה עצמית בלי לפגוע בשלום, ביציבות ובזכויות של קבוצות אחרות?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על הסכמי השלום לאחר מלחמת העולם הראשונה ועל עקרונות ההגדרה העצמית.</p> <p>-השוואה בין מטרות המעצמות המנצחות לבין תוצאות הסכמי השלום.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם הסכמי השלום יצרו יציבות או הניחו את היסודות לעימותים עתידיים?</p> <p>-בחינת הקשר בין רעיון ההגדרה העצמית לבין הקמת מדינות לאום חדשות באירופה.</p> <p>-דיון במושגים: גבולות, לאומיות, הגדרה עצמית ומיעוטים לאומיים.</p> <p>-בחינת הקשיים שנוצרו במדינות שבהן חיו קבוצות לאומיות שונות.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח מפות: השוואה בין מפת אירופה לפני מלחמת העולם הראשונה ולאחריה.</p> <p>-יצירת "מפת שינויים" המציגה מדינות חדשות וגבולות שהשתנו בעקבות הסכמי השלום.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>-סימולציה של ועידת שלום שבה תלמידים מייצגים מדינות שונות ודנים בקביעת גבולות חדשים באירופה.</p> <p>-בחינת נקודות מבט שונות של מדינות שונות בקביעת גבולות חדשים באירופה (סימולציה של ועידת שלום).</p>	<p>1. הסכמי השלום וההכרה בזכות להגדרה עצמית.</p>
	<p>אוריינות מידע</p> <p>ניתוח מקורות היסטוריים על מצבן של קהילות יהודיות לאחר מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעו השינויים המדיניים באירופה על חיי היהודים כמיעוט לאומי?</p> <p>-בחינת הקשר בין זכויות מיעוטים לבין מדינות הלאום החדשות באירופה.</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מהם הקשיים של מיעוטים החיים במדינות לאום חדשות?</p> <p>-בחינת השפעת הלאומיות על היחס למיעוטים באירופה בין שתי מלחמות העולם.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח מפות: סימון אזורי מיעוטים לאומיים במדינות אירופה לאחר מלחמת העולם הראשונה.</p>	<p>2. זכויות מיעוטים וההכרה ביהודים כמיעוט לאומי.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>יציבות ושלום בינלאומי, כיבוד זכויות של עמים וקבוצות</p> <p>כיצד ניתן לבנות סדר עולמי יציב וצודק לאחר מלחמה, כאשר החלטות מדיניות והבטחות בינלאומיות יוצרות מתחים בין עמים וקבוצות?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על סדר עולמי לאחר מלחמת העולם הראשונה ועל הקמת חבר הלאומים.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את מטרות חבר הלאומים ואת דרכי הפעולה שלו לשמירה על שלום עולמי.</p> <p>-ניתוח הצהרת בלפור וזיהוי קשיים בניסוחה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם חבר הלאומים היה יכול למנוע מלחמות בעתיד?</p> <p>-נימוק הטענה: חבר הלאומים היה יכול למנוע מלחמות בעתיד.</p> <p>-בחינת הקשיים שניצבו בפני הניסיון ליצור שיתוף פעולה בינלאומי לאחר המלחמה. דיון במושגים: שלום עולמי, ביטחון קולקטיבי ושיתוף פעולה בין מדינות.</p> <p>-השוואה בין חבר הלאומים לבין ארגונים בינלאומיים כיום.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את ההבדלים בין הצהרת בלפור, הסכמי סייקס-פיקו וההבטחות לערבים.</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעו ההבטחות הסותרות של המעצמות על היחסים במזרח התיכון לאחר המלחמה?</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח קריקטורות ומפות פוליטיות המתארות את הסדר העולמי החדש לאחר המלחמה.</p> <p>-יצירת "מפת קשרים" המציגה את היחסים בין המדינות המנצחות לאחר המלחמה.</p>	<p>3. סדר עולמי לאחר המלחמה</p> <p>- הבטחות סותרות של בריטניה וצרפת במזרח התיכון: מכתבי מק-מהון, הסכם סייקס-פיקו, הצהרת בלפור.¹²</p> <p>- הקמת חבר הלאומים והניסיון לייצוב היחסים הבין-לאומיים.</p>

¹² הצהרת בלפור תילמד בהעמקה בחטיבה העליונה בנושא: "הלאומיות בישראל ובעמים עד 1920 – ראשית הדרך". תשפ"ז - 2027

בין שלום למלחמה (12 שעות)

א. מדינות דמוקרטיות אל מול משברים חברתיים, כלכליים ותרבותיים (6 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>חירות, אחריות שלטונית</p> <p>כיצד יכולה דמוקרטיה להתמודד עם משברים כלכליים וחברתיים בלי לוותר על חירות, שוויון ושלטון החוק?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על התמודדות בריטניה, צרפת וארצות הברית עם המשבר הכלכלי של שנות ה-30.</p> <p>-השוואה בין דרכי ההתמודדות של המדינות השונות עם האבטלה והמשבר הכלכלי.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע המשבר הכלכלי על יציבות המשטרים הדמוקרטיים?</p> <p>-בחינת היתרונות והקשיים של דמוקרטיה בתקופות של משבר כלכלי וחברתי.</p> <p>-השוואה בין דרכי ההתמודדות של מדינות דמוקרטיות עם משברים בעבר ובהווה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח כרזות, קריקטורות ותצלומים מתקופת השפל הגדול בארצות הברית ובאירופה.</p> <p>-יצירת "מפת השפעות" המציגה את השפעות המשבר הכלכלי על החברה והפוליטיקה.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבת כתבת עיתון מנקודת מבט של אזרח המתמודד עם אבטלה ומשבר כלכלי בשנות ה-30.</p>	<p>1. דמוקרטיה שעמדו במבחן¹³</p> <p>בריטניה וצרפת</p> <p>ההתמודדות עם הקשיים בעקבות מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>ארצות-הברית</p> <p>השגשוג של שנות ה-20, מגמת הבדלנות, המשבר הכלכלי והשלכותיו על אירופה והניו-דיל.</p>

¹³ יש לבחור דמוקרטיה אחת שעמדה במבחן ודמוקרטיה אחת שקרסה.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות אזרחית, סולידריות</p> <p>- כיצד סולידריות חברתית מסייעת בהתמודדות עם קשיים כלכליים, וכיצד פירוד וחוסר שיתוף פעולה עלולים להחריף את המשבר?</p> <p>- כיצד מנהיגות שקולה יכולה לאזן בין צרכים כלכליים לבין ערכים דמוקרטיים גם בעתות משבר?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על הקשיים של דמוקרטיות חדשות בפולין ובאיטליה לאחר מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את מאפייני המשטר הדמוקרטי לעומת המשטר הפשיסטי באיטליה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע פנו מדינות מסוימות באירופה למשטרים סמכותניים ופשיסטיים?</p> <p>-בחינת הקשר בין משבר כלכלי, חוסר יציבות פוליטית ועליית מוסוליני לשלטון.</p> <p>-דיון במושגים: פשיזם, סמכותנות, דמוקרטיה וזכויות מיעוטים.</p> <p>-השוואה בין ערכי הדמוקרטיה לבין מאפייני המשטר הפשיסטי באיטליה.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח כרזות ותעמולה פשיסטית מאיטליה של מוסוליני.</p> <p>-ניתוח מפות ותצלומים המתארים את אירופה בין שתי מלחמות העולם.</p>	<p>2. דמוקרטיות חדשות שקרסו פולין</p> <p>- הקשיים בתהליך גיבושה של פולין למדינה עצמאית ודמוקרטית (מדינה של מיעוטים לאומיים) היחס למיעוט היהודי.</p> <p>- הגורמים להתחזקות כוחות הימין והפיכת פולין למדינה בעלת משטר סמכותני.</p> <p>איטליה</p> <p>הגורמים להפיכת איטליה ממשטר דמוקרטי למשטר פשיסטי – מהלכי תפיסת השלטון על ידי מוסוליני.</p>
<p>חופש ביטוי, אחריות</p> <p>כיצד יכולה אמנות לבטא כאב, ביקורת או מצוקה חברתית, בלי לוותר על אחריות כלפי הקהל והחברה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות על תרבות ההמונים והבילוי בשנות ה-20 וה-30.</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על תחושות הפסימיזם והמשבר החברתי לאחר מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעו המלחמה והמשברים על תחושת הביטחון והאמון של בני האדם בעתיד?</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד שינתה תרבות ההמונים את חיי היום-יום והפנאי?</p> <p>-ניתוח פרסומות, כרזות ותצלומים מתקופת תרבות ההמונים.</p> <p>-השוואה בין תרבות ההמונים בתקופה לבין תרבות הרשתות החברתיות כיום.</p>	<p>3. הפסימיזם החברתי וביטוייו בתחומי האמנות השונים.</p>

ב. משטר טוטליטרי בעקבות מהפכה - ברית המועצות (6 שעות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות חברתית, זכויות הפרט</p> <p>באיזו מידה מהפכה המבקשת לקדם שוויון וצדק חברתי רשאית להגביל זכויות אישיות, חירות פוליטית וקניין פרטי בשם טובת הכלל?</p>	<p>יחידת הוראה מקוונת</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על רעיונותיו של לנין ועל עקרונות המשטר הקומוניסטי בברית-המועצות.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את מאפייני המשטר הטוטליטרי בברית-המועצות בשנות ה-20 וה-30.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השתמש המשטר הקומוניסטי בתעמולה ובפיקוח כדי לחזק את שלטונו?</p> <p>-בחינת הקשר בין אידיאולוגיה קומוניסטית לבין פגיעה בזכויות וחירויות הפרט.</p> <p>-השוואה בין משטר דמוקרטי לבין משטר טוטליטרי מבחינת זכויות האזרח וחופש הביטוי.</p> <p>-דיון במושגים: תעמולה, פולחן אישיות, שלטון יחיד ופיקוח מדינתי.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח כרזות תעמולה סובייטיות וזיהוי המסרים שהמשטר ביקש להעביר לציבור.</p> <p>-יצירת "מפת שליטה" המציגה כיצד המשטר פיקח על החברה, החינוך והתקשורת.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בבינה מלאכותית לניתוח מסרי תעמולה מהמשטר הסובייטי, תוך זיהוי מניפולציות והבחנה בין מידע עובדתי לבין תעמולה אידיאולוגית.</p>	<p>1. מהפכת אוקטובר 1917</p> <p>-הסיבות והנסיבות למהפכת אוקטובר</p> <p>-ניסיונותיהם של לנין וסטאלין לעצב משטר וחברה קומוניסטיים בבריה"מ בשנות ה-20 וה-30.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות, שייכות, שוויון זכויות</p> <p>כיצד מדיניות שלטונית משפיעה על זהות ועל תחושת השייכות של מיעוטים בחברה?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על מצבם של היהודים בברית-המועצות ועל יחס המשטר הסובייטי לדת וללאומיות.</p> <p>-יצירת טבלה המשווה בין מעמד היהודים בברית-המועצות לבין מצבם במדינות אירופה אחרות בתקופה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעה האידיאולוגיה הקומוניסטית על חיי היהודים ועל זהותם?</p> <p>-בחינת המתח בין השתלבות במשטר הקומוניסטי לבין שמירה על זהות יהודית ודתית.</p> <p>-דיון במושגים: חופש דת, מיעוטים לאומיים, שוויון פורמלי ופיקוח מדינתי.</p> <p>-בחינת יחס המשטר הסובייטי לקבוצות מיעוט ולביטויי דת ולאום.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>-קריאת עדויות של יהודים בברית-המועצות והפקת מידע על חיי היום-יום בתקופה.</p> <p>-כתיבת יומן אישי מנקודת מבט של צעיר יהודי החי תחת המשטר הקומוניסטי.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>ניתוח כרזות ותעמולה סובייטית המתייחסות לעבודה, לאזרחות ולזהות קולקטיבית.</p>	<p>2. מעורבות היהודים במהפכה, מעמדם בברית המועצות ויחס המשטר אליהם (עד מלחמת העולם השנייה).</p>

ג. מלחמת האזרחים בספרד כמקרה מבחן להתערערות השלום העולמי (נושא רשות)

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>פלורליזם, אחריות ציבורית</p> <p>מתי מחלוקת פוליטית וחברתית היא ביטוי לגיטימי לריבוי דעות, ומתי היא הופכת לפילוג המאיים על יציבותה ועל חוסנה של חברה?</p> <p>סולידריות ואחריות בינלאומית</p> <p>מתי מאבק המתרחש במדינה אחת הופך לסוגיה מוסרית המחייבת מעורבות, סולידריות או התגייסות של אנשים ממדינות אחרות?</p> <p>עצמאות, אחריות בינלאומית</p> <p>מהו האיזון הראוי בין סיוע בינלאומי לעם הנתון במאבק לבין שמירה על עצמאותו ועל זכותו לקבוע את עתידו בעצמו?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים על מלחמת האזרחים בספרד ועל הכוחות הפוליטיים והאידיאולוגיים שפעלו בה.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את המחנות המרכזיים במלחמה ואת התמיכה שקיבלו ממדינות שונות.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: מדוע נתפסה מלחמת האזרחים בספרד כמאבק בין דמוקרטיה לטוטליטריות?</p> <p>-בחינת הקשר בין אידיאולוגיות קיצוניות לבין אלימות פוליטית ומלחמת אזרחים.</p> <p>-דיון במושגים: פשיזם, קומוניזם, דמוקרטיה, מלחמת אזרחים והתערבות בינלאומית.</p> <p>-בחינת השפעתן של מעצמות אירופה על המלחמה בספרד.</p> <p>אוריינות חזותית</p> <p>-ניתוח כרזות תעמולה ותצלומים ממלחמת האזרחים בספרד.</p> <p>-יצירת "מפת מעורבות" המציגה אילו מדינות תמכו בכל אחד מן הצדדים.</p>	<p>1. מלחמת האזרחים בספרד: "חזרה כללית לקראת המלחמה העולמית".</p> <p>- הגורמים למלחמה והצדדים הלוחמים.</p> <p>- הסיבות למעורבות הבין-לאומית במלחמה, ולהתגייסות מתנדבים רבים ממדינות שונות.</p>

חטיבה עליונה

נושאי לימוד בהוראה – הערכה חלופית

במסגרת ההערכה החלופית יבחר צוות המורים (או מורה יחיד) נושא אחד מבין הנושאים המוצעים בפרקי הלימוד המעודכנים ויבצע בו תהליך של למידה והערכה חלופיים. הנושאים המוצעים הם:

מבית לאומי למדינה בדרך – ארץ ישראל בין מלחמות עולם

או

סוגיות בתולדות מדינת ישראל בעשורים - השלישי, הרביעי, והחמישי

הבחירה תיעשה מתוך כלל הנושאים המסומנים בתוכנית כמתאימים להערכה חלופית, תוך התאמה להקשר הבית-ספרי, למאפייני התלמידים ולשיקולים פדגוגיים. תהליך ההערכה החלופית יכלול:

- עיסוק במוקדי הידע המרכזיים של הנושא הנבחר
- פיתוח מיומנויות היסטוריות בהתאם למפורט בתוכנית¹⁴
- התייחסות לסוגיות ערכיות העולות מן הנושא.

בנושאים שבהם מצוין כי הם מיועדים בשלב זה להערכה חלופית בלבד, יישמר מעמדם זה עד להודעה אחרת. בהמשך תיבחן האפשרות לשלבם גם במסגרת ההערכה החיצונית, בהתאם לניסיון המצטבר ולהתאמת חומרי הלימוד.

¹⁴ מומלץ לעסוק במיומנויות אלה: קישור

מבית לאומי למדינה בדרך - ארץ ישראל בין מלחמות עולם (20 שעות)

על צוות ההוראה לבחור שלושה נושאים לפחות.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זכויות לאומיות, כבוד לזכויות של קבוצות אחרות</p> <p>באיזו מידה הכרה בינלאומית בזכותו של עם לבית לאומי מקדמת צדק היסטורי והגדרה עצמית, ומתי היא עלולה ליצור מתחים עם זכויותיהן ושאיפותיהן של קבוצות אחרות באותו מרחב?</p>	<p>אוריינות מידע</p> <p>-ניתוח מסמכים היסטוריים ובהם החלטות סן רמו, כתב המנדט והחלטות חבר הלאומים תוך זיהוי מטרות, אינטרסים והקשר היסטורי.</p> <p>-יצירת תרשים המציג את שלבי עיצוב המסגרת המדינית להקמת הבית הלאומי היהודי.</p> <p>חשיבה ביקורתית, אוריינות לשונית</p> <p>-בחינת משמעותם ההיסטורית של סן רמו וכתב המנדט עבור התנועה הציונית ועבור תושבי הארץ הערבים.</p> <p>-כתיבה: האם כתב המנדט ביטא מחויבות בריטית לציונות או ניסיון לאזן בין אינטרסים סותרים? (כתיבת נייר עמדה)</p> <p>אוריינות גלובלית</p> <p>-בחינת השפעת הסדר העולמי לאחר מלחמת העולם הראשונה על עיצוב המזרח התיכון ומעמדה של ארץ-ישראל.</p> <p>-ניתוח יחסי הגומלין בין המעצמות, חבר הלאומים והתנועה הציונית.</p>	<p>1. המסגרת המדינית והתהוות הבית הלאומי.</p> <p>- סן רמו, סוור (1920)</p> <p>- חבר הלאומים (1922)</p> <p>- עקרונות כתב המנדט</p>
<p>ציונות, יוזמה ואחריות לאומית</p> <p>מתי עלייה לארץ והשקעת משאבים בה הופכות מבחירה אישית למעשה של אחריות לאומית ושותפות בבניית עתיד משותף?</p>	<p>אוריינות לשונית</p> <p>-ניתוח מקורות היסטוריים העוסקים בגלי העלייה ובהתפתחות היישוב היהודי תוך זיהוי גורמי דחיפה ומשיכה.</p> <p>-בחינת תיאורים, כרזות ועדויות של עולים לצורך הבנת חוויית העלייה והמפגש עם המציאות בארץ-ישראל.</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-יצירת ציר זמן המתאר את גלי העלייה והשפעתם על התפתחות היישוב היהודי בארץ-ישראל.</p> <p>-ניתוח מפות המציגות את התפשטות ההתיישבות היהודית והקמת יישובים חדשים בתקופת המנדט.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-בחינת תרומתם של גלי העלייה לבניין החברה, הכלכלה והתרבות בארץ-ישראל לצד הקשיים והמתחים שנוצרו בעקבותיהם.</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעו העליות על עיצוב דמותו של היישוב היהודי בארץ-ישראל?</p>	<p>2. העלייה ובניית החברה היהודית בארץ.</p> <p>גלי העלייה בין מלחמות העולם והשפעתם על התפתחות היישוב.</p> <p>- היקף העלייה</p> <p>- הקשר בין הגעת הון יהודי לארץ-ישראל והגידול במספר העולים ופיתוח הארץ.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>עבודה, שייכות, זהות חברתית</p> <p>באיזו מידה עבודה חקלאית, עירונית ויצרנית מעצבת לא רק כלכלה ותשתיות, אלא גם תחושת שייכות, זהות וחזון חברתי?</p>	<p>אוריינות לשונית</p> <p>-ניתוח כרזות, תצלומים ועדויות העוסקים בהתיישבות העירונית והכפרית ובתרומתם לבניין הבית הלאומי.</p> <p>-בחינת תיאורים של חיי היום-יום ביישובים העירוניים והחקלאיים לצורך הבנת עיצוב החברה העברית בארץ-ישראל.</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-השוואה בין מאפייני ההתיישבות העירונית והכפרית: תעסוקה, אורח חיים, תרומה כלכלית ואתגרים מרכזיים.</p> <p>-ניתוח מפות ותצלומים היסטוריים לזיהוי מוקדי ההתיישבות והתפתחות ענפי הכלכלה בארץ-ישראל.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-בחינת תרומת ההתיישבות החקלאית, העירונית והתעשייתית להתפתחות הכלכלה והחברה בארץ-ישראל.</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: איזה דגם התיישבות תרם יותר לבניין הבית הלאומי – העירוני או הכפרי? נמקו באמצעות מקורות היסטוריים.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בכלי בינה מלאכותית לצורך ניתוח תצלומים היסטוריים או יצירת מפת מושגים המציגה את הקשרים בין העליות, ההתיישבות ופיתוח הכלכלה בארץ ישראל.</p>	<p>3. תרומת ההתיישבות בעיר ובכפר לבניין הבית הלאומי.</p> <p>- התפלגות האוכלוסייה היהודית לפי צורות התיישבות.</p> <p>- חשיבותה של ההתיישבות החקלאית, בעיקר זו השיתופית, ביצירת הנוכחות היהודית בארץ-ישראל.</p> <p>- חשיבותה של ההתיישבות העירונית לפיתוח הכלכלה (תעשייה ומסחר) והתרבות העברית.</p> <p>- תרומת ההון הפרטי וההון הלאומי לבניין הבית הלאומי.</p>
<p>פלורליזם, לכידות לאומית</p> <p>כיצד ניתן לאפשר ריבוי דעות ומחלוקות פוליטיות בתוך תנועה לאומית, בלי לפגוע בלכידות, בשותפות וביכולת לפעול למען מטרות משותפות?</p> <p>כוח צבאי וסמכות אזרחית</p> <p>מדוע חשוב שכוח צבאי יהיה כפוף להנהגה אזרחית נבחרת, ומה עלול לקרות כאשר קבוצות חמושות פועלות מחוץ לסמכות הציבורית המוסכמת?</p>	<p>אוריינות לשונית</p> <p>-ניתוח כרזות, נאומים ועדויות העוסקים במוסדות הלאומיים ובארגוני המגן בתקופת היישוב.</p> <p>-בחינת מקורות היסטוריים המתארים את תפיסת ה"הגנה העצמית" והשפעתה על עיצוב החברה היהודית בארץ-ישראל.</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-יצירת תרשים המציג את הקשרים בין מוסדות היישוב, ארגוני המגן והנהגת היישוב בתקופת המנדט.</p> <p>-עבודה עם ציר זמן המתאר את התפתחות ארגוני המגן המרכזיים בארץ-ישראל.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיע המעבר מהגנה פסיבית להגנה אקטיבית על עיצוב היישוב היהודי בארץ-ישראל?</p> <p>-בחינת תרומתם של ארגוני המגן לבניין הבית הלאומי לצד המחלוקות והאתגרים שעוררה פעילותם.</p>	<p>4. מוסדות וארגונים מרכזיים ביישוב.</p> <p>- מוסדות שלטון שנבחרים בשיטה דמוקרטית: הקונגרס הציוני, הנהלת הסוכנות היהודית, אספת הנבחרים והוועד הלאומי.</p> <p>- ההגנה: זרוע צבאית הכפופה להנהגה אזרחית נבחרת.</p> <p>- המפלגה הרוויזיוניסטית.</p> <p>- המשמעות של פרישת הרוויזיוניסטים והקמת אצ"ל: זרוע צבאית שאינה כפופה להנהגה הציונית הנבחרת.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>ביטחון, אחריות מוסרית</p> <p>כיצד ניתן לאזן בין שאיפות לאומיות מתנגשות, ביטחון הקהילות והכרה בזכויות הצד האחר במציאות של סכסוך מתמשך?</p>	<p>אוריינות לשונית</p> <p>-ניתוח כרזות, עדויות ועיתונות התקופה העוסקות במאורעות ובמרד הערבי לצורך הבנת נקודות מבט שונות על האירועים. בחינת תיאורים של חיי היום-יום בתקופת המאורעות והמרד והשפעתם על היחסים בין יהודים לערבים בארץ-ישראל.</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-יצירת ציר זמן המתאר את המאורעות המרכזיים בשנים 1920–1929 ואת שלבי המרד הערבי הגדול. ניתוח מפות המציגות מוקדי עימות, יישובים שנפגעו ודרכי ההתמודדות של היישוב היהודי.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-בחינת הגורמים למאורעות ולמרד הערבי תוך הבחנה בין גורמים פוליטיים, לאומיים, דתיים וכלכליים. גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: כיצד השפיעו המאורעות והמרד הערבי על עיצוב מדיניות הביטחון וההתיישבות של היישוב היהודי? ניתוח השפעת המאורעות והמרד הערבי על עיצוב מדיניות הביטחון וההתיישבות של היישוב היהודי, תוך בחינת קשרי סיבה ותוצאה וגיבוש עמדה מנומקת המבוססת על מקורות היסטוריים.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בכלי בינה מלאכותית לצורך השוואת סיקור אירועי המאורעות בעיתונות יהודית, ערבית ובריטית וזיהוי הבדלים בנרטיבים ובשפה.</p>	<p>5. הסכסוך היהודי-ערבי: גורמים והתפתחות.</p> <p>- מוקדי מחלוקת.</p> <p>- מאורעות 1920, 1921 ו-1929.</p> <p>- תל-חי.</p> <p>- המרד הערבי/מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט (1936-1939): גורמים, מהלך והשלכות.</p>
<p>אחריות שלטונית, צדק</p> <p>מהי אחריותו של שלטון זר לעצב מדיניות הוגנת, יציבה ואמינה כלפי קבוצות לאומיות שונות החיות באותו מרחב?</p>	<p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>-ניתוח קטעים מתוך הספרים הלבנים וועדות החקירה הבריטיות לצורך זיהוי מטרות המדיניות הבריטית והשינויים שחלו בה לאורך תקופת המנדט. בחינת נאומים, כרזות ועדויות של הנהגת היישוב ביחס למדיניות הבריטית ולהגבלות על העלייה וההתיישבות.</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-השוואה בין הספר הלבן של 1922, 1930 ו-1939 מבחינת העלייה, ההתיישבות והיחס לבית הלאומי היהודי. ניתוח מפות ותצלומים היסטוריים להבנת תוכניות החלוקה והצעות הפתרון לסכסוך בארץ-ישראל.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-בחינת הגורמים לשינויים במדיניות הבריטית בארץ-ישראל והשפעתם על היישוב היהודי והחברה הערבית.</p> <p>אוריינות גלובלית</p> <p>ניתוח הקשר בין תהליכים בינלאומיים, אינטרסים בריטיים והתפתחויות במזרח התיכון לבין עיצוב המדיניות הבריטית בארץ-ישראל.</p>	<p>6. המדיניות הבריטית והשלכותיה.</p> <p>- ועדות (שו, פיל, וודהד).</p> <p>- תוכניות החלוקה – הצעות השונות לחלוקת הארץ.</p> <p>- הספרים הלבנים (1922, 1930, 1939).</p> <p>- הסיבות הבין-לאומיות, האזריות והמקומיות לשינויים במדיניות הבריטית.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>פשרה, חזון</p> <p>מתי פשרה מדינית היא ביטוי לאחריות ולראייה מפוכחת של המציאות, ומתי היא נתפסת כוויתור על חזון, זהות וזכויות לאומיות?</p> <p>ביטחון, אחריות מוסרית</p> <p>כיצד חברה הנמצאת במאבק על עתידה יכולה לקבל הכרעות ביטחוניות ומדיניות קשות, בלי לוותר על אחריות מוסרית, אחדות פנימית וכבוד למחלוקת?</p>	<p>אוריינות לשונית</p> <p>-ניתוח כרזות, נאומים ועדויות העוסקים בהבלגה, בפולמוס החלוקה וביחסי היישוב עם בריטניה בתקופת המנדט.</p> <p>-כתיבת טיעון: שאלת היחס לתוכנית החלוקה או למדיניות ההבלגה תוך שימוש במקורות היסטוריים.</p> <p>-כתיבת טיעון: ה"סזון": האם שיתוף הפעולה של הנהגת היישוב עם הבריטים נגד האצ"ל והלח"י היה צעד הכרחי או פגיעה במאבק הלאומי, תוך הסתמכות על מקורות ועדויות מן התקופה.</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>-יצירת ציר זמן המתאר את שלבי המאבק המדיני והביטחוני של היישוב היהודי בארץ-ישראל.</p> <p>-ניתוח מפות ותצלומים היסטוריים להבנת משמעותם של חומה ומגדל, ההעפלה ומעבר למאבק.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>-בחינת הגורמים לפולמוס החלוקה ולמדיניות ההבלגה והערכת השפעתם על הנהגת היישוב.</p> <p>-גיבוש עמדה מנומקת בשאלה: האם מדיניות ההבלגה הייתה הדרך הנכונה להתמודדות עם אירועי התקופה?</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>שימוש בכלי בינה מלאכותית לצורך השוואת עמדות של מנהיגים וארגונים שונים ביישוב סביב שאלת המאבק בבריטים והיחס לתוכנית החלוקה.</p>	<p>7. דילמות והכרעות ביישוב.</p> <ul style="list-style-type: none"> - הבלגה מול תגובה. - פולמוס החלוקה. - חומה ומגדל. - הסזון. - מעבר למאבק.

סוגיות בתולדות מדינת ישראל בעשורים - השלישי, הרביעי, והחמישי (20 שעות)

על צוות ההוראה לבחור שלושה נושאים לפחות.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>דמוקרטיה, לכידות חברתית</p> <p>כיצד חילופי שלטון בחברה דמוקרטית יכולים לבטא תיקון, ייצוג ושינוי חברתי, ובה בעת להציב אתגר של שמירה על אמון, לכידות וכבוד הדדי בין קבוצות שונות?</p>	<p>אוריינות לשונית</p> <ul style="list-style-type: none"> - קריאת קטע מספר לימוד או מקור היסטורי וזיהוי הרעיון המרכזי והמושגים המרכזיים. - כתיבת פסקה המסבירה אירוע היסטורי. - הגדת נושא תוך שימוש במושגים היסטוריים רלוונטיים. <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - קריאה והערכת מקורות: ניתוח מקור היסטורי (מסמך, כרזה או תמונה): מי יצר אותו, מתי ולשם מה. - השוואה בין שני מקורות המתארים אותו אירוע וזיהוי דמיון ושוני ביניהם. - בניית טבלה המרכזת מידע ממספר מקורות שונים. - יצירת ציר זמן או מפת מושגים המסכמים את המידע שנלמד. <p>חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בניית מפת גורמים לאירוע היסטורי והבחנה בין גורמים ארוכי טווח לבין גורמים מידיים. - זיהוי ההבדל בין תיאור עובדתי לבין פרשנות במקור היסטורי. - השוואה בין שני הסברים אפשריים לאירוע היסטורי ובחינת נקודות החוזק של כל הסבר. - ניסוח טיעון היסטורי קצר הכולל טענה וראיות התומכות בה. <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - פיתוח פרשנות היסטורית: כתיבת מכתב מנקודת מבט של אדם שחי בתקופה הנלמדת. - יצירת כרזה, תרשים או אינפוגרפיקה המסבירים תהליך היסטורי. - בניית ציר זמן הממחיש את התפתחות האירועים המרכזיים. - העלאת שאלות חדשות לחקירה היסטורית בעקבות הלימוד. 	<p>1. המהפך הפוליטי (1977).</p> <ul style="list-style-type: none"> - גורמים לירידת כוחו של המערך: השפעת מלחמת יום הכיפורים; תהליכי שינוי דמוגרפיים, חברתיים ותרבותיים; שינויים במפה הפוליטית. - בחירות 1977 והקמת ממשלת בגין הראשונה.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>חופש ביטוי, לכידות חברתית</p> <p>כיצד יכולה חברה דמוקרטית לנהל מחלוקת ציבורית על מלחמה, בלי לפגוע בלכידות החברתית, בכבוד לחיילים ובזכות לביקורת?</p>	<p>אוריינות לשונית</p> <ul style="list-style-type: none"> - קריאת קטע מספר לימוד או מקור היסטורי העוסק ברקע למלחמה וזיהוי הרעיונות המרכזיים. - כתיבת פסקה המסבירה את הגורמים לפרוץ המלחמה תוך שימוש במושגים היסטוריים. - ניסוח טיעון היסטורי: מה היו הגורמים המרכזיים לפרוץ המלחמה? <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - ניתוח מפה המתארת את אזור הלחימה ואת התקדמות הכוחות. - קריאת מקור היסטורי או עדות מן התקופה וזיהוי נקודת המבט של הכותב. - הצלבת מידע ממספר מקורות שונים על מהלך המלחמה. <p>חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בניית מפת גורמים לפרוץ המלחמה (גורמים אזוריים, ביטחוניים ובינלאומיים). - הבחנה בין גורמים ארוכי טווח לבין אירועים שהיוו טריגר לפרוץ המלחמה. - בחינת ההבדלים בין מטרות המלחמה לבין תוצאותיה בפועל. <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <ul style="list-style-type: none"> - כתיבת מכתב של אדם החי בישראל בתקופת המלחמה המתאר את המציאות באותה תקופה. - יצירת ציר זמן של האירועים המרכזיים במלחמה. - בניית תרשים המתאר את שלבי המלחמה ואת האירועים המרכזיים בה. 	<p>2. מלחמת לבנון הראשונה.</p> <ul style="list-style-type: none"> - מקומה של לבנון בתפיסת הביטחון של ישראל. - הגורמים לפרוץ המלחמה: מצבה של לבנון ערב המלחמה (ארגוני הטרור הפלסטיניים, מלחמת אזרחים). - פרוץ המלחמה: נסיבות לפרוץ המלחמה ביוני 1982 - אירועים מרכזיים במלחמה. - תוצאות המלחמה והשפעתה על ישראל והמזרח התיכון. - המלחמה והחברה הישראלית.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מניעת אלימות, דיאלוג</p> <p>כיצד יכולה קבוצה לבטא מצוקה, מחאה ודרישה לשינוי בדרכים אחראיות ולגיטימיות, בלי לפנות לאלימות הפוגעת בחיי אדם ובאפשרות לדיאלוג?</p>	<p>אוריינות לשונית</p> <ul style="list-style-type: none"> - קריאת קטע מספר לימוד או מקור היסטורי העוסק ברקע לאינתיפאדה וזיהוי הרעיונות המרכזיים. - הסבר לגורמים לפרוץ האינתיפאדה תוך שימוש במושגים היסטוריים. - ניסוח טיעון היסטורי: מהם הגורמים המרכזיים לפרוץ האינתיפאדה? <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - ניתוח מקור היסטורי מן התקופה (ידיעה עיתונאית, מסמך או עדות) - זיהוי נקודת המבט של הכותב ומטרת המקור. - הצלבת מידע ממספר מקורות שונים על האירועים. <p>חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בניית מפת גורמים לפרוץ האינתיפאדה (גורמים פוליטיים, חברתיים ואזוריים). - הבחנה בין גורמים ארוכי טווח לבין אירועים שהיוו טריגר לפרוץ ההתקוממות. - בחינת ההבדלים בין הגורמים לפרוץ האירועים לבין התפתחותם בהמשך. - השוואה בין המצב בשטחים לפני האינתיפאדה לבין המצב בתקופת האינתיפאדה. - השוואה בין דרכי פעולה שונות של גורמים המעורבים באירועים. <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <ul style="list-style-type: none"> - יצירת ציר זמן של האירועים המרכזיים במהלך האינתיפאדה. - בניית תרשים המתאר את שלבי האירועים ואת נקודות המפנה המרכזיות. 	<p>3. האינתיפאדה הראשונה.</p> <ul style="list-style-type: none"> - מבוא: ישראל והפלסטינים מ-1964 עד האינתיפאדה. - הגורמים לפרוץ האינתיפאדה. - מאפייני האינתיפאדה. - סיום האינתיפאדה והסכם אוסלו. - האינתיפאדה והזירה הבינלאומית (סוף המלחמה הקרה). - השפעת האינתיפאדה על החברה הישראלית.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות כלכלית, אחריות חברתית</p> <p>כיצד יכולה מדינה להתמודד עם משבר כלכלי חריף ולייצב את המשק, בלי לוותר על אחריות חברתית, הוגנות ואמון הציבור?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - קריאת גרף או טבלה המתארים את שיעורי האינפלציה בישראל בשנות ה-80 (דוגמה 1, דוגמה 2). - ניתוח מקור מידע מן התקופה (קטע עיתונות או נתונים כלכליים) וזיהוי המידע המרכזי – סרטון של כאן 11 - הצלבת מידע ממספר מקורות על מצב המשק בישראל לפני התוכנית הכלכלית. <p>חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בניית מפת גורמים למשבר הכלכלי (גורמים כלכליים, מדיניות ממשלתית ותהליכים במשק). - הבחנה בין גורמים שהובילו למשבר לבין צעדים שננקטו כדי להתמודד איתו. - זיהוי הקשר בין מדיניות כלכלית לבין השפעותיה על המשק והחברה. - השוואה בין מצב המשק בישראל לפני תוכנית הייצוב לבין מצבו לאחר יישומה. - השוואה בין מדיניות כלכלית בתקופות שונות והשפעתה על המשק. <p>אוריינות לשונית</p> <ul style="list-style-type: none"> - כתיבת טיעון: מטרת תוכנית ייצוב המשק. - ניסוח טיעון היסטורי: הגורמים המרכזיים לשינוי במצב הכלכלי בעקבות התוכנית לייצוב המשק. <p>חשיבה יצירתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בניית ציר זמן המתאר את שלבי המשבר הכלכלי ואת צעדי תוכנית הייצוב. - יצירת תרשים המציג את הקשר בין המשבר הכלכלי לבין השינויים במדיניות הכלכלית. 	<p>4. המשבר הכלכלי של שנות ה-80 ותוכנית ייצוב המשק.</p> <ul style="list-style-type: none"> - הגורמים למשבר: השפעת מלחמת יום הכיפורים; שינוי המדיניות הכלכלית. - ביטויי המשבר: היפר-אינפלציה; משבר מערכת הבנקאית. - תוכנית לייצוב המשק – מהי תוכנית לייצוב המשק; מה השינוי שיצרה במשק ובחברה הישראלית.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות משותפת, רב-תרבותיות</p> <p>כיצד יכולה מדינה לקלוט עולים מרקעים מגוונים באופן שמחזק שייכות וזהות משותפת, ובה בעת מכבד את תרבותם, ניסיונם ותרומתם הייחודית?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - קריאת גרפים וטבלאות המתארים את היקף העלייה לישראל בתקופות שונות. - ניתוח מקור היסטורי מן התקופה (כתבה, עדות או מסמך) המתאר את חוויית העלייה והקליטה. - הצלבת מידע ממספר מקורות על מאפייני העלייה ועל מדיניות הקליטה (ניתן לבצע השוואות לקליטת העולים בשנות ה-50 וה-60). - ניתוח מקורות מסוגים שונים (קטע עיתונות, עדות אישית או מקור תרבותי) המתארים חוויות של קבוצות שונות בחברה הישראלית, וזיהוי תפיסות שונות של זהות ותרבות. <p>חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בניית מפת גורמים לגלי העלייה לישראל (גורמים חברתיים, פוליטיים וכלכליים – גורמים דוחפים וגורמים מושכים). - הבחנה בין גורמים לעלייה לבין גורמים שהשפיעו על אופן הקליטה בישראל. - בחינת הקשר בין מדיניות הקליטה לבין השינויים שחלו בחברה ובמשק. - השוואה בין מאפייני העלייה מארצות שונות ובין דרכי הקליטה של קבוצות עולים שונות. - השוואה בין תקופות שונות של קליטת עלייה בישראל. - השוואה בין מדיניות כור-ההיתוך בעשורים הראשונים של המדינה לבין תפיסות הרב-תרבותיות שהתפתחו בהמשך. - השוואה בין מדינת ישראל בראשית המדינה למדינת ישראל בשנות ה-90 (כלכלה, חברה, פוליטיקה, מצב ביטחוני). <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> ניסוח טיעון היסטורי: השפעת גלי העלייה על החברה והכלכלה בישראל. <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <ul style="list-style-type: none"> - כתיבת מכתב מנקודת מבט של עולה חדש המתאר את תהליך הקליטה. - בניית ציר זמן של גלי העלייה המרכזיים בתקופה זו. - יצירת תרשים המתאר את השפעת העלייה על תחומים שונים בחברה הישראלית. 	<p>5. קליטת העלייה.</p> <ul style="list-style-type: none"> - מאפייני העלייה ואתגריה: ארצות המוצא (ברית המועצות, חבר העמים, אתיופיה); היקף העלייה; מאפייני העולים. - הגורמים לגלי העלייה השונים. - מאפייני הקליטה של גלי העלייה ושינוי שחל במדיניות הקליטה (מכור היתוך לרב-תרבותיות). - תרומתם של העולים למדינת ישראל.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שלום, פשרה, אחריות מדינית</p> <p>כיצד יכולה מדינה לקדם שלום עם מדינות שכנות באמצעות פשרה והכרה הדדית, בלי לוותר על ביטחון, אחריות לאומית ואמון הציבור?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - קריאת קטע מן הסכם השלום או מקור היסטורי מן התקופה וזיהוי עיקרי ההסכם. - ניתוח מקור היסטורי (נאום, מסמך או קטע עיתונות) המתאר את תהליך השלום. - הצלבת מידע ממספר מקורות על שלבי המשא ומתן. <p>חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בניית מפת גורמים שהובילו לחתימת הסכמי השלום (גורמים מדיניים, אזוריים ובינלאומיים). - הבחנה בין גורמים ארוכי טווח לבין אירועים שהובילו לפריצת הדרך המדינית. - זיהוי האינטרסים של הצדדים המעורבים בתהליך. - השוואה בין הסכם השלום עם מצרים לבין הסכם השלום עם ירדן מבחינת הרקע, התהליך והמשמעויות. - השוואה בין מצב היחסים בין המדינות לפני ההסכמים לבין מצבם לאחר ההסכמים. <p>אוריינות לשונית</p> <ul style="list-style-type: none"> - כתיבת פסקה המסבירה את משמעות הסכמי השלום למדינת ישראל. - ניסוח טיעון היסטורי: הגורמים המרכזיים שאפשרו את חתימת ההסכמים. <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <ul style="list-style-type: none"> - כתיבת מכתב של אדם החי בתקופת חתימת ההסכמים המתאר את האירועים מנקודת מבטו. - בניית ציר זמן של שלבי תהליך השלום. - יצירת תרשים המתאר את השלכות ההסכמים על היחסים בין המדינות. 	<p>6. הסכמי שלום (מצרים וירדן).</p> <p>מצרים:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הגורמים לחתימה על הסכם שלום עם מצרים: המלחמה הקרה; מלחמת יום הכיפורים; מדיניותם של סאדאת וממשלת ישראל. - תהליך השלום: ביקור סאדאת; קמפ-דוויד; עיקרי ההסכם. - השפעה של ההסכם על מדינת ישראל. <p>ירדן:</p> <ul style="list-style-type: none"> - רקע: יחסי ישראל-ירדן משנת 1947. - נסיבות שהובילו לחתימת ההסכם. - עיקרי ההסכם והשפעתו על מדינת ישראל.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>חופש ביטוי, מניעת אלימות</p> <p>כיצד ניתן לשמור על חופש ביטוי ומחלוקת פוליטית בחברה דמוקרטית, בלי לאפשר הסתה, דה-לגיטימציה או אלימות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - קריאת מקור מן התקופה (נאום, כתבה או עדות) וזיהוי המידע המרכזי. - ניתוח מקור היסטורי המתאר את האירועים סביב הרצח וזיהוי נקודת המבט של הכותב. <p>חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בניית מפת גורמים המתארת את הרקע חברתי והפוליטי לאירוע. - הבחנה בין הגורמים שהובילו לאירוע לבין השפעותיו על החברה. - זיהוי הקשר בין מתחים בחברה לבין התרחשות האירוע. <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>השוואה בין מצב החברה לפני האירוע לבין השינויים שחלו לאחריו.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <ul style="list-style-type: none"> - כתיבת פסקה המסבירה את משמעות האירוע עבור החברה הישראלית. - ניסוח טיעון היסטורי: השפעת האירוע על החברה בישראל. 	<p>7. רצח רבין.</p> <p>-הוויכוח בחברה הישראלית והקצנת השיח הפוליטי.</p> <p>-רצח רבין והשפעתו על החברה הישראלית.</p>

נושאים להערכה חיצונית

הלאומיות בישראל ובעמים ראשית הדרך עד 1920 (40 שעות)

א. מאפייני תופעת הלאומיות המודרנית והתנועה הלאומית באירופה במאה ה-19

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידיקטיות	ידע
<p>זהות קולקטיבית, לאומיות, כבוד לשונות</p> <p>באיזו מידה שפה, תרבות, זיכרון משותף וטריטוריה מחזקים תחושת שייכות ללאום, ומתי הם עלולים להדיר קבוצות שאינן שותפות לאותה זהות?</p> <p>לאומיות, סובלנות</p> <p>כיצד ניתן לטפח זהות לאומית וסולידריות בלי להפוך את הלאומיות למקור להדרה, עליונות או עימות בין עמים?</p>	<p>אוריינות מידע, אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>בירור משמעות המושג "לאומיות": התלמידים ינתחו מספר הגדרות למושג ויזהו את המרכיבים המרכזיים שבו (שפה, תרבות, זיכרון משותף, טריטוריה).</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>הבחנה בין המושגים "לאום", "לאומיות", "תנועה לאומית" ו"לאומיות" באמצעות בניית טבלה המבהירה את ההבדלים ביניהם.</p> <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>ניתוח מקור מן התקופה (לדוגמה מצע של תנועה לאומית, שיר (או הימנון) או כרזה לאומית) וזיהוי הרעיונות המרכזיים שהוא מבטא לגבי זהות לאומית.</p> <p>בחינת ההבדל בין צורות השתייכות קודמות (דת, קהילה מקומית, נאמנות לשושלת שלטונית) לבין רעיון הלאומיות שהתפתח במאה ה-19.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>יצירת מפת מושגים המציגה את הגורמים והמאפיינים המרכזיים של הלאומיות המודרנית.</p>	<p>1. הרקע לצמיחת הלאומיות המודרנית באירופה במאה ה-19.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידיקטיות	ידע
<p>זכויות עמים, יציבות מתי רעיונות של חירות, שוויון וזכויות עמים מקדמים תיקון חברתי ופוליטי, ומתי הם עלולים לערער סדר קיים וליצור מתחים חדשים.</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית סיבתיות היסטורית - מיון הגורמים לצמיחת הלאומיות לתחומים שונים: גורמים פוליטיים, רעיוניים, חברתיים וכלכליים. - בניית תרשים הממחיש את הקשרים בין הגורמים ואת תרומתם להתפתחות התנועות הלאומיות. - בניית מפת קשרים המראה כיצד רעיונות ההשכלה, המהפכה הצרפתית והשינויים החברתיים באירופה תרמו להתפתחות רעיון הלאומיות. אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית ניתוח קטעי מקור מן התקופה (לדוגמה נאום, שיר לאומי או טקסט פוליטי) וזיהוי הרעיונות המרכזיים שהוא מבטא לגבי הלאום והמדינה. חשיבה ביקורתית בחינת הגורמים שיצרו את התנאים להתפתחות הלאומיות והגורמים שפעלו כזרזים להתגבשות התנועות הלאומיות.</p>	<p>2. הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19.</p>
	<p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית חשיבה היסטורית - מיפוי מאפייני התנועות הלאומיות בתחומים שונים: רעיונות מרכזיים, דרכי פעולה, מוסדות ותנועות פוליטיות. - בניית תרשים הממחיש את הקשר בין הרעיון הלאומי לבין דרכי הפעולה שנבחרו למימושו. אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית - ניתוח מקור מן התקופה (כרזה, שיר לאומי או קטע נאום פוליטי) וזיהוי האמצעים שבהם נעשה שימוש כדי לעורר תחושת שייכות לאומית. - השוואה בין דרכי הפעולה של תנועות לאומיות שונות (פעילות פוליטית, פעילות תרבותית, מאבק דיפלומטי ולעיתים מאבק צבאי) והסקת מסקנות לגבי הדפוסים המשותפים. חשיבה ביקורתית כתיבת טעון: איזה סוג פעילות היה מרכזי במיוחד בהתפתחות התנועות הלאומיות – פעילות פוליטית, פעילות תרבותית או מאבק? נימוק הטענה באמצעות דוגמאות היסטוריות.</p>	<p>3. המאפיינים ודפוסי הפעילות של התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידיקטיות	ידע
<p>מנהיגות, שותפות</p> <p>באיזו מידה הצלחתו של מאבק לאומי היא אחריותם של מנהיגים בעלי חזון, ובאיזו מידה היא תלויה בשותפות הציבור ובתנאי התקופה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- ניתוח הקשר בין התנאים המדיניים והחברתיים במדינה הנבחרת לבין דרכי הפעולה של התנועה הלאומית (בחירת המצב הפוליטי והחברתי והשפעתו על האסטרטגיות שנבחרו).</p> <p>- מיפוי יחסי הגומלין בין גורמים שונים בתנועה: מנהיגים, קבוצות חברתיות, תנועות פוליטיות ואוכלוסיות תומכות.</p> <p>- יצירת תרשים המציג את הקשרים בין הגורמים השונים.</p> <p>אוריינות מידע</p> <p>- ניתוח מקור מן התקופה (כרזה, נאום או מסמך פוליטי) וזיהוי המסרים המרכזיים של התנועה הלאומית.</p> <p>- השוואה בין דרכי הפעולה של התנועה הנלמדת לבין הדפוסים הכלליים של תנועות לאומיות באירופה במאה ה-19.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>כתיבת טיעון: הגורמים המרכזיים להצלחתה או לכישלונה של התנועה הלאומית שנלמדה.</p>	<p>4. דפוסי הגשמה של תנועה לאומית אחת באירופה במאה ה-19.</p> <p>- המצב המדיני והמצב החברתי-כלכלי לפני תחילת המאבק הלאומי.</p> <p>- הגבולות שבהם חיו בני הלאום.</p> <p>- מי שלט במדינה.</p> <p>- מטרת המאבק.</p> <p>- קווי הדמיון והשוני בין מאבק תנועה זו ובין דפוסי הפעילות של התנועות הלאומיות. (בסעיף זה אין הכוונה לתנועה הציונית).</p>
<p>פתיחות תרבותית וזהות מקומית</p> <p>מתי אימוץ רעיונות לאומיים שמקורם בתרבות אחרת מעשיר מאבק מקומי, ומתי הוא עלול לטשטש את ייחודה של החברה המקומית?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- השוואה בין התנועות הלאומיות באירופה לבין תנועות לאומיות באזורים אחרים בעולם.</p> <p>- זיהוי הדומה והשונה בגורמים לצמיחתן ובדרכי הפעולה שלהן.</p> <p>- ניתוח של מקור היסטורי (נאום, כרזה או מסמך פוליטי) מתנועה לאומית מחוץ לאירופה והבנת המסרים המרכזיים שבו.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>גיבוש עמדה מנומקת: כיצד רעיונות לאומיים שהתפתחו באירופה השפיעו על תנועות לאומיות באזורים אחרים בעולם.</p>	<p>5. תנועות לאומיות מחוץ לאירופה, מהמאה ה-19 עד מלחמת העולם הראשונה.</p>

ב. התנועה הלאומית היהודית המודרנית ומאפייניה העיקריים

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות לאומית, יוזמה</p> <p>באילו תנאים זהות משותפת ומצוקה היסטורית מובילות להתארגנות פוליטית למען שינוי עתידי?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית סיבתיות היסטורית</p> <p>- ניתוח הגורמים לצמיחת התנועה הציונית תוך הבחנה בין גורמים רעיוניים, פוליטיים וחברתיים. - בניית מפת גורמים הממחישה את הקשר בין התפתחות הלאומיות באירופה, מצב היהודים באירופה והתפתחות הרעיון הציוני.</p> <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>ניתוח מקור היסטורי מן התקופה (לדוגמה קטע מכתבי הרצל או מקור רעיוני אחר) לצורך זיהוי הבעיה שהוגדרה והפתרון שהוצע.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת השאלה כיצד רעיונות לאומיים שהתפתחו באירופה קיבלו ביטוי ייחודי במקרה היהודי.</p>	<p>1. הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של התנועה הציונית.</p>
<p>מנהיגות, חזון, אחריות</p> <p>באיזו מידה מנהיגות יכולה להפוך חזון לאומי למסגרת ארגונית ומדינית, וכיצד עליה לשמור על אחריות, אמון הציבור וטובת הכלל בתהליך זה?</p> <p>חזון מדיני, פשרות</p> <p>מתי חתירה להכרה בינלאומית מצדיקה פשרות וצעדים מעשיים, ומתי היא מעוררת מחלוקת על זהות, מקום ויעדי התנועה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית סיבתיות היסטורית</p> <p>- בחינת תרומתו של הרצל למעבר מרעיון לאומי לפעולה פוליטית מאורגנת. - מיפוי תחומי הפעולה של הרצל: פעילות מדינית מול מעצמות, הקמת מוסדות לאומיים וגיבוש מסגרת ארגונית לתנועה.</p> <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>ניתוח קטע מנאום בקונגרס הציוני או מכתביו של הרצל לזיהוי האתגרים שעמדו בפני התנועה והדרכים שהציע להתמודד עמם.</p> <p>שינוי והמשכיות</p> <p>השוואה בין מצב הרעיון הציוני לפני הרצל לבין מצבה של התנועה לאחר פעולתו: מעבר מיוזמות רעיוניות מפוזרות למסגרת פוליטית מאורגנת.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת המתח בין חזון רעיוני לבין הצורך בפעילות מדינית וארגונית מעשית.</p>	<p>2. פועלו של בנימין זאב הרצל לבניית התנועה הציונית ולארגונה.</p> <p>- 'מדינת היהודים' - תוכנית באזל - המסגרת הארגונית למימוש מטרות התנועה - ניסיונותיו לקדם את קבלת הצירטר - ויכוח אוגנדה.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידיקטיות	ידע
<p>כבוד למחלוקת, לכידות כיצד יכולה תנועה לאומית לנהל מחלוקות רעיוניות עמוקות על מטרותיה ודרכי פעולתה, בלי לפגוע בלכידותה וביכולת הפעולה המשותפת?</p>	<p>חשיבה ביקורתית - בחינת ריבוי נקודות המבט: בחינת העמדות השונות בתנועה הציונית בשאלות מרכזיות: הבעיה העיקרית של היהודים בגולה והדרכים המתאימות להתמודדות עמה. - השוואה בין עמדות שונות בתנועה הציונית ביחס למטרות התנועה ולדרכי הפעולה שלה. - בחינת יתרונות וחסרונות של דרכי פעולה שונות שהוצעו במסגרת הדיון הציוני. אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית ניתוח קטעים מכתבים או מאמרים של הוגים ציונים שונים לצורך זיהוי הטיעונים המרכזיים והנחות היסוד של כל עמדה. חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית השוואה של ההבדלים בין הגישות המרכזיות בתנועה.</p>	<p>3. הוויכוחים בתנועה הציונית. - הוויכוח בין הציונים: הבעיה העיקרית של היהודים בגולה, והדרכים להתמודדות עימה. - הגישות השונות בקרב הציונים בשאלת התרבות, ובשאלת דמות החברה שעתידה לקום בארץ ישראל.</p>
<p>ריבונות, זהות יהודית באיזו מידה מדינת ישראל היא המימוש המרכזי של הלאומיות היהודית ושל הזכות להגדרה עצמית, ומה מקומם של חיים יהודיים תרבותיים, חברתיים וקהילתיים בתפוצות לצד קיומה של מדינה יהודית עצמאית?</p>	<p>חשיבה ביקורתית - בחינת ההבדלים בין המונחים ציונות, לאומיות יהודית ומדינה יהודית. - השוואה בין המושגים מבחינת מטרות, דרכי פעולה והיקף המשמעות הפוליטית והתרבותית שלהם. אוריינות מידע - ניתוח קטעים ממקורות שונים לצורך זיהוי האופן שבו הוגים שונים הגדירו את מטרות התנועה ואת משמעותה.</p>	<p>4. 'הבונד' כתנועה לאומית יהודית. - יעדים - דרכי פעילות - המחלוקת בין הציונים ובין הבונדיסטים.</p>

ג. דפוסי הפעולה של התנועה הציונית בגולה ובארץ ישראל

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות לאומית, אחריות קהילתית</p> <p>כיצד יכולה תנועה לאומית לפעול בקהילות שונות בגולה, בלי להתעלם מתנאי החיים, הצרכים והזהויות המקומיות של כל קהילה?</p> <p>חזון לאומי, אחריות חברתית</p> <p>מהו האיזון הראוי בין פעולה לשיפור חיי היהודים בקהילות בגולה לבין למימוש חזון לאומי בארץ-ישראל?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת דפוסי הפעולה של התנועה הציונית במרחבים שונים. - השוואה בין פעילות ציונית בקהילות שונות מבחינת מטרות, דרכי פעולה והקשר המקומי. - ניתוח מקורות חזותיים וטקסטואליים מן התקופה (כרזה ציונית, מודעה לפעילות או קטע מעיתונות יהודית) לצורך זיהוי המסרים והיעדים של הפעילות. - בחינת הקשר בין פעילות חינוכית, תרבותית וחברתית לבין התפתחות התנועה הציונית והעמקת הזיקה לארץ ישראל.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת האופן שבו תנאים חברתיים ופוליטיים שונים השפיעו על צורות הפעילות של התנועה.</p>	<p>1. דפוסי הפעולה של התנועה הציונית במדינות אירופה, בארצות אגן הים התיכון והאסלאם.</p> <p>-אגודות ציוניות -ספרות ועיתונות -לימוד השפה העברית -'עבודת ההווה' -הקמת מסגרות להכשרה ולעלייה.</p>
<p>חזון, אחריות</p> <p>כיצד ניתן להפוך חזון לאומי לפעולה מעשית של התיישבות, חינוך, ביטחון ומוסדות חברתיים, בלי לאבד אחריות כלפי היחידים והקבוצות המרכיבים את החברה?</p>	<p>חשיבה ביקורתית, אוריינות מידע</p> <p>- בחינת דרכי הפעולה של הציונים בארץ ישראל: הקמת יישובים, פעילות מוסדות וארגונים ויצירת מסגרות חברתיות וכלכליות. - מיפוי תחומי הפעולה המרכזיים של הפעילות הציונית בארץ-ישראל בראשית התקופה. - בחינת המעבר מן הרעיון הציוני לפעילות מעשית בארץ-ישראל והקשיים שהתלוו לכך.</p> <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>ניתוח קטעים ממקורות בני התקופה (מכתבים, זיכרונות או תיעוד של פעילות ציבורית) לזיהוי האתגרים שעמדו בפני הפעילים והדרכים להתמודד עמם.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת המשמעות של יוזמות מקומיות ושל פעילות ארגונית בתהליך התגבשותו של היישוב היהודי בארץ-ישראל.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>כתיבת טיעון: בעד ונגד שיטת האפוטרופסות של הברון רוטשילד.</p>	<p>2. פעולותיהם של הציונים בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>-הסיבות לעליות לארץ ישראל -מפת התיישבות -צורות התיישבות -מסגרות פוליטיות, חברתיות וביטחוניות -תרבות וחינוך -אישים וארגונים שסייעו לפעילות הציונית -היחס לעולים ולקבוצות שונות בתוך היישוב היהודי.</p>

ד. התנועה הציונית והיישוב היהודי בארץ ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מנהיגות, אחריות</p> <p>כיצד צריכה הנהגה לאומית להכריע בזמן מלחמה בין ביטחון בני העם לבין קידום המאבק הלאומי?</p>	<p>חשיבה ביקורתית, אוריינות מידע</p> <p>- בחינת העמדות השונות בקרב מנהיגי התנועה הציונית ביחס לפעילות המדינות הלוחמות במלחמה. מיפוי העמדות המרכזיות והנימוקים שעמדו בבסיס כל אחת מהן.</p> <p>- ניתוח קטעים ממקורות בני התקופה (מכתבים, הצהרות או זיכרונות) לצורך זיהוי הטיעונים בעד ונגד נקיטת צד זה או אחר.</p> <p>- השוואה בין עמדות שונות בתוך ההנהגה הציונית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת השיקולים המדיניים, האסטרטגיים והלאומיים שעמדו מאחורי קבלת ההחלטות בתקופה של מלחמה עולמית.</p>	<p>1. עמדת מנהיגי התנועה הציונית כלפי הצדדים הלוחמים בזמן מלחמת העולם הראשונה.</p>
<p>אחריות שלטונית, הוגנות</p> <p>מהי אחריותו של שלטון כלפי קבוצות הנתונות למרותו בזמן מלחמה, גם כאשר הוא פועל מתוך שיקולים ביטחוניים ומדיניים?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת מדיניות השלטון העות'מאני כלפי היישוב היהודי על רקע תנאי המלחמה והמצב המדיני באזור.</p> <p>- מיפוי צעדי השלטון העות'מאני כלפי היישוב והגורמים שהשפיעו עליהם.</p> <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- ניתוח מקורות בני התקופה (עדויות, זיכרונות או תיעוד מנהלי) לצורך הבנת האופן שבו נתפסו צעדי השלטון בעיני בני התקופה.</p> <p>- השוואה בין יחס השלטון העות'מאני לקבוצות שונות באוכלוסייה לבין יחסו ליישוב היהודי בתקופת המלחמה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת הקשר בין שיקולים ביטחוניים ומדיניים של השלטון לבין השפעתם על היישוב היהודי.</p>	<p>2. מדיניות השלטון העות'מאני (ג'מאל פחה) כלפי היישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>יעדים ודרכי פעולה.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות קהילתית</p> <p>כיצד יכולה קהילה להתארגן בזמן מלחמה ומשבר כלכלי כדי לסייע לחברה, לשמור על לכידותה ולהמשיך לפעול למען עתידה?</p> <p>אחריות חברתית, אחריות לאומית</p> <p>מהו האיוון הראוי בין דאגה מיידית לצרכים אזרחיים לבין פעולה מדינית או מודיעינית למען מטרות לאומיות רחבות?</p>	<p>חשיבה ביקורתית, אוריינות מידע</p> <p>- בחינת דרכי ההתמודדות של היישוב היהודי עם מציאות המלחמה והמשבר הכלכלי והחברתי.</p> <p>- מיפוי דרכי הפעולה המרכזיות של היישוב: סיוע קהילתי, פעילות ארגונית ויוזמות מדיניות.</p> <p>אוריינות לשונית, אוריינות מידע</p> <p>- ניתוח מקורות בני התקופה (עדויות, זיכרונות או מסמכים היסטוריים) לצורך הבנת האתגרים שעמדו בפני היישוב ודרכי ההתמודדות עמם.</p> <p>- השוואה בין דרכי פעולה שונות בתוך היישוב: פעילות סיוע אזרחית לעומת פעילות מדינית או מודיעינית.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת השיקולים והסיכונים שנלוו ליוזמות שונות בתקופת המלחמה.</p>	<p>3. דרכי ההתמודדות של היישוב היהודי בארץ-ישראל: 'הוועד להקלת המשבר', ארגון ניל"נ.</p>
<p>חזון, ביטחון</p> <p>מתי מלחמה בין מעצמות פותחת אפשרויות פעולה לתנועה לאומית, ומתי ניצול הזדמנות כזו מחייב בחינה של המחיר האנושי והמדיני?</p>	<p>חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת הרקע להקמת הגדודים העבריים והקשר בין תנאי מלחמת העולם הראשונה לבין יוזמה זו.</p> <p>- מיפוי הגורמים להקמת הגדודים והיעדים שעמדו בבסיס פעילותם.</p> <p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- ניתוח מקורות בני התקופה (כרזות גיוס, עדויות לוחמים או תיעוד היסטורי) לצורך הבנת הרעיונות והמטרות שעמדו מאחורי היוזמה.</p> <p>- השוואה בין דרכי פעולה שונות של התנועה הציונית בזמן המלחמה: פעילות מדינית, פעילות אזרחית ופעילות צבאית.</p>	<p>4. הגדודים העבריים.</p> <p>מטרות הקמתם והפעולות שנעשו במסגרתם.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידיקטיות	ידע
<p>אחריות מדינית, זהירות (שיקול דעת)</p> <p>באיזו מידה תמיכה של מעצמה יכולה לקדם מאבק לאומי, ומהי האחריות לבחון את האינטרסים, המגבלות וההשלכות של תמיכה זו?</p> <p>חזון, אחריות</p> <p>מתי הצהרה מדינית מקדמת חזון לאומי, ומתי עמימותה עלולה לפגוע באמון וליצור מחלוקות?</p>	<p>חשיבה ביקורתית, אוריינות מידע</p> <p>- בחינת הרקע לפרסום ההצהרה והקשרים בין ההתפתחויות המדיניות בזמן מלחמת העולם הראשונה לבין גיבושה.</p> <p>- מיפוי הגורמים והאינטרסים שהשפיעו על החלטת בריטניה לפרסם את ההצהרה.</p> <p>- בחינת התגובות השונות להצהרה (ציונים, יהודים משתלבים, ערבים).</p> <p>- בחינת השיקולים המדיניים של בריטניה לצד ציפיותיהם של גורמים שונים ביחס למשמעות ההצהרה.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>קריאה וניתוח של נוסח הצהרת בלפור לצורך זיהוי המרכיבים המרכזיים במסמך והמסרים המשתקפים בו.</p>	<p>5. הצהרת בלפור.</p> <p>-תוכנה</p> <p>- הקשיים הנובעים מנוסח ההצהרה</p> <p>- האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה</p> <p>- כיצד קיבלו אותה הציונים, היהודים המשתלבים והערבים.</p>

ה. השוואה בין התנועה הציונית בראשית דרכה לבין תנועות לאומיות של עמים אחרים באירופה במאה ה-19

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת קווי הדמיון והשוני בין התנועות הלאומיות באירופה לבין התנועה הציונית מבחינת הרקע לצמיחתן, דרכי הפעולה והיעדים.</p> <p>- השוואה בין המרכיבים המרכזיים של כל אחת מן התנועות.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת התנועה הציונית כחלק מתופעת הלאומיות במאה ה-19, תוך התייחסות למאפיינים הייחודיים של המקרה היהודי.</p> <p>- בחינת השאלה באיזו מידה ניתן לראות בתנועה הציונית תנועה לאומית הדומה לתנועות אחרות, ובאיזו מידה מדובר במקרה ייחודי.</p>	<p>1. נקודות דמיון ושוני.</p> <p>-הגורמים להתעוררות התנועות הלאומיות</p> <p>-המטרות</p> <p>-דפוסי ההנהגה</p> <p>-הדרכים שנקטו לקידום התנועות הלאומיות והקשיים שעמדו בדרכן.</p>

נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשוואה (60 שעות)

1. מיעוטים באירופה בין שתי מלחמות עולם: המיעוט היהודי במדינות אירופה, באגן הים התיכון ובארצות האסלאם

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שייכות, סובלנות</p> <p>כיצד יכולה מדינה לאומית לאפשר למיעוטים לשמור על תרבותם וזהותם, ובה בעת לחזק שייכות אזרחית משותפת?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת הקשר בין תוצאות מלחמת העולם הראשונה לבין התפרקות האימפריות הרב-לאומיות באירופה.</p> <p>- מיפוי האימפריות שהתפרקו והמדינות החדשות שקמו במקומן.</p> <p>- מיפוי האימפריות שהתפרקו והמדינות החדשות שקמו במקומן.</p> <p>- השוואה באמצעות מפות היסטוריות מדיניות: בחינת השינויים המדיניים באירופה באמצעות השוואה בין מפות מדיניות לפני המלחמה ולאחריה ויסקו מסקנות.</p> <p>- השוואה בין מבנים מדיניים היסטוריים שונים באמצעות בחינת מצבן של האימפריות הרב-לאומיות לפני המלחמה לעומת מבנה המדינות הלאומיות שנוצר לאחריה.</p> <p>- בחינת הגורמים שהובילו לשינויים עמוקים במפה המדינית של אירופה בעקבות מלחמת העולם הראשונה.</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בחינת האופן שבו רעיון ההגדרה העצמית של עמים השפיע על עיצוב גבולות חדשים באירופה.</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>בניית תרשים המציג את תהליך המעבר מאימפריות רב-לאומיות למערכת של מדינות לאומיות באירופה לאחר המלחמה.</p>	<p>א. התפרקות האימפריות הרב-לאומיות והקמת מדינות לאומיות חדשות באירופה.</p> <p>שאלת המיעוטים בהסכמי השלום ורעיון ההגדרה העצמית, חוזי המיעוטים, אוטונומיה תרבותית.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שוויון כבוד האדם</p> <p>באיזו מידה שינוי במעמד החוקי והכלכלי של יהודים מקדם שוויון, ומתי אנטישמיות ולאומנות מערערות אותו?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת מצבו של המיעוט היהודי במדינות אירופה לאחר מלחמת העולם הראשונה על רקע השינויים המדיניים והחברתיים שהתרחשו ביבשת.</p> <p>- מיפוי תחומי החיים המרכזיים שבהם בא לידי ביטוי מעמדם של היהודים במדינות שונות.</p> <p>- השוואה בין מצבן של קהילות יהודיות במדינות שונות באירופה מבחינת מעמד חוקי, השתלבות חברתית ופעילות ציבורית.</p> <p>- ניתוח מקורות בני התקופה (קטעי עיתונות, עדויות או מחקרים היסטוריים) לצורך הבנת מאפייני החיים של המיעוט היהודי בתקופה זו.</p> <p>- בחינת הקשר בין מבנה המדינה הלאומית לבין מעמדם של מיעוטים בתוכה.</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>בניית תרשים או מפת מושגים המציגים את תחומי הפעילות המרכזיים של המיעוט היהודי במדינות אירופה בין שתי מלחמות העולם.</p>	<p>ב. המיעוט היהודי באירופה בין שתי מלחמות העולם.</p> <p>- השינויים שחלו במעמד החוקי-משפטי ובעיסוקים הכלכליים של היהודים.</p> <p>- ביטויים של אוטונומיה תרבותית ודפוסי פעילות לאומית.</p> <p>- האנטישמיות וביטוייה במדינות אירופה לנוכח התחזקות הגישות הלאומניות (תהליכים ודוגמאות ממדינות שונות).</p>
<p>שוויון, ביטחון, סובלנות</p> <p>מתי שינויים פוליטיים וכלכליים יוצרים הזדמנויות לקהילה יהודית, ומתי הם מעוררים תלות, אפליה או מתח?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>- בחינת מצבו של המיעוט היהודי בארצות אגן הים התיכון ובארצות האסלאם על רקע השינויים המדיניים והחברתיים בתקופה שבין שתי מלחמות העולם.</p> <p>- מיפוי תחומי החיים המרכזיים שבהם בא לידי ביטוי מעמדם של היהודים בקהילות שונות באזור.</p> <p>- השוואה בין מצבן של קהילות יהודיות בארצות שונות באזור מבחינת מעמד חוקי, פעילות כלכלית, חיי קהילה והשתלבות בחברה הסובבת.</p> <p>- איתור ועיון במקורות בני התקופה (עדויות, מחקרים היסטוריים או קטעי עיתונות) לצורך הבנת מאפייני החיים של הקהילות היהודיות בתקופה זו.</p> <p>- בחינת האופן שבו תנאים פוליטיים, כלכליים וחברתיים שונים השפיעו על חיי הקהילות היהודיות באזור.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית מפת מושגים המציגה את תחומי הפעילות המרכזיים של הקהילות היהודיות ואת יחסי הגומלין בינם לבין החברה הסובבת.</p>	<p>ג. המיעוט היהודי בארצות אגן הים התיכון ובארצות האסלאם.</p> <p>- השפעת השלטון הקולוניאלי על חייהם של היהודים בתחומים האלה.</p> <p>- מעמד חוקי ומשפטי, כלכלה, חינוך ותרבות, דמוגרפיה. הפעילות הציונית</p> <p>- הגורמים והביטויים ביחס החברה המוסלמית והאליטות הקולוניאליות כלפי היהודים (תהליכים ודוגמאות ממדינות שונות).</p>

2. המשטר הטוטליטרי

תשפ"ז - 2027

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>חירות הפרט, יציבות</p> <p>כיצד ריכוז כוח בידי שלטון טוטליטרי פוגע בחירות הפרט, בזכויות האדם וביכולת לחשוב ולפעול באופן עצמאי?</p> <p>עצמאות מחשבתית, ביקורתיות</p> <p>כיצד יכולים אזרחים לשמור על חשיבה ביקורתית כאשר שלטון משתמש בתעמולה, פחד ושליטה כדי לעצב את תפיסת עולמם?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת הרקע לעלייתם של משטרים טוטליטריים באירופה והמאפיינים המרכזיים של משטרים אלה.</p> <p>- מיפוי המאפיינים המרכזיים של משטר טוטליטרי כגון ריכוז סמכות, שליטה פוליטית, תעמולה ושליטה בחברה.</p> <p>- ניתוח מקורות בני התקופה כגון כרזות תעמולה, נאומים או מסמכים רשמיים לצורך זיהוי דרכי הפעולה של המשטר.</p> <p>- השוואה בין משטר טוטליטרי לבין משטר דמוקרטי מבחינת מבנה השלטון, זכויות האזרח ומקומו של הפרט במדינה.</p> <p>- בחינת הדרכים שבהן משטרים טוטליטריים מבקשים להשפיע על החברה ועל תפיסת המציאות של האזרחים.</p> <p>- כתיבת טיעון: המשטר הטוטליטארי הוא פרי המאה ה-20 ולא יכול היה להתקיים בתקופות קודמות.</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>בניית תרשים או מפת מושגים המציגה את הקשר בין המאפיינים השונים של המשטר הטוטליטרי.</p>	<p>א. המאפיינים של המשטר הטוטליטרי (בעזרת דוגמאות מברית המועצות הסטליניסטית או מאיטליה הפשיסטית).</p>

3. נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

חלק ראשון: 1933 - 1939		
מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>דמוקרטיה, ואחריות אזרחית</p> <p>כיצד יכולה חברה דמוקרטית להתמודד עם משברים פוליטיים וכלכליים בלי לאבד אמון, חירות ושלטון חוק?</p> <p>גבולות הדמוקרטיה, מניעת הסתה</p> <p>מתי ניצול כלים דמוקרטיים בידי תנועה קיצונית הופך לאיום על הדמוקרטיה עצמה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת הגורמים המרכזיים שאפשרו את עליית המפלגה הנאצית לשלטון.</p> <p>- מיון הגורמים לתחומים שונים: משבר פוליטי, משבר כלכלי, חולשת הדמוקרטיה ותהליכים חברתיים בגרמניה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם.</p> <p>- בחינת עליית הנאצים על רקע מצבה של גרמניה לאחר מלחמת העולם הראשונה והשינויים שחלו במדינה בתקופת רפובליקת ויימאר.</p> <p>- ניתוח נתונים ומקורות בני התקופה (לדוגמה: תוצאות בחירות, קטעי עיתונות או כרזות תעמולה) לצורך הבנת התהליך הפוליטי שהוביל לעליית הנאצים.</p> <p>- בחינת הקשר בין משבר פוליטי וחברתי לבין התחזקותן של תנועות קיצוניות.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית תרשים של גורמים המציג את הקשר בין המשבר המדיני, הכלכלי והחברתי לבין עליית הנאצים לשלטון.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>- שימוש בכלי בינה מלאכותית ליצירת סיכום של תהליך עליית הנאצים והשוואתו למקור היסטורי לצורך בדיקת דיוק.</p> <p>- השוואה בין שני הסברים דיגיטליים (למשל תשובות של כלי בינה מלאכותית שונות) לעליית הנאצים וזיהוי פערים והטיות.</p> <p>- בניית מפת מושגים דיגיטלית המציגה את הקשרים בין גורמים פוליטיים, כלכליים וחברתיים לעליית הנאצים.</p> <p>- שימוש בכלים דיגיטליים להצגת נתונים (גרפים/צירי זמן) והסקת מסקנות לגבי תהליך ההקצנה.</p>	<p>א. הגורמים והנסיבות שהובילו לעליית הנאצים לשלטון – ממפלגה שולית למפלגה הגדולה ביותר.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות מוסרית, כבוד לשונות</p> <p>מהי אחריותה של חברה לזהות רעיונות מסיתים וגזעניים לפני שהם הופכים למדיניות ולמעשים?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת מקורותיה של האידיאולוגיה הנאצית והקשר בין רעיונות שונים שהתפתחו באירופה לבין גיבושה.</p> <p>- מיפוי הרעיונות המרכזיים באידיאולוגיה הנאצית והאופן שבו השתלבו בתפיסת העולם של המשטר.</p> <p>- ניתוח קטעים ממקורות בני התקופה (נאומים, טקסטים אידיאולוגיים או כרזות תעמולה) לצורך זיהוי הרעיונות המרכזיים והמסרים שהופצו לציבור.</p> <p>- השוואה בין רעיונות שונים שהשפיעו על האידיאולוגיה הנאצית לבין האופן שבו הם שולבו בתפיסה האידיאולוגית של המשטר.</p> <p>- בחינת האופן שבו אידיאולוגיה פוליטית יכולה להשפיע על מדיניות ועל עיצוב החברה.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית תרשים רעיונות המציג את הקשר בין מקורות רעיוניים שונים לבין התגבשות האידיאולוגיה הנאצית.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבה: ההבדל בין שנאת ישראל לאנטישמיות בגלגולה הנאצי.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>השוואה בין תשובות שונות של כלי בינה מלאכותית לאותו טקסט לצורך זיהוי פערים והטיות.</p>	<p>ב. האידיאולוגיה הנאצית:</p> <p>האנטישמיות המודרנית בגלגולה הנאצי, ומרכזיות השאלה היהודית באידיאולוגיה זו.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>דמוקרטיה, הגנה על מיעוטים</p> <p>כיצד חברה יכולה להגן על מוסדות דמוקרטיים כאשר שינויים פוליטיים פוגעים בהדרגה בזכויות ובמעמדן של קבוצות שונות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת תהליך המעבר ממשטר דמוקרטי למשטר נאצי והצעדים המרכזיים שנקטו לביסוס שלטונו של המשטר החדש.</p> <p>- מיפוי הצעדים המרכזיים לבניית המשטר הנאצי בתחומי השלטון, החברה והמדיניות כלפי קבוצות שונות באוכלוסייה.</p> <p>- סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שאפשרו את המעבר משלטון דמוקרטי לשלטון טוטליטרי ואת התהליכים שהובילו לביסוסו של המשטר הנאצי.</p> <p>- ניתוח מקורות בני התקופה (קטעי חקיקה, כרזות תעמולה או עדויות) לצורך הבנת האופן שבו התבסס המשטר והשלכותיו על החברה.</p> <p>- בחינת האופן שבו משטר נאצי שינה בהדרגה את מבנה השלטון ואת היחס לקבוצות שונות באוכלוסייה.</p> <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>בניית תרשים דיגיטלי המתאר תהליכים מרכזיים במעבר מדמוקרטיה למשטר נאצי.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>- כתיבת טיעון: המעבר ממשטר דמוקרטי למשטר נאצי בגרמניה היה תוצאה בלתי נמנעת של תנאי התקופה, או תוצאה של החלטות ופעולות של הנהגה ושל קבוצות חברתיות.</p> <p>- השוואת טקסטים ממקורות שונים (נאום, חוק, כרזה) לזיהוי הבדלים בשפה ובמסרים.</p>	<p>ג. המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם (דרך בניית המשטר הנאצי והמדיניות כלפי היהודים).</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>כבוד האדם, קדושת החיים מהו המחיר המוסרי של שימוש בטרור, כפייה ופחד ככלי שלטוני, וכיצד הוא פוגע בכבוד האדם ובקדושת החיים?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית - בחינת האופן שבו המשטר הנאצי ביסס את שלטונו באמצעות טרור פוליטי, דיכוי מתנגדים והקמת מנגנוני פיקוח ושליטה על החברה. - מיפוי הכלים המרכזיים שבהם השתמש המשטר לצורך ביסוס כוחו והטלת מרות על החברה. - ניתוח מקורות בני התקופה (עדויות, מסמכים רשמיים או מקורות היסטוריים אחרים) לצורך הבנת דרכי הפעולה של המשטר כלפי קבוצות שונות. - בחינת הקשר בין אידיאולוגיה פוליטית לבין המדיניות שנקטה כלפי מתנגדים וקבוצות שונות באוכלוסייה. חשיבה יצירתית בניית תרשים המציג את מנגנוני השליטה והדיכוי שבהם השתמש המשטר הנאצי ואת הקשר ביניהם. אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית - זיהוי אמצעים רטוריים (הכללות, דמוניזציה, הפחדה) והסבר תרומתם לקידום המטרות של המשטר הנאצי. - כתיבת פסקת השוואה בין שני מקורות המדגימים יחס לקבוצות שונות באוכלוסייה.</p>	<p>ד. השימוש בטרור -הקמת מחנות הריכוז -הרחקת יסודות המתנגדים למשטר (היחס לבני אדם שהוגדרו חריגים) - היחס לחולים ולמוגבלים – 'המתות חסד' [אותנזיה].</p>
<p>אחריות קהילתית כיצד יכולה הנהגה קהילתית לפעול באחריות כאשר הקהילה נתונה לרדיפה, אי-ודאות וצמצום אפשרויות פעולה? זהות, קדושת החיים מהו האיזון בין שמירה על זהות, חינוך וחיי קהילה לבין הצורך להגן על חיי אדם ולחפש דרכי מילוט?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית - בחינת דרכי הפעולה של הנהגת יהודי גרמניה בתגובה לצעדים שנקטו כלפי היהודים בשנות שלטון הנאצים עד שנת 1939. - מיפוי תחומי הפעולה המרכזיים: פעילות ארגונים בקהילה, סיוע חברתי וכלכלי, פעילות חינוכית ויוזמות הקשורות להגירה. - ניתוח מקורות בני התקופה (עדויות, מסמכים או קטעי עיתונות) לצורך הבנת דרכי ההתמודדות של ההנהגה היהודית עם המציאות החדשה. - השוואה בין דרכי התגובה של הנהגת הקהילה לבין תגובות של יחידים וקבוצות שונות בקרב היהודים בתקופה זו. - בחינת השיקולים והדילמות שעמדו בפני הנהגת הקהילה היהודית בתקופה של החמרת המדיניות כלפי היהודים. חשיבה יצירתית בניית מפת דרכי פעולה המציגה את מגוון האמצעים שבהם ניסתה הנהגת הקהילה להתמודד עם המציאות שנוצרה.</p>	<p>ה. דרכי ההתמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם המדיניות שנכפתה על היהודים.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות בינלאומית, קדושת החיים</p> <p>מהי אחריותן של מדינות כלפי פליטים הנמלטים מרדיפה, גם כאשר קבלתן כרוכה בקשיים מדיניים, כלכליים וחברתיים?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת תגובת מדינות העולם למצוקת היהודים בגרמניה בשנות ה-30. - מיפוי העמדות והתגובות של מדינות שונות לניסיונות למצוא פתרון לפליטים היהודים. - ניתוח מקורות בני התקופה כגון מסמכים מוועידת אויאן, עדויות או דיווחים בעיתונות על פרשת האונייה סנט לואיס. - השוואה בין תגובות של מדינות שונות לשאלת קבלת הפליטים היהודים. - בחינת השיקולים המדיניים, הכלכליים והחברתיים שהשפיעו על מדיניות המדינות כלפי הפליטים. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית תרשים עמדות המציג את האפשרויות שעמדו בפני מדינות העולם ואת ההחלטות שהתקבלו בפועל.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>כתיבת טיעון: האפשרויות שעמדו בפני יהודים והגבלות בפועל.</p>	<p>ו. דרכי התמודדות בעולם כלפי גורל היהודים ברייך השלישי.</p> <p>-ועידת אויאן</p> <p>- פרשת האונייה 'סנט לואיס'.</p>
<p>אחריות בינלאומית, ביטחון</p> <p>מתי מדיניות פיוס נועדה לשמור על שלום ויציבות, ומתי היא עלולה לעודד תוקפנות ולפגוע בצדק ובביטחון?</p> <p>אחריות מדינית</p> <p>כיצד שאיפות אידיאולוגיות של מדינה עלולות לערער את הסדר הבינלאומי, ומהי אחריותן של מדינות אחרות להגיב בזמן?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת מדיניות החוץ של גרמניה הנאצית על רקע השינויים הפוליטיים באירופה בשנות ה-30. - מיפוי הצעדים המרכזיים שנקט המשטר הנאצי בזירה הבינלאומית והקשר ביניהם לבין מטרותיו המדיניות. - סיבתיות היסטורית: בחינת הקשר בין האידיאולוגיה הנאצית לבין צעדי המדיניות שנקטו בזירה הבינלאומית. - ניתוח מפות היסטוריות של אירופה בשנות ה-30 לצורך זיהוי השינויים המדיניים והטריטוריאליים בתקופה זו. - בחינת האופן שבו צעדים מדיניים יכולים להשפיע על יחסים בין מדינות ועל היציבות הבינלאומית. <p>חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית</p> <p>בניית תרשים תהליך המתאר את שלבי מדיניות החוץ של גרמניה הנאצית ואת התגובות של מדינות אירופה לצעדים אלה.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - כתיבת טיעון: מדיניות החוץ תרמה להחרפת המדיניות כלפי היהודים. - כתיבת טיעון: בעד ונגד מדיניות פיוס. -כתיבה: בעד ונגד מדיניות פיוס. 	<p>ז. מדיניות החוץ של הנאצים.</p> <ul style="list-style-type: none"> - המטרות והצעדים שנקטו הנאצים כדי לממש. - מדיניות הפיוס של אנגליה וצרפת, ההקצנה במדיניות החוץ הנאצית והתהליך שהביא לתחילת מלחמת העולם השנייה. - סיפור אוסטריה, הסכם מינכן, כיבוש כל צ'כוסלובקיה, הסכם ריבנטרופ-מולוטוב.

חלק שני: ראשית מלחמת העולם השנייה עד מבצע ברברוסה (יוני 1941), והמדיניות כלפי היהודים באזורי הכיבוש

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>ביטחון, קדושת החיים</p> <p>מהו האיזון הראוי בין חתירה לניצחון צבאי לבין אחריותם של מנהיגים, חיילים וציבור לשמור על גבולות מוסריים בזמן מלחמה?</p> <p>שלטון החוק, אחריות אישית</p> <p>מתי ציות לפקודות בזמן מלחמה הוא חלק ממשמעת הכרחית, ומתי מתעוררת חובה מוסרית לבחון את משמעות הפקודות ואת תוצאותיהן?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת התפתחות המלחמה בשנותיה הראשונות והקשר בין המהלכים הצבאיים של גרמניה לבין מדיניותה המדינית והאידיאולוגית.</p> <p>- מיפוי החזיתות המרכזיות של המלחמה והשלבים העיקריים בהתפשטות גרמניה הנאצית באירופה עד 1941.</p> <p>- סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהובילו להצלחתיה הצבאיות הראשונות של גרמניה בראשית המלחמה והקשר ביניהם לבין המצב המדיני והצבאי באירופה.</p> <p>- ניתוח מפות היסטוריות של אירופה בשנים 1939–1941 לצורך זיהוי התקדמות הצבא הגרמני והתרחבות השליטה הנאצית באזורים שונים.</p> <p>- בחינת האופן שבו הצלחות צבאיות מוקדמות עשויות להשפיע על המשך מהלכי המלחמה ועל החלטות מדיניות.</p> <p>אוריינות דיגיטלית, חשיבה ביקורתית</p> <p>- יצירת תוצר דיגיטלי (ציר זמן אינטראקטיבי/מפת התקדמות) המשלב טקסט והסבר.</p> <p>- הצלבת מידע ממספר מקורות דיגיטליים ובחינת מידת העקביות ביניהם.</p>	<p>א. התהליכים הצבאיים העיקריים בחזיתות השונות עד 1941, הסברים להצלחת הצבא הגרמני בשלב זה.</p> <p>הקרב על בריטניה, כיבושי הגרמנים באירופה, החתמת שליטים על הסכמים כפויים במדינות רומניה, בולגריה, יוגוסלביה והונגריה.</p>
<p>סובלנות, אחריות שלטונית</p> <p>מתי רעיון אידיאולוגי הופך ממערכת אמונות למדיניות של הדרה, דיכוי ופגיעה בקבוצות אחרות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת תפיסת ה"סדר החדש" באירופה והקשר בינה לבין מטרותיה של גרמניה הנאצית בזמן המלחמה.</p> <p>- מיפוי תחומי הפעולה המרכזיים שבאמצעותם ביקשו הנאצים לעצב את החברה והמרחב באירופה.</p> <p>- סיבתיות היסטורית: בחינת הקשר בין האידיאולוגיה הנאצית לבין המדיניות שננקטה בשטחים שנכבשו באירופה.</p> <p>- ניתוח מקורות בני התקופה (כרזות תעמולה, מסמכים או עדויות) לצורך הבנת הדרכים שבהן מומש רעיון ה"סדר החדש".</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית מפת מושגים המציגה את המרכיבים השונים של רעיון ה"סדר החדש" ואת הקשרים ביניהם.</p>	<p>ב. 'הסדר החדש' באירופה.</p> <p>הצעדים השונים שנקטו הנאצים כדי לקדם את הגשמתו.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>קידוש החיים וחוסן קהילתי</p> <p>כיצד שמירה על חיי קהילה, תרבות, חינוך ועזרה הדדית בתנאי גטו מבטאת חוסן אנושי והתנגדות לפגיעה בכבוד האדם?</p> <p>אחריות מנהיגותית, הצלת חיים</p> <p>כיצד יכולה הנהגה קהילתית לפעול באחריות כאשר היא נדרשת לקבל החלטות קשות תחת כפייה, איום וחוסר ודאות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת מדיניות הנאצים כלפי היהודים בפולין מתחילת הכיבוש ועד ריכוז היהודים בגטאות. - מיפוי שלבי המדיניות: צעדי ההדרה הראשונים, ריכוז היהודים, הקמת הגטאות והפיקוח על חיי היהודים. - ניתוח עדויות ומקורות מן התקופה (יומנים, תיעוד של חיי הגטו או מסמכים מנהליים) לצורך הבנת תנאי החיים בגטו והמציאות היומיומית שנוצרה בו. - השוואה בין תנאי החיים בגטאות שונים ובין דרכי ההתמודדות של הקהילות היהודיות במקומות שונים. - בחינת האופן שבו מדיניות שלטונית משפיעה על מבנה החיים החברתיים והקהילתיים. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית מפת תחומי חיים בגטו המציגה את מרכיבי החיים המרכזיים: עבודה, חינוך, תרבות, עזרה הדדית ופעילות קהילתית.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>כתיבת טיעון: ניתן לראות בפעילות הקהילתית בגטו ביטוי להתנגדות.</p>	<p>ג. יהודי פולין.</p> <ul style="list-style-type: none"> - המדיניות כלפי היהודים עד ריכוזם בגטאות. מטרות מוצהרות בהקמת הגטאות וההסברים להקמתם, דרך ניהול הגטו ודרכי הפיקוח עליו. התפקידים שהוטלו על היודנראטים ודרכי מימושם. - תנאי החיים בגטו והשפעתם על הפרט, על המשפחה ועל החברה היהודית. דרכי ההתמודדות של היהודים בגטאות: הישרדות, 'קידוש החיים', ארגונים שפעלו בגטו, תנועות הנוער – מאפייני פעילותן.
<p>אחריות מוסרית</p> <p>מהי אחריותם של שלטונות וחברות מקומיות במדינות כבושות כאשר מדיניות רודפת מופעלת כלפי היהודים בתחומן?</p> <p>אחריות אישית</p> <p>מתי תנאי כיבוש ולחץ פוליטי מצמצמים את חופש הבחירה, ומתי עדיין נדרשת מן היחיד ומן החברה הכרעה מוסרית?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת ההבדלים במדיניות כלפי היהודים בארצות מערב, מרכז ודרום אירופה על רקע תנאי הכיבוש והיחסים עם השלטונות המקומיים. - מיפוי שלבי המדיניות בכל אזור והקשר בין אופיו של המשטר המקומי לבין דרכי יישום המדיניות. - השוואה בין דוגמאות מארצות שונות מבחינת אופי החקיקה, מידת שיתוף הפעולה המקומי ואופן יישום הצעדים נגד היהודים. - ניתוח מסמכים, עדויות או נתונים היסטוריים לצורך הבנת האופן שבו יושמה המדיניות בפועל בכל אחד מן האזורים. - בחינת השפעתם של גורמים מקומיים: שלטון, חברה ואוכלוסייה, על אופן יישום המדיניות הנאצית. <p>חשיבה יצירתית, חשיבה ביקורתית</p> <p>השוואה המציגה את מאפייני המדיניות כלפי היהודים בארצות שונות באירופה.</p>	<p>ד. מדיניות הנאצים כלפי היהודים בארצות הכבושות באירופה.</p> <p>-מדיניות כללית</p> <p>-הגורמים שהשפיעו על עוצמת ביצוע המדיניות כלפי היהודים בארצות אלה.</p>

חלק שלישי: המלחמה העולמית ו'הפתרון הסופי', מקיץ 1941 עד לכניעת גרמניה ויפן בשנת 1945

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>ביטחון, קדושת החיים</p> <p>מתי החלטות צבאיות ומדיניות מרחיבות את יכולת ההגנה של מדינה, ומתי הן מובילות להרחבת מלחמה ולמחיר אנושי כבד?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - מיפוי החזית המזרחית והשלבים הראשונים של הפלישה לברית המועצות. - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהובילו לפתיחת המתקפה על ברית המועצות והקשר בין מדיניות החוץ של גרמניה לבין התפתחות המלחמה. - בחינת הגורמים שהובילו להתקפה על פרל הרבור והשלכותיה על הרחבת המלחמה ועל מעורבות ארצות הברית בלחימה. - ניתוח מפות היסטוריות ובמקורות מן התקופה לצורך הבנת היקף המתקפה והשלכותיה על מהלך המלחמה. - בחינת ההשפעה של פתיחת חזית נוספת על מהלך המלחמה ועל יחסי הכוחות בין המדינות הלוחמות. - המשכיות ושינוי: זיהוי מעבר ממלחמה אזורית למלחמה רחבת היקף והשוואת מאפייני הלחימה. <p>חשיבה יצירתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בניית תרשים כרונולוגי המציג את התרחבות המלחמה ואת השלבים המרכזיים במבצע ברברוסה. <p>אוריינות דיגיטלית</p> <ul style="list-style-type: none"> - שימוש בכלי בינה מלאכותית ליצירת סיכום של שלבי ההתרחבות והשוואתו למקורות לצורך בדיקת דיוק. 	<p>א. הרחבת המלחמה לחזיתות נוספות.</p> <p>מבצע ברברוסה – המלחמה בחזית המזרחית, ההתקפה על פרל הרבור והצטרפות ארצות הברית למלחמה.</p>
<p>אחריות שלטונית, זכויות אדם</p> <p>מתי החלטות שלטוניות בתקופת מלחמה הופכות ממדיניות ביטחונית לפגיעה שיטתית בקבוצות אוכלוסייה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת ההתפתחויות במדיניות הנאצית כלפי היהודים בעקבות הפלישה לברית המועצות. - מיפוי שלבי המעבר מצעדי דיכוי והדרה למדיניות של הרג המוני בשטחי ברית המועצות הכבושים. - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהובילו להחרפת המדיניות כלפי היהודים עם פתיחת החזית המזרחית. - ניתוח מקורות בני התקופה (עדויות, מסמכים היסטוריים ומפות) להבנת התרחבות ההרג בשטחים שנכבשו. - בחינת הקשר בין מהלכים צבאיים לבין שינוי במדיניות כלפי אוכלוסיות שונות. 	<p>ב. הקשר בין תחילת ההרג המוני של היהודים למלחמה בברית המועצות.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות מוסרית</p> <p>כיצד מנגנונים שלטוניים ובירוקרטיים יכולים להפוך החלטות פוגעניות למדיניות רחבת היקף, ומהי אחריותם של הפועלים בתוכם?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת תהליך התגבשותה ויישומה של מדיניות "הפתרון הסופי" במהלך מלחמת העולם השנייה. - מיפוי השלבים המרכזיים בתהליך: החרפת המדיניות כלפי היהודים, הרחבת מעגל הפגיעה והקמת מנגנונים לביצוע המדיניות. - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהובילו למעבר ממדיניות של הדרה ודיכוי למדיניות של השמדה. - ניתוח מקורות היסטוריים (מסמכים, עדויות או נתונים מן התקופה) לצורך הבנת האופן שבו יושמה המדיניות בפועל. - בחינת האופן שבו החלטות שלטוניות ותהליכים בירוקרטיים יכולים להוביל ליישום מדיניות רחבת היקף. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית תרשים כרונולוגי המציג את השלבים המרכזיים בתהליך יישום "הפתרון הסופי".</p>	<p>ג. השלבים בביצוע הפתרון הסופי.</p>
<p>אחריות מוסרית</p> <p>מהי אחריותם של בעלי תפקידים כאשר הם משתתפים בדיונים ובמנגנונים המקדמים מדיניות פוגענית כלפי בני אדם?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת מקומה של ועידת ואנזה בתהליך יישום מדיניות "הפתרון הסופי". - מיפוי הגורמים שהשתתפו בוועידה ותפקידם במנגנון השלטוני של גרמניה הנאצית. הסקת מסקנות לגבי מקומה של הוועידה בתהליך כולו. - ניתוח קטעים מפרוטוקול ועידת ואנזה לצורך זיהוי הנושאים שנדונו והאופן שבו הוצגו מטרות המדיניות. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית תרשים מבנה המציג את הגופים והמוסדות שהיו מעורבים בתהליך קבלת ההחלטות וביישומן.</p>	<p>ד. ועידת ואנזה.</p> <p>נציגי הרשויות שהוזמנו, הנושאים שהועלו בישיבה, מטרות כינוס הוועידה ומקומה בתהליך ביצוע הפתרון הסופי.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידיקטיות	ידע
<p>אחריות קהילתית, קדושת החיים</p> <p>כיצד ניתן להבין החלטות של הנהגה קהילתית הפועלת תחת כפייה, איום ואי-ודאות קיצונית?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת תפקידים של היודנראטים במסגרת המדיניות הנאצית בגטאות במזרח אירופה. - מיפוי תחומי הפעולה המרכזיים של היודנראטים: ארגון חיי הקהילה, ניהול שירותים ציבוריים, התמודדות עם דרישות השלטון הגרמני. - ניתוח עדויות, יומנים ומסמכים מן התקופה לצורך הבנת המציאות שבה פעלו הנהגות הגטו והקשיים שניצבו בפניהן. - השוואה בין דרכי הפעולה של הנהגות גטאות שונים ובין אפשרויות ההתמודדות שעמדו בפניהן. - בחינת הדילמות וההחלטות שעמדו בפני הנהגות הגטאות בתנאים של כפייה ואי-ודאות. - המשכיות ושינוי: זיהוי שינויים בדרכי ההתמודדות לאורך זמן ובין גטאות שונים. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית מפת דילמות המציגה את האפשרויות שעמדו בפני הנהגות הגטאות ואת השיקולים שנלוו להחלטותיהן.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>ניתוח שפה של עדויות אישיות לזיהוי ביטויי מצוקה, תקווה והתמודדות.</p>	<p>ה. הדילמות ודרכי ההתמודדות של היודנראטים בגטאות במזרח אירופה בזמן ביצוע 'הפתרון הסופי'.</p>
<p>גבורה, קידוש החיים</p> <p>באילו תנאים התנגדות ולחימה מבטאות שמירה על כבוד האדם ועל זהות קהילתית גם כאשר סיכויי ההצלחה מוגבלים?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת דרכי הלחימה וההתנגדות של יהודים בתקופת השואה על רקע התנאים הקשים שנוצרו בגטאות, במחנות ובאזורים הכבושים. - מיפוי צורות הלחימה המרכזיות: מרידות בגטאות, פעילות פרטיזנית, בריחות ממחנות ויוזמות התנגדות שונות. - השוואה בין סוגי ההתנגדות השונים: לחימה מאורגנת בגטאות, פעילות פרטיזנית ביערות, והתנגדות במחנות. - ניתוח עדויות ומקורות מן התקופה (יומנים, עדויות לוחמים ותיעוד היסטורי) לצורך הבנת תנאי הלחימה והקשיים שעמדו בפני הלוחמים. - בחינת התנאים, המגבלות והסיכונים שהשפיעו על האפשרות לפעול בהתנגדות ולחימה. <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבה: הגורמים שהשפיעו על בחירת דרכי הלחימה השונות של היהודים בתקופת השואה.</p>	<p>ו. דרכי הלחימה של היהודים בזמן ביצוע הפתרון הסופי.</p> <ul style="list-style-type: none"> - המרד בגטאות: מי היו המורדים, מטרות המרד, קשיי ההתארגנות, הלבטים והדילמות של המורדים, ייחודו של המרד בגטו ורשה לעומת מרידות בגטאות אחרים. - המרידות במחנות ההשמדה. - הלחימה של הפרטיזנים היהודיים: הלבטים אם לצאת מהגטו ומתי, הקשיים בהצטרפות לפרטיזנים, מאפייני הלחימה. - לוחמים יהודיים בצבאות בעלות הברית.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות מוסרית</p> <p>מהי אחריותם של שלטונות מקומיים וגורמים אזרחיים כאשר מדינה כובשת דורשת מהם לשתף פעולה בפגיעה באוכלוסייה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת יישום מדיניות "הפתרון הסופי" בארצות מערב ומרכז אירופה והקשר בין תנאי הכיבוש לבין אופן יישומה. - מיפוי שלבי המדיניות כלפי היהודים בארצות שונות באזור. - השוואה בין יישום המדיניות במדינות שונות מבחינת דרכי הפעולה, מידת המעורבות של השלטונות המקומיים והיקף הפגיעה בקהילות היהודיות. - שימוש במקורות היסטוריים (עדויות, מסמכים ומפות) לצורך הבנת מהלך האירועים והמדיניות שנקטה כלפי היהודים. - בחינת הקשר בין תנאים פוליטיים וחברתיים במדינות השונות לבין אופן יישום המדיניות הנאצית כלפי היהודים.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>השוואה המציגה את מאפייני המדיניות כלפי היהודים במדינות שונות במערב ובמרכז אירופה.</p>	<p>ז. ביצוע הפתרון הסופי בארצות הכיבוש הנאצי במערב ובמרכז אירופה.</p>
	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת התפתחות האירועים בצפון אפריקה בזמן מלחמת העולם השנייה והקשר בין המערכה הצבאית באזור לבין מדיניות גרמניה הנאצית כלפי היהודים. - מיפוי האזורים בצפון אפריקה שבהם הונהגו צעדים אנטי-יהודיים והקשרם למצב הצבאי והמדיני באזור. - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהשפיעו על אופי המדיניות כלפי היהודים בצפון אפריקה, ובהם תנאי הכיבוש, מבנה השלטון המקומי והמצב הצבאי. - שימוש בעדויות, מסמכים ומפות מן התקופה לצורך הבנת האירועים והצעדים שנקטו כלפי היהודים באזור. - בחינת ההבדלים בין מדיניות הנאצים כלפי היהודים בצפון אפריקה לבין המדיניות שנקטה באזורים אחרים באירופה.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>השוואה בין המדיניות כלפי היהודים בצפון אפריקה לבין המדיניות שנקטה באירופה בתקופה זו.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>כתיבה: הדמיון והשוני בין גורל יהודי צפון אפריקה לבין גורל יהודי אירופה בתקופת השואה.</p>	<p>ח. יהודי צפון אפריקה בימי הכיבוש הנאצי.</p> <p>נסיבות הכיבוש ומטרתו, מדיניות הנאצים כלפי היהודים, עמדת האוכלוסייה המקומית והאליטות הקולוניאליות כלפי היהודים.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>כבוד האדם</p> <p>כיצד אידיאולוגיה גזענית הופכת קבוצות שלמות למטרה לרדיפה, ומהי האחריות להיאבק בתפיסות השוללות את אנושיותו של האחר?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת מדיניות המשטר הנאצי כלפי אוכלוסיית הצוענים באירופה והקשר בין אידיאולוגיה גזענית לבין הצעדים שנקטו כלפיהם.</p> <p>- השוואה בין המדיניות שנקטה כלפי הצוענים לבין המדיניות כלפי קבוצות אחרות שנרדפו על ידי המשטר הנאצי.</p> <p>- ניתוח עדויות, מסמכים ומקורות היסטוריים להבנת חוויותיהם של הצוענים בתקופת המלחמה.</p>	<p>ט. השמדת הצוענים באירופה.</p>
<p>אחריות חברתית, זכויות אדם</p> <p>באיזו מידה מוטלת על יחידים, קהילה וחברה אחריות לפעול כאשר זכויות אדם וחיי אדם נרמסים?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת מגוון דרכי ההתייחסות של האוכלוסייה המקומית ליהודים בארצות הכיבוש בזמן השואה.</p> <p>- ניתוח עדויות, סיפורי הצלה ומקורות היסטוריים לצורך הבנת נסיבות הפעולה של אנשים וקבוצות שפעלו בדרכים שונות כלפי היהודים.</p> <p>- בחינת הגורמים שהשפיעו על בחירותיהם של יחידים וקבוצות – תנאים פוליטיים, חברתיים ואישיים.</p> <p>- הסבר סיבתיות: ניתוח הגורמים שאפשרו או הגבילו פעולות הצלה באזורים שונים באירופה.</p> <p>- המשכיות ושינוי: זיהוי שינויים בהיקף ובאופי פעולות ההצלה לאורך זמן ובין מדינות שונות.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>- שימוש במאגרי מידע דיגיטליים (למשל יד ושם) לאיתור מקרי הצלה והשוואתם תוך בדיקה ביקורתית של המידע.</p> <p>- איתור מקרי הצלה במאגרי מידע דיגיטליים (למשל יד ושם) והשוואתם תוך בדיקה ביקורתית של המידע.</p>	<p>י. יחס האוכלוסייה בארצות הכיבוש באירופה ליהודים בזמן ביצוע הפתרון הסופי.</p> <p>1. 'הרוב הדומם', משתפי פעולה, מעטים שהסתכנו בניסיון להציל יהודים.</p> <p>2. חסידי אומות עולם: הגדרת התואר, מניעים, דפוסי עזרה והצלה.</p> <p>3. יהודים שהצילו יהודים.</p> <p>4. ניסיונות הצלה בדנמרק, בולגריה והונגריה: משא ומתן על 'סחורה תמורת דם'.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות בינלאומית, זכויות אדם</p> <p>מהי אחריותן של מדינות וארגונים בינלאומיים כאשר אוכלוסייה נרדפת זקוקה להצלה בזמן מלחמה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת תגובות הגורמים השונים לשאלת העזרה ליהודים בזמן השואה: ממשלות בעלות הברית, ארגונים בינלאומיים והיישוב היהודי בארץ-ישראל.</p> <p>- מיפוי דרכי הפעולה המרכזיות שנקטו במסגרת ניסיונות הסיוע וההצלה.</p> <p>- ניתוח מקורות בני התקופה (דיווחים, פניות, מסמכים מדיניים ועדויות) לצורך הבנת ניסיונות הפעולה והקשיים שנלוו להם.</p> <p>- בחינת הגורמים שהשפיעו על אפשרויות הפעולה של ממשלות וארגונים בזמן מלחמה.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית מפת יוזמות הצלה המציגה את הגורמים שפעלו לסייע ליהודים ואת דרכי הפעולה שנקטו.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>טיעון: פעולות להצלת יהודים בתקופת השואה על ידי גורמים שונים.</p>	<p>י"א. עמדת ממשלות בעולם החופשי והיישוב היהודי בארץ-ישראל, בשאלת העזרה ליהודים בזמן ביצוע הפתרון הסופי.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. עמדת ארצות הברית ובריטניה בשאלת הצלת יהודים בתקופת ביצוע הפתרון הסופי. 2. עמדת הצלב האדום בשאלת העזרה ליהודים. 3. עמדת הכנסייה הקתולית בשאלת העזרה ליהודים. 4. פעולות עזרה וניסיונות הצלה מצד היישוב היהודי בארץ-ישראל למען יהודי אירופה.
<p>אחריות, כבוד האדם</p> <p>מתי שלטון הנמצא במצוקה צבאית עלול להחרף את פגיעתו באזרחים, וכיצד ניתן לזהות את הסכנה שבקבלת החלטות מתוך קיצוניות וייאוש?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת הקשר בין השינויים במצב המלחמה לבין ההאצה בביצוע מדיניות "הפתרון הסופי".</p> <p>- מיפוי שלבי המפנה במלחמה והקשר ביניהם לבין החרפת המדיניות כלפי היהודים.</p> <p>- סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהובילו להחרפת המדיניות הנאצית בתקופה שבה החלה מגמת מפנה במלחמה.</p> <p>- ניתוח מפות ומקורות היסטוריים מן התקופה לצורך הבנת השינויים במצב הצבאי והמדיני והשפעתם על המדיניות הנאצית.</p> <p>- בחינת הקשר בין מהלך המלחמה לבין קבלת החלטות מדיניות על ידי הנהגת גרמניה הנאצית.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית תרשים כרונולוגי המציג את הקשר בין שלבי המפנה במלחמה לבין שלבי החרפת המדיניות כלפי היהודים.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>טיעון: הגורם המרכזי למפנה במלחמת העולם השנייה.</p>	<p>י"ב. המפנה במלחמת העולם השנייה והאצת ביצוע הפתרון הסופי.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. קרבות המפנה במלחמה: מידווי, אל-עלמיין וסטלינגרד. 2. העמדות השונות בשאלת פתיחת החזית השנייה. 3. 'מבצע לפיד', הפלישה לנורמנדי, התקדמות בנות הברית עד ברלין. 4. החשת ביצוע הפתרון הסופי: יהדות הונגריה, צעדות המוות.

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>תקווה, חוסן, זהות</p> <p>כיצד יכולים יחידים וקהילות לבנות מחדש חיים, זהות ותקווה לאחר חורבן, אובדן ועקירה?</p> <p>אחריות בינלאומית, זכויות אדם</p> <p>מהי אחריותה של הקהילה הבינלאומית לאחר מלחמה: לשקם נפגעים, להעניש פושעים ולבסס סדר עולמי צודק יותר?</p> <p>זהות, חירות בחירה</p> <p>כיצד בחירותיהם של ניצולים לאחר השואה משקפות את המתח בין זיכרון העבר, שיקום אישי ובניית עתיד לאומי וקהילתי?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת מצבו של העם היהודי באירופה עם סיום מלחמת העולם השנייה והאתגרים שניצבו בפני הניצולים.</p> <p>- מיפוי מציאות החיים של הניצולים לאחר המלחמה: שיקום אישי וקהילתי, מחנות העקורים והחיפוש אחר קרובים ובני משפחה.</p> <p>- שימוש בעדויות של ניצולים, במסמכים ובתצלומים מן התקופה לצורך הבנת תנאי החיים במחנות העקורים ובקהילות שניסו להשתקם לאחר המלחמה.</p> <p>- השוואה בין דרכי השיקום של יהודים בארצות שונות ובין אפשרויות החיים שעמדו בפני הניצולים לאחר המלחמה.</p> <p>- בחינת הגורמים שהשפיעו על החלטותיהם של ניצולים באשר להמשך דרכם לאחר המלחמה.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית מפת אפשרויות המציגה את הדרכים השונות שניצבו בפני הניצולים לאחר המלחמה.</p>	<p>י"ג. סיום המלחמה, העם היהודי לאחר השואה.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. כניעת גרמניה ויפן (המניעים להטלת פצצות האטום ומשמעות צעד זה). 2. פליטים ועקורים: השיבה – לאן? 3. שארית הפליטה, 'פוגרום קילצה', 'תנועת הבריחה', 'מחנות העקורים', ניסיונות שיקום, המדיניות הציונית בקשר לשארית הפליטה. 4. הקמת האו"ם, משפטי נירנברג.

בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון (80 שעות)

פרק המבוא: בניין הבית הלאומי בשנים 1920 - 1945		
מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דיסקטיות	ידע
<p>אחריות שלטונית, כבוד לקבוצות שונות</p> <p>מהי אחריותו של שלטון כלפי כלל האוכלוסיות החיות במרחב, כאשר החלטותיו משפיעות על התפתחותן הכלכלית, החברתית והמדינית?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת הרקע למנדט הבריטי בארץ-ישראל והקשר בין החלטות המעצמות לאחר מלחמת העולם הראשונה לבין שלטון בריטניה בארץ.</p> <p>- מיפוי תחומי ההשפעה המרכזיים של המנדט הבריטי בפיתוח הארץ: תשתיות, מוסדות שלטון, מערכות מנהל וכלכלה.</p> <p>- ניתוח מקורות בני התקופה (מסמכים רשמיים, מפות ותצלומים) להבנת פעולות השלטון הבריטי והשפעתן על התפתחות הארץ.</p> <p>- השוואה בין המצב בארץ ישראל לפני תחילת המנדט לבין ההתפתחויות שחלו בתקופת שלטונו בתחומי התשתיות, הכלכלה והניהול.</p> <p>- בחינת השפעתו של שלטון קולוניאלי על התפתחותה הכלכלית והחברתית של הארץ.</p>	<p>א. המנדט הבריטי בארץ ישראל ותרומתו לפיתוחה של הארץ.</p>
<p>אחריות קהילתית, שותפות</p> <p>כיצד מוסדות נבחרים וארגונים ציבוריים יכולים לבטא אחריות משותפת ולחזק את יכולתה של קהילה לנהל את חייה?</p> <p>מנהיגות, שותפות</p> <p>באיזו מידה הנהגה פוליטית אחראית נדרשת לארגן מוסדות ציבוריים, ובה בעת לאפשר מעורבות והשפעה של הציבור?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת התפתחות מוסדות היישוב היהודי והתנועה הציונית בארץ-ישראל בתקופת המנדט הבריטי.</p> <p>- מיפוי המוסדות המרכזיים שנוצרו בתקופה זו ותפקידיהם בחיי היישוב.</p> <p>- ניתוח מסמכים, עדויות ומקורות בני התקופה לצורך הבנת פעילותם של מוסדות היישוב ותפקידם בניהול חיי הציבור.</p> <p>- השוואה בין מוסדות היישוב לבין מוסדות התנועה הציונית מבחינת תחומי פעילותם והקשר ביניהם.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית תרשים מבנה מוסדי המציג את הקשרים בין המוסדות המרכזיים ואת תחומי אחריותם.</p>	<p>ב. מוסדות היישוב היהודי והתנועה הציונית.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>טובת הכלל</p> <p>מהו האיזון הראוי בין פיתוח כלכלי ותרבותי לבין אחריות לדאוג לשוויון, ללכידות ולרווחת כלל חברי הקהילה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת התפתחותן של המסגרות הכלכליות, החברתיות והתרבותיות ביישוב היהודי בתקופת המנדט. - מיפוי תחומי הפעילות המרכזיים של היישוב בתחומים אלו והקשר ביניהם. - ניתוח מקורות בני התקופה (מסמכים, עדויות, תצלומים ונתונים) להבנת התפתחות חיי החברה והתרבות ביישוב. - השוואה בין מסגרות שונות ביישוב מבחינת מטרותיהן, תחומי פעילותן והשפעתן על חיי הציבור. - בחינת הקשר בין התפתחות מוסדות כלכליים וחברתיים לבין בניית חברה וקהילה. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית מפת תחומי פעילות המציגה את תחומי החיים המרכזיים ביישוב ואת הקשרים ביניהם.</p> <p>אוריינות לשונית</p> <p>טיעון: מה הייתה תרומתן של המסגרות השונות לבניית החברה ביישוב?</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>-שימוש במאגרי מידע דיגיטליים לאיתור מקורות (תמונות, מסמכים, עדויות) על חיי היישוב והשוואתם.</p> <p>-איתור מקורות (תמונות, מסמכים, עדויות) על חיי היישוב במאגרי מידע דיגיטליים והשוואה ביניהם.</p>	<p>ג. מסגרות כלכליות, חברתיות ותרבותיות.</p>
<p>ביטחון</p> <p>מהו האיזון הראוי בין הצורך של קהילה להגן על עצמה לבין האחריות למנוע הסלמה ולשמור על אפשרות לחיים משותפים?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת הגורמים שהובילו להתגברות המתח בין יהודים לערבים בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי. - מיפוי האירועים המרכזיים שהשפיעו על היחסים בין הקבוצות ועל תחושת הביטחון ביישוב היהודי. - סיבתיות היסטורית: בחינת הקשר בין ההתפתחויות המדיניות והחברתיות בארץ לבין חרפת העימות בין האוכלוסיות. - ניתוח מקורות בני התקופה (עדויות, מסמכים ודיווחים) להבנת האירועים והתגובות של גורמים שונים ביישוב. - בחינת דרכי ההתמודדות של הנהגת היישוב עם מציאות של עימות ומתח מתמשך. 	<p>ד. התגברות המתח בין היהודים לערבים והיערכות היישוב בתחום הביטחון.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידיקטיות	ידע
<p>אחריות לאומית, אחריות קהילתית</p> <p>באיזו מידה הנהגה נדרשת לאזן בין פעולה מדינית בזירה הבינלאומית לבין דאגה לצורכי הקהילה בזמן מלחמה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת דרכי הפעולה של היישוב היהודי והתנועה הציונית עם פרוץ מלחמת העולם השנייה. - מיפוי תחומי הפעילות המרכזיים של היישוב בתקופה זו: פעילות מדינית, סיוע למאמץ המלחמתי והיערכות פנימית של היישוב. - ניתוח מקורות בני התקופה (מסמכים, עדויות ודיווחים) להבנת עמדות הנהגת היישוב והפעולות שנקטו. - השוואה בין דרכי הפעולה של היישוב בארץ ישראל לבין פעילות התנועה הציונית בזירה הבינלאומית בזמן המלחמה. - בחינת השיקולים שהשפיעו על החלטות הנהגת היישוב בתקופה של מלחמה עולמית. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית מפת תחומי פעולה המציגה את מגוון הפעילויות של היישוב והתנועה הציונית בזמן המלחמה.</p>	<p>ה. היערכות היישוב היהודי והתנועה הציונית בימי מלחמת העולם השנייה.</p>

פרק ראשון: המלחמה הקרה

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות בינלאומית, זכויות עמים</p> <p>כיצד יכולות מעצמות לקדם את תפיסותיהן המדיניות והכלכליות בלי להפוך אזורים אחרים לזירות מאבק ופגיעה באוכלוסיות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת הרקע להתפתחות המלחמה הקרה לאחר מלחמת העולם השנייה והגורמים להיווצרות המאבק בין הגושים. - מיפוי המאפיינים המרכזיים של המאבק הבין-גושי: מאבק אידיאולוגי, מדיני, צבאי, מדעי וכלכלי. - השוואה בין שני הגושים המרכזיים מבחינת תפיסות פוליטיות, מבנה המשטר והיעדים הבינלאומיים. - ניתוח מפות ומקורות היסטוריים כדי להבין את חלוקת העולם לגושים ואת מוקדי המתח המרכזיים בתקופה זו. - בחינת האופן שבו מאבק אידיאולוגי ומדיני עשוי להשפיע על יחסים בינלאומיים ועל מדיניותן של מדינות. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית מפת מאפייני המאבק הבין-גושי המציגה את תחומי המאבק המרכזיים ואת הקשר ביניהם.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> -כתיבת פסקת טיעון: המלחמה הקרה כתהליך בעל היבטים חיוביים ושליליים. -כתיבה: המלחמה הקרה כתהליך בעל היבטים חיוביים ושליליים. 	<p>א. מהי המלחמה הקרה – מאפייני המאבק הבין-גושי.</p>
<p>ביטחון, שיתוף פעולה</p> <p>כיצד ניתן לשמור על שיתוף פעולה בין מדינות בעלות תפיסות עולם מנוגדות, בלי לוותר על ערכים מרכזיים או על ביטחון?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהובילו להתפתחות המלחמה הקרה לאחר מלחמת העולם השנייה (מיון הגורמים לתחומים שונים: אידיאולוגיים, פוליטיים, מדיניים וביטחוניים). - בחינת ההתפתחויות המרכזיות בשנים שלאחר המלחמה והקשר ביניהן לבין התגבשות המאבק בין הגושים. - ניתוח מסמכים, נאומים ומקורות מן התקופה לצורך הבנת עמדותיהן של המעצמות והצעדים שנקטו. - השוואה בין תפיסות העולם של שתי המעצמות המרכזיות והאופן שבו תפיסות אלו השפיעו על המדיניות הבינלאומית. - בחינת האופן שבו החלטות מדיניות ואירועים בינלאומיים יכולים להוביל להחרפת מתיחות בין מדינות. <p>אוריינות לשונית</p> <p>כתיבה: הגורמים המרכזיים להתפתחות המלחמה הקרה, תוך הבחנה בין גורמים אידיאולוגיים, פוליטיים וכלכליים וביסוס הטענה על מקורות היסטוריים.</p>	<p>ב. הגורמים שהובילו להתפתחות של המלחמה הקרה ועיצבו את המאבק הבין-גושי בין השנים 1945 – 1949.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>ביטחון, שלום</p> <p>באיזו מידה שימוש בהרתעה צבאית וגרעינית יכול למנוע מלחמה, ומתי הוא עלול להפוך בעצמו לאיום על שלום, יציבות וחיי אדם?</p> <p>אחריות בינלאומית, זכויות עמים</p> <p>מתי התערבות של מעצמות בעימותים אזוריים מוצדקת בשם הגנה על ערכים, ומתי היא פוגעת בריבונות ובזכויות של עמים אחרים?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת האופן שבו התבטא המאבק בין הגושים בתקופה זו בזירות שונות בעולם. - מיפוי תחומי המאבק המרכזיים: צבאיים, מדיניים, כלכליים וטכנולוגיים. - השוואה בין סוגי העימותים השונים בתקופת המלחמה הקרה: עימותים עקיפים, משברים בינלאומיים ותחרות בין הגושים. - ניתוח מפות, מקורות היסטוריים ותיעוד של אירועים מרכזיים להבנת מוקדי המאבק בין הגושים. - בחינת האופן שבו תחרות בין מעצמות יכולה להשפיע על אזורים שונים בעולם. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית תרשים תחומי המאבק המציג את הזירות השונות שבהן התנהל המאבק בין הגושים.</p>	<p>ג. ביטויי המלחמה הקרה בשנים 1950 – 1975.</p> <ul style="list-style-type: none"> - הקמת בריתות צבאיות - חלוקת גרמניה ומשבר ברלין
<p>חירות, יציבות</p> <p>מהו האיזון הראוי בין השאיפה לחירות ולעצמאות לאחר התפרקות של מערכת פוליטית גדולה לבין הצורך לשמור על יציבות, ביטחון וסדר מדיני?</p> <p>אחריות בינלאומית</p> <p>מהי אחריותן של מדינות לאחר סיום עימות ממושך לעצב סדר עולמי יציב, צודק ומכבד זכויות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים המרכזיים שהובילו להיחלשותו של הגוש הסובייטי ולסיום המלחמה הקרה (מיפוי הגורמים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים שהשפיעו על התהליכים שהובילו להתפרקות ברית המועצות). - בחינת התהליכים המרכזיים בשנותיה האחרונות של המלחמה הקרה והקשר ביניהם לבין השינויים במערכת הבינלאומית. - ניתוח מקורות היסטוריים ונתונים מן התקופה לצורך הבנת האירועים והתהליכים שהובילו לסיום המאבק בין הגושים. - השוואה בין מאפייני המערכת הבינלאומית בתקופת המלחמה הקרה לבין המצב שנוצר לאחר סיומה. - בחינת האופן שבו תהליכים פוליטיים, כלכליים וחברתיים יכולים להשפיע על שינוי במערכת הבינלאומית. <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>טיעון: סיום המלחמה הקרה - קץ ההיסטוריה?</p>	<p>ד. סיום המלחמה הקרה</p> <p>הגורמים שהובילו לסיום המאבק הבין-גושי והתפרקותה של ברית המועצות; עיצוב הסדר העולמי החדש בעקבות סיום המלחמה הקרה.</p> <ul style="list-style-type: none"> - מלחמת הכוכבים - ברית המועצות בשנות ה-80 - נפילת חומת ברלין ואיחוד גרמניה - העולם לאחר המלחמה הקרה

פרק שני: המאבק להקמת המדינה ומלחמת העצמאות, בשנים 1945 - 1949

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות בינלאומית</p> <p>מהי אחריותן של מעצמות כלפי עקורים ופליטים לאחר מלחמה, כאשר שיקולים מדיניים מתנגשים עם הצורך בהצלת חיים ובמתן פתרון לאומי?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת עמדותיהן של בריטניה וארצות הברית ביחס לשאלת העקורים היהודים באירופה ולשאלת עתידה של ארץ ישראל לאחר מלחמת העולם השנייה.</p> <p>- מיפוי השיקולים המדיניים והבינלאומיים שהשפיעו על מדיניותן של שתי המעצמות.</p> <p>- השוואה בין עמדת בריטניה לבין עמדת ארצות הברית בנוגע לפתרון בעיית העקורים ולמדיניות כלפי ארץ ישראל.</p> <p>- ניתוח מסמכים, הצהרות מדיניות ומקורות מן התקופה להבנת המדיניות של המעצמות והגורמים שעיצבו אותה.</p> <p>- בחינת הקשר בין אינטרסים מדיניים לבין קבלת החלטות בזירה הבינלאומית.</p>	<p>א. עמדת בריטניה וארצות הברית בקשר לשאלת העקורים ולשאלת ארץ-ישראל.</p>
<p>ערבות הדדית, שייכות</p> <p>באיזו מידה קהילה יהודית בתפוצות נושאת באחריות לפעול למען עתידו של העם היהודי ולמען הקמת בית לאומי?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת מעורבותם של יהודי ארצות הברית במאמצים לסייע לעם היהודי לאחר מלחמת העולם השנייה ובפעילות למען פתרון מדיני בארץ-ישראל.</p> <p>- מיפוי תחומי הפעילות המרכזיים של יהדות ארצות הברית: פעילות ציבורית, מדינית וארגונית.</p> <p>- ניתוח מסמכים, נאומים וכתבות מן התקופה לצורך הבנת הפעילות הציבורית והמדינית של יהדות ארצות הברית.</p> <p>- בחינת הקשר בין פעילות ציבורית לבין השפעה על תהליכים מדיניים בזירה הבינלאומית.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>- בניית מפת פעילות המציגה את הארגונים והיוזמות שפעלו בארצות הברית למען הקמת מדינה יהודית.</p>	<p>ב. חלקם של יהודי ארצות הברית באחריות לעם היהודי ובלחץ להקמת המדינה.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות מוסרית, חירות</p> <p>מהו האיזון הראוי בין מאבק למימוש זכות לאומית לבין האחריות לשמור על גבולות מוסריים בדרכי הפעולה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת הרקע להתגברות המאבק של היישוב היהודי בשלטון הבריטי בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה. - מיפוי תחומי המאבק המרכזיים: העפלה, התיישבות ופעילות צבאית של מחתרות היישוב. - ניתוח עדויות, מסמכים ותצלומים מן התקופה להבנת פעולות המאבק והתגובות של השלטון הבריטי. - בחינת השיקולים והדילמות שעמדו בפני הנהגת היישוב בבחירת דרכי המאבק השונות. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>בניית תרשים תחומי מאבק המציג את דרכי הפעולה המרכזיות של היישוב ואת הקשר ביניהן.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>טיעון: איזו דרך פעולה הייתה המרכזית ביותר במאבק בבריטים?</p>	<p>ג. מאבק היישוב היהודי בשלטונות המנדט הבריטי בתחומים: העפלה, התיישבות, המאבק הצבאי.</p>
<p>הגדרה עצמית, שלום</p> <p>כיצד ניתן לעצב פתרון מדיני לסכסוך לאומי באופן שמכיר בשאיפות של קבוצות שונות ומנסה לצמצם פגיעה עתידית?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת הרקע להחלטת בריטניה להעביר את שאלת ארץ ישראל לדין באו"ם והקשר בין מצבה של בריטניה, מאבק היישוב והלחצים הבינלאומיים לבין החלטה זו. - מיפוי הגורמים המרכזיים שהשפיעו על ההחלטה ועל הדין הבינלאומי בשאלת עתידה של הארץ. - ניתוח מסמכים, החלטות רשמיות ומקורות בני התקופה להבנת תהליך הדין בשאלת ארץ-ישראל במסגרת האו"ם. - השוואה בין עמדות הגורמים השונים בזירה הבינלאומית ביחס לפתרון שאלת ארץ-ישראל. - בחינת הקשר בין מאבקים מקומיים לבין קבלת החלטות בזירה הבינלאומית. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>הצעת דרכי פתרון שונות לשאלת ארץ ישראל כפי שהוצגו בדיונים הבינלאומיים ובחינת יתרונותיהן וחסרונותיהן.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>טיעון: מה היה הגורם המרכזי להעברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם (חולשתה של בריטניה או לחץ מצד גורמים בינלאומיים והיישוב היהודי)?</p>	<p>ד. העברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם.</p> <p>הדיון באו"ם, עמדת המעצמות, השפעת "המלחמה הקרה" על עמדת המעצמות, החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947, התגובות להחלטת האו"ם בקרב היהודים, הפלסטינים ועמדת מדינות ערב.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מלחמת קיום וקדושת החיים</p> <p>מתי מאבק צבאי נתפס כמלחמת קיום, ומהי האחריות לשמור גם במצב כזה על קדושת החיים ועל גבולות השימוש בכוח?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת הרקע לפרוץ מלחמת העצמאות והקשר בין החלטת האו"ם על חלוקת הארץ לבין פרוץ העימות הצבאי. - מיפוי שלבי המלחמה המרכזיים והכוחות המעורבים בה. - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהובילו לפרוץ המלחמה והקשר בין ההתפתחויות המדיניות לבין האירועים הצבאיים. - ניתוח מפות, עדויות ומקורות מן התקופה להבנת מהלך הקרבות והתפתחות המלחמה. - השוואה בין שלבי המלחמה השונים מבחינת הכוחות המעורבים, מטרותיהם והתוצאות שהושגו בכל שלב. - בחינת השיקולים הצבאיים והמדיניים שהשפיעו על קבלת החלטות במהלך המלחמה. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>הצעת דרכי פעולה אפשריות שעמדו בפני הנהגת היישוב בשלבים שונים של המלחמה ובחינת היתרונות והחסרונות של כל אפשרות.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - טיעון: מה היה הגורם המרכזי להצלחת היישוב במלחמת העצמאות? כתיבת טיעון: הצלחת היישוב במלחמת העצמאות נבעה משילוב של גורמים צבאיים, חברתיים ומדיניים. - טיעון: מלחמת העצמאות – מלחמת קיום. 	<p>ה. מלחמת העצמאות.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדין	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>מנהיגות, אומץ</p> <p>מתי הנהגה נדרשת לקבל הכרעה היסטורית נועזת, גם כאשר קיימים סיכונים ביטחוניים ומדיניים כבדים?</p> <p>ממלכתיות, אחדות, פלורליזם</p> <p>כיצד ניתן לבסס סמכות ממלכתית של מדינה ריבונית בלי לפגוע בלכידות, בריבוי הדעות ובתרומתן של קבוצות שונות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת הרקע להכרזת העצמאות והקשר בין סיום המנדט הבריטי, החלטות הזירה הבינלאומית והמציאות בארץ- ישראל לבין ההכרזה על הקמת המדינה.</p> <p>- מיפוי האתגרים המרכזיים שעמדו בפני המדינה בראשית דרכה בתחומים המדיניים, הביטחוניים והכלכליים.</p> <p>- איתור והפקת מידע ממקורות היסטוריים על תהליך הקמת צה"ל ואיחוד המחתרות.</p> <p>- ניתוח מסמכים ומקורות מן התקופה, כגון מגילת העצמאות והחלטות ממשלה ראשונות, לצורך הבנת העקרונות והיעדים שהוצבו עם הקמת המדינה.</p> <p>- השוואה בין מצבו של היישוב היהודי לפני הקמת המדינה לבין מצבה של מדינת ישראל בראשית דרכה מבחינת מבנה השלטון, מערכת הביטחון והארגון הכלכלי.</p> <p>- בחינת האתגרים והדילמות שעמדו בפני הנהגת המדינה הצעירה בעת קבלת החלטות מדיניות, ביטחוניות וכלכליות.</p> <p>- בחינת משמעות פירוק המחתרות ושילובן בצה"ל, תוך התייחסות לאירועים כגון פרשת אלטלנה ופירוק מטה הפלמ"ח, והקשר ביניהם לתהליך ביסוס סמכותה של המדינה.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>- בחינת חלופות אפשריות להתמודדות עם האתגרים שעמדו בפני המדינה הצעירה והערכת היתרונות והחסרונות של כל אפשרות.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>טיעון: האם החלטת הנהגת המדינה לפעול נגד אוניית "אלטלנה" הייתה מוצדקת בנסיבות התקופה?</p>	<p>1. ההכרזה על הקמת מדינת ישראל (הוויכוח מתי להכריז על הקמת המדינה), הקמת צה"ל, פירוק המחתרות ופירוק מטה הפלמ"ח.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת הרקע לחתימת הסכמי שביתת הנשק במהלך השלב האחרון של מלחמת העצמאות והקשר ביניהם לבין עיצוב גבולותיה של מדינת ישראל בתום המלחמה. - מיפוי תוצאות המלחמה מבחינת גבולות, יחסים בין מדינות האזור והשלכות על האוכלוסייה באזור. - ניתוח מפות, מסמכים מדיניים ומקורות מן התקופה להבנת הסכמי שביתת הנשק והשלכותיהם המדיניות. - השוואה בין עמדות הגורמים השונים באזור ביחס להסכמי שביתת הנשק ולתוצאות המלחמה. - בחינת השלכות המדיניות והחברתיות של תוצאות המלחמה על האזור ועל האוכלוסיות שחיו בו. <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>כתיבה: הגורמים השונים להיווצרות בעיית הפליטים (צבאיים, מדיניים וחברתיים), תוך שימוש במקורות היסטוריים.</p>	<p>ז. הסכמי שביתת הנשק, היווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים.</p>

פרק שלישי : מדינת ישראל במזרח התיכון

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות בינלאומית, ריבונות</p> <p>כיצד תהליכים עולמיים כמו המלחמה הקרה משפיעים על גורלן של מדינות חדשות, ומהי האחריות של מעצמות כלפיהן?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת תהליכי הדה-קולוניזציה לאחר מלחמת העולם השנייה והקשר בינם לבין היחלשותן של המעצמות הקולוניאליות.</p> <p>- מיפוי המדינות שקיבלו עצמאות באזור אגן הים התיכון והקשר בין תהליכים אזוריים לבין ההתפתחויות בזירה הבינלאומית.</p> <p>- סיבתיות היסטורית : בחינת הגורמים שהובילו להתפרקות האימפריות הקולוניאליות ולהקמת מדינות עצמאיות באזור.</p> <p>- ניתוח מפות, מסמכים ומקורות היסטוריים להבנת התהליכים המדיניים והאזוריים שהובילו להקמת מדינות עצמאיות.</p> <p>- השוואה בין תהליכי העצמאות במדינות שונות באזור מבחינת דרכי הפעולה, הגורמים המעורבים והתוצאות.</p> <p>- בחינת השפעתם של תהליכים עולמיים, כגון המלחמה הקרה, על ההתפתחויות המדיניות באזורי העולם השונים.</p> <p>חשיבה יצירתית</p> <p>הצעת דרכים שונות להסביר את הקשר בין תהליכים עולמיים לבין השינויים הפוליטיים באזור הים התיכון.</p> <p>אוריינות דיגיטלית</p> <p>- בניית מפת מושגים דיגיטלית המציגה את הקשרים בין המלחמה הקרה לבין תהליך הדה-קולוניזציה.</p> <p>- שימוש בכלי בינה מלאכותית לסיכום עמדות המעצמות והשוואתן למקורות היסטוריים לצורך בדיקת דיוק.</p>	<p>א. השפעת תהליך הדה-קולוניזציה ו'המלחמה הקרה' על הקמתן של המדינות העצמאיות באגן הים התיכון.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זהות ייחודית, אחדות</p> <p>מהו האיזון הראוי בין שאיפה לאחדות אזורית המבוססת על זהות משותפת לבין שמירה על אינטרסים, ריבונות וצרכים ייחודיים של כל מדינה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת הגורמים ההיסטוריים, הפוליטיים והחברתיים שעיצבו את היחסים בין מדינות ערב במזרח התיכון לאחר קבלת העצמאות. - מיפוי גורמי האחדות והפירוד המרכזיים בין המדינות באזור. - השוואה בין מדינות ערב שונות מבחינת המבנה הפוליטי, האינטרסים המדיניים והיחסים ביניהן. - ניתוח מפות ומקורות היסטוריים להבנת יחסי הגומלין בין מדינות ערב ולבחינת השפעתם על המערכת האזורית. - בחינת הגורמים התורמים לשיתופי פעולה אזוריים לעומת גורמים המביאים למתחים ולעימותים בין מדינות. 	<p>ב. גורמי אחדות ופירוד בעולם הערבי במזרח התיכון.</p>
<p>מנהיגות, חירות</p> <p>מתי מנהיגות חזקה מקדמת שינוי, עצמאות ופיתוח, ומתי היא עלולה לרכז כוח ולפגוע בחירות ובפלורליזם?</p> <p>אחריות מדינית, ביטחון</p> <p>כיצד החלטות פנימיות של מדינה משפיעות על יחסיה עם שכנותיה, ומהי אחריות ההנהגה לשקול את השלכותיהן האזוריות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת עלייתו של גמאל עבד אל-נאצר והשפעת הנהגתו על עיצובה של מצרים בזירה הפנימית והאזורית. - מיפוי תחומי המדיניות המרכזיים של נאצר: רפורמות פנימיות, מדיניות כלכלית ופעילות בזירה הבינלאומית. - סיבתיות היסטורית: בחינת הקשר בין השינויים הפוליטיים והחברתיים במצרים לבין עיצוב מדיניות החוץ של המדינה בתקופה זו. - ניתוח נאומים, מסמכים ומקורות בני התקופה לצורך הבנת מטרותיה של הנהגת מצרים והאופן שבו ביקשה לממשן. - השוואה בין מדיניות הפנים לבין מדיניות החוץ של מצרים והקשר ביניהן בעיצוב מעמדה של המדינה באזור. - בחינת האופן שבו הנהגה פוליטית מבקשת לעצב מדיניות פנימית וחינוכית כדי לחזק את מעמדה של המדינה. 	<p>ג. מדיניות הפנים ומדיניות החוץ של מצרים בימי נאצר.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>אחריות מדינית, יציבות</p> <p>באיזו מידה מתחים פנימיים במדינה משפיעים על מדיניות החוץ שלה ועל יחסיה עם מדינות אחרות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת התהליכים הפוליטיים, החברתיים והמדיניים שעיצבו את מדיניותה של אחת ממדינות האזור בשנות החמישים והשישים. - מיפוי האתגרים המרכזיים שעמדו בפני המדינה לאחר קבלת העצמאות: בניית מוסדות שלטון, יציבות פוליטית ויחסים אזוריים. - השוואה בין מדיניות הפנים לבין מדיניות החוץ של המדינה הנבחרת והקשר ביניהן. - ניתוח מקורות היסטוריים, מפות ומסמכים מן התקופה להבנת ההתפתחויות הפוליטיות והמדיניות במדינה הנבחרת. - בחינת הגורמים שהשפיעו על קבלת החלטות במדיניות הפנים והחוץ של המדינה. 	<p>ד. מדיניות הפנים ומדיניות החוץ של אחת מהמדינות.</p> <p>ירדן, לבנון, סוריה או עירק בשנות החמישים והשישים.</p>
<p>זהות יהודית ערבית הדדית</p> <p>כיצד קהילות יהודיות יכולות לשמור על זהותן ועל ביטחונן במציאות אזורית משתנה, ומה מקומה של מדינת ישראל בתהליך זה?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת השינויים המדיניים באזור אגן הים התיכון לאחר מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל. - מיפוי ההתפתחויות המרכזיות במדינות האזור והקשר בין תהליכי העצמאות לבין השינויים שחלו במעמדם של היהודים בארצות אלו. - סיבתיות היסטורית: בחינת הקשר בין הקמת מדינת ישראל לבין התהליכים המדיניים והחברתיים שהתפתחו במדינות האזור. - ניתוח מקורות היסטוריים, נתונים ועדויות לצורך הבנת השינויים שחלו במעמדן של הקהילות היהודיות במדינות שונות באזור. - השוואה בין מצבן של הקהילות היהודיות בארצות שונות באגן הים התיכון מבחינת תנאי החיים, היחס כלפיהן והאפשרויות שעמדו בפניהן. - בחינת האופן שבו שינויים מדיניים אזוריים משפיעים על מצבן של קבוצות מיעוט. <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <p>כתיבה: כיצד ניתן להסביר את התמעטותם הדרמטית של היהודים בארצות אגן הים התיכון בשנים 1940-1970?</p>	<p>ה. השפעות של תוצאות מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל ושל תהליך הקמתן של מדינות עצמאיות ריבוניות בארצות אגן הים התיכון על גורל היהודים בארצות אלה</p> <p>(הסבר התהליך הכללי ודוגמאות ממדינות שונות).</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>ביטחון אחריות מדינית</p> <p>כיצד מדינה יכולה להתמודד עם בעיות ביטחוניות ומדיניות שלא נפתרו לאחר מלחמה, בלי להחרیف את העימות?</p> <p>אחריות בינלאומית, ריבונות</p> <p>מתי מעורבות של מעצמות מסייעת לייצוב אזורי, ומתי היא עלולה להחרیف מתחים ולפגוע בריבונות המקומית?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת המציאות שנוצרה באזור לאחר מלחמת העצמאות והאתגרים הביטחוניים והמדיניים שעמדו בפני מדינת ישראל והמדינות השכנות.</p> <p>- מיפוי האירועים וההתפתחויות שהובילו למלחמת סיני והקשר בינם לבין המציאות האזורית בשנות החמישים.</p> <p>- סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהובילו לפרוץ מלחמת סיני והקשר בין תהליכים אזוריים ובינלאומיים לבין התפתחות המשבר.</p> <p>- ניתוח מפות, מסמכים מדיניים ומקורות מן התקופה להבנת מהלך האירועים והמעורבות של גורמים בינלאומיים.</p> <p>- בחינת הקשר בין מתיחות אזורית לבין מעורבות של מעצמות בינלאומיות.</p>	<p>ו. הבעיות הלא-פתורות בעקבות מלחמות העצמאות.</p> <p>-שאלת הביטחון השוטף והביטחון הבסיסי.</p> <p>-מלחמת סיני: גורמים, מעורבות המעצמות, תוצאות והשפעות.</p>
<p>אחריות מדינית</p> <p>כיצד ניצחון צבאי עשוי לחזק ביטחון ומעמד מדיני, ובה בעת ליצור אחריות חדשה כלפי אוכלוסיות, גבולות ועתיד האזור?</p> <p>אחריות מוסרית</p> <p>מתי מלחמה משנה את המציאות המדינית באופן שמייצר הזדמנויות, ומתי היא משאירה מתחים ודילמות מוסריות ארוכות טווח?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <p>- בחינת הרקע האזורי והבינלאומי שהוביל לפרוץ מלחמת ששת הימים.</p> <p>-מיפוי ההתפתחויות המרכזיות ערב המלחמה והקשר ביניהן לבין פריצתה.</p> <p>- סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים המדיניים, הביטחוניים והאזוריים שהובילו לפרוץ המלחמה.</p> <p>- ניתוח מפות, מסמכים ועדויות מן התקופה להבנת מהלך המלחמה והשינויים שחלו במפה המדינית והגאוגרפית בעקבותיה.</p> <p>- שינוי והמשכיות: השוואה בין המצב המדיני והביטחוני באזור לפני המלחמה לבין המצב שנוצר בעקבותיה.</p>	<p>ז. מלחמת ששת הימים.</p> <p>סיבות, תוצאות והשפעות של המלחמה על מדינת ישראל בתחומים שונים, על הפלסטינים ועל מדינות ערב.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידיקטיות	ידע
<p>אחריות מנהיגותית</p> <p>מהי אחריותה של הנהגה ביטחונית ומדינית למנוע הפתעה אסטרטגית, וכיצד יש לקיים ביקורת לאחר כישלון בלי לפגוע בלכידות החברה?</p> <p>אחריות מדינית</p> <p>כיצד מלחמה קשה יכולה לערער ביטחון ואמון, ובה בעת לפתוח פתח לחשיבה מחודשת על שלום והסדרים מדיניים?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת הרקע האזורי והמדיני שהוביל לפרוץ מלחמת יום הכיפורים והקשר בין ההתפתחויות לאחר מלחמת ששת הימים לבין פרוץ המלחמה. - מיפוי שלבי המלחמה המרכזיים והשינויים שחלו במהלכה. - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים המדיניים, הביטחוניים והאזוריים שהובילו לפרוץ המלחמה. - בחינת הסיבות שהובילו להפתעה בצד הישראלי והשפעת ההפתעה על מהלך המלחמה בימיה הראשונים. - ניתוח מפות, מסמכים ועדויות מן התקופה להבנת מהלך המלחמה והשלכותיה על האזור. - שינוי והמשכיות: השוואה בין המציאות האזורית לפני המלחמה לבין ההתפתחויות שהתרחשו בעקבותיה. - בחינת השפעתה של המלחמה על מדיניותן של מדינות האזור ועל תהליכים מדיניים שהתרחשו לאחריה. - בחינת השפעה של המלחמה על תחומים שונים בתוך מדינת ישראל. 	<p>ח. מלחמת יום הכיפורים.</p> <p>סיבות, נסיבות, תוצאות והשפעות של המלחמה על מדינת ישראל ועל מדינות ערב.</p>

פרק רביעי: עלייה, קליטה ועיצוב החברה והתרבות במדינת ישראל

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>שוויון הזדמנויות, שייכות</p> <p>כיצד מדינה צעירה יכולה לקלוט גלי עלייה גדולים באופן שמבטיח שייכות, כבוד ושוויון הזדמנויות לעולים מרקעים שונים?</p> <p>זהות משותפת, כבוד לשונות</p> <p>מהו האיזון הראוי בין יצירת זהות ישראלית משותפת לבין שמירה על התרבות, השפה והמסורת של קבוצות עולים שונות?</p> <p>צדק חברתי</p> <p>מתי מחאה של קבוצות החוות אפליה מבטאת דרישה מוצדקת לשוויון, ומהי אחריות החברה להקשיב לה ולתקן עוולות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת היקף העלייה למדינת ישראל בשנות החמישים והשישים והרקע להגעתם של עולים מארצות שונות. - מיפוי ארצות המוצא של העולים והקשר בין תהליכים אזוריים ובינלאומיים לבין גלי העלייה לישראל. - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהובילו לעלייה לישראל בתקופה זו, כגון תהליכים פוליטיים, חברתיים וכלכליים במדינות המוצא ובישראל. - ניתוח נתונים, טבלאות, עדויות ומקורות מן התקופה להבנת היקף העלייה ומאפייניה. - השוואה בין קבוצות עולים מארצות שונות מבחינת מאפייני העלייה והנסיבות שהובילו להגעתם לישראל. - בחינת האתגרים שנוצרו במדינת ישראל בעקבות העלייה הגדולה והדרכים להתמודד עמם. <p>חשיבה יצירתית</p> <p>הצגת אפשרויות שונות להתמודדות עם אתגרי הקליטה של גלי עלייה גדולים ובחינת השלכותיהן האפשריות.</p> <p>אוריינות לשונית, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - כתיבה: תרומתם של העולים לבנייתה של מדינת ישראל. - כתיבת טיעון: באיזו מידה מדיניות כור ההיתוך במדינת ישראל תרמה לבניית חברה משותפת ומאוחדת, ובאיזו מידה פגעה בשימור זהויות תרבותיות? 	<p>א. העלייה בשנות החמישים והשישים.</p> <p>ארצות המוצא של העולים, הסיבות לעלייה, ממדי העלייה ומאפייניה.</p> <p>תהליך הקליטה: הקשיים, השיקולים המשפיעים על תהליך הקליטה, תרומת העולים.</p> <p>אירועי ואדי סאליב, משמעותם והשפעתם.</p>

מוקדים וסוגיות ערכיות לדיון	מיומנויות והצעות דידקטיות	ידע
<p>זיכרון, זהות</p> <p>מהי אחריותה של חברה להעביר את זיכרון השואה לדורות הבאים באופן שמחזק זהות, רגישות מוסרית ומחויבות לכבוד האדם?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת השינויים שחלו בעיצוב זיכרון השואה במדינת ישראל לאורך השנים. - מיפוי שלבים מרכזיים בעיצוב הזיכרון הציבורי והקשר ביניהם לבין התפתחויות חברתיות, פוליטיות ותרבותיות בישראל. - סיבתיות היסטורית: בחינת הגורמים שהשפיעו על התמורות בגישת החברה הישראלית לנושא השואה. - ניתוח עדויות, מסמכים, יצירות תרבות ומקורות מן התקופה להבנת האופן שבו עוצב זיכרון השואה במרחב הציבורי. - השוואה בין דרכי עיצוב הזיכרון בתקופות שונות ובין הביטויים שניתנו לזיכרון השואה בתחומי התרבות, החינוך והחברה. - ניתוח מושגים וביטויים מרכזיים הקשורים לשיח הציבורי על השואה והזיכרון ההיסטורי. 	<p>ב. התמורות בעיצוב זיכרון השואה עד סוף המאה ה-20.</p> <p>השפעת משפט אייכמן, מלחמות ישראל ופיגועי הטרור על ההתייחסות למושג הגבורה ולזיכרון הפרטי.</p>
<p>ערבות הדדית, זהות</p> <p>באילו תנאים מדינת ישראל וקהילות יהודיות בתפוצות נושאות באחריות הדדית זו כלפי זו, גם כאשר צורכיהן ונקודות המבט שלהן שונות?</p>	<p>אוריינות מידע, חשיבה ביקורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> - בחינת התפתחות הקשרים בין מדינת ישראל לבין הקהילות היהודיות בתפוצות מאז הקמת המדינה. - מיפוי תחומי הקשר המרכזיים בין ישראל לבין יהדות התפוצות: קשרים תרבותיים, חינוכיים, פוליטיים וחברתיים. - השוואה בין יחסן של קהילות יהודיות שונות בעולם למדינת ישראל ובין אופני הקשר שהתפתחו ביניהן לבין המדינה. - ניתוח מקורות היסטוריים, מסמכים ועדויות להבנת תפקידה של מדינת ישראל בחיי יהודים בתפוצות. - בחינת האופן שבו הקמת מדינת ישראל השפיעה על זהותם של יהודים בתפוצות ועל יחסם למדינה. 	<p>ג. קשרים ויחסי גומלין בין מדינת ישראל ליהדות התפוצות.</p> <p>מקומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ריבונית בחיי היהודים בתפוצות.</p>